

LIETUVOS
KULTŪROS
TARYBA

PROGRAMOS MENAS ŽMOGAUS GEROVEI VERTINIMAS

Kristina Mažeikaitė

Martynas Darškus

Karolina Šulskutė

Šarūnas Šlekys

© Lietuvos kultūros taryba, 2021

Šios informacijos naudojimas galimas mokslo ir nekomerciniais tikslais, nurodant cituojamą šaltinį.

Leidinyje panaudotos Charles Deluvio, Fernando Gomez, Annie Spratt, Pier Monzon, Florian Klauer, Vitos Marijos Murėnaitės, Laura Adai, Efe Kurnaz, Sheldon Liu, Martino Pietropoli, Anastasiya Redko, Gvido Raudoniaus, Rimanto Inokaičio, Francesco Rufini nuotraukos.

Naugarduko g. 10, LT-01309 Vilnius

www.tkt.lt

Autorių išreikštas požiūris nebūtinai sutampa su Lietuvos kultūros tarybos.

TURINYS

I V A D A S	4
1. Menas, gerovė ir sveikata	6
1.1. Gerovės apibrėžtis ir santykis su menu	6
1.1.1. Visuomenės gerovė	6
1.1.2. Individo gerovė	11
1.2. Tyrimų, skirtų meno poveikiui žmogaus gerovei įvertinti, apžvalga	13
2. Tarpinstitucinis veiklos planas „sveikata visiems“	14
2.1. Tarpinstitucinis veiklos planas „Sveikata visiems“ ir valstybės pažangos strategija	14
2.1.1. Tarpinstitucinio veiklos plano „Sveikata visiems“ priemonė „Menas žmogaus gerovei“	15
2.2. Tarpinstitucinio veiklos plano „Sveikata visiems“ priemonės „Menas žmogaus gerovei“ atitikmenys užsienio šalyse	17
2.3. Tarpinstitucinio veiklos plano „Sveikata visiems“ priemonės „Menas žmogaus gerovė“ veiklų finansavimas Ir SAM lėšomis	22
3. Kultūros rėmimo fondo lėšomis finansuojamos programos „Menas žmogaus gerovei“ vertinimas	24
3.1. Kultūros rėmimo fondo lėšomis finansuojamos programos „Menas žmogaus gerovei“ finansavimo sąlygų 2015–2020 m. Vertinimas	24
3.1.1. KRF lėšomis finansuojamai programai „Menas žmogaus gerovei“ įgyvendinti pateiktų ir finansuotų paraiškų 2015–2019 m. Apžvalga	27
3.1.2. KRF lėšomis finansuojamai programai „Menas žmogaus gerovei“ įgyvendinti finansuotų paraiškų 2015–2019 m. Rezultatų vertinimas	31
3.1.3. Programos rezultatų vertinimas pagal pasiektus rodiklius. Kiekybinis vertinimas	35
3.2. Programos rezultatų vertinimas pagal projektų vykdytojų nurodytus rezultatus. Kokybinis vertinimas	39
3.3. KRF lėšomis finansuojamai programai „Menas žmogaus gerovei“ kiekybinis vertinimas įgyvendinti pateiktų ir finansuotų paraiškų 2021 m. Apžvalga	45
Išvados	47
Rekomendacijos	50
Šaltiniai	54
Priedai	57

IVAS DAS

Nuo 2015 m. Lietuvos kultūros taryba (toliau – LKT) įgyvendina tarpinstitucinio veiklos plano „Sveikata visiems“, patvirtinto Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2014 m. kovo 26 d. nutarimu „Dėl 2014–2020 metų nacionalinės pažangos programos horizontaliojo prioriteto „Sveikata visiems“ tarpinstitucinio veiklos plano patvirtinimo“ (toliau – TVP „Sveikata visiems“), priemonę „Menas žmogaus gerovei“ (toliau – priemonė „Menas žmogaus gerovei“). Artėjant TVP „Sveikata visiems“ įgyvendinimo etapo pabaigai, aktualus tapo šios priemonės poveikio vertinimas. Per visą plano įgyvendinimo laikotarpį toks vertinimas atliktas nebuvo. Visos priemonės „Menas žmogaus gerovei“ vertinimas yra apribotas dėl duomenų prieinamumo, todėl atliekant šį tyrimą susitelkiama į LKT administruojamos programos „Menas žmogaus gerovei“ (toliau – programa „Menas žmogaus gerovei“ arba Programa) 2015–2019 m. pasiektų rezultatų analizę bei 2021 m. finansuotų Programos projektų apžvalgą.

Siekiant suprasti meno poveikio žmogaus gerovei problematiką, pirmiausiai atliekama literatūros nagrinėjama tema apžvalga. Vis gausėjant šią sritį nagrinėjančios mokslinės literatūros, akcentuojamas kultūros indėlis į sveikatos problemų sprendimus, ypač tuomet, kai sveikatos problemos susijusios su socialiniais ar asmeniniais gyvenimo įpročiais (Fancourt, 2018). Išsamią studiją, atskleidžiančią meninės veiklos naudą sveikatai, PSO užsakymu atliko D. Fancourt ir kt. (2019). Šiuo tyrimu patvirtintas ryšys tarp meno praktikų taikymo ir individo gerovės. Lietuvoje išsamią studiją apie meno poveikį sveikatai parengė R. Lukošaitytė, R. Survilienė, ir kt. (2014), atlikusios tyrimą „Kultūros ir meno poveikio bei sąveikos su sveikatos sektoriaus plėtros galimybių vertinimas“. Siekiant geriau nustatyti ryšį tarp kultūros ir individo gerovės, šiuo tyrimu taip pat atliekama gerovės vertinimo indeksų ir jų dedamųjų bei indeksų sąsajų su kultūra analizė, apžvelgiami moksliniai tyrimai, kuriais tiriama ryšys tarp įsitraukimo į menines veiklas ir individo psichikos sveikatos gerovės. Taip pat, siekiant nusakyti meno poveikį gerovei globaliu mastu ir suformuluoti pagrįstas rekomendacijas, įvertinant kitų šalių patirtį, pateikiama ir užsienio šalių menų tarybų praktika.

TYRIMO OBJEKTAS – MENO POVEIKIS ŽMOGAUS GEROVEI IR FINANSAVIMO BŪDAI, GALINTYS ŠĮ POVEIKĮ PASKATINTI.

TYRIMO TIKSLAS – ĮVERTINTI PROGRAMOS „MENAS ŽMOGAUS GEROVEI“ INDĖLĮ, SIEKIANT MENO POVEIKIO ŽMOGAUS GEROVEI, IR PATEIKTI REKOMENDACIJAS DĖL ŠĮ POVEIKĮ SKATINANČIO FINANSAVIMO MODELIO IR JO STEBĖSENOS.

Atliekant programos „Menas žmogaus gerovei“ vertinimą, buvo iškeltos šios **užduotys**:

- ▶ atlikti literatūros analizę, nustatant sąsajas tarp kultūros ir individo bei visuomenės gerovės;
- ▶ identifikuoti gerovės vertinimo indeksus ir jų ryšį su kultūra ir sveikata;
- ▶ nusakyti gerovės vertinimo būdus ir jų ryšį su kultūra ir sveikata Lietuvoje;
- ▶ įvertinti TVP „Sveikata visiems“ tikslus ir uždavinius;
- ▶ išanalizuoti programos „Menas žmogaus gerovei“ tikslus ir šios programos finansavimo daromą poveikį;
- ▶ suformuluoti rekomendacijas dėl tolesnio programos „Menas žmogaus gerovei“ veiklų finansavimo ir įgyvendinimo bei finansavimo rezultatų stebėsenos.

Išsikeltus uždavinius rodo ir tyrimo struktūra. Darbą sudaro dvi dalys: literatūros analizės dalis ir empirinė dalis, paremta programos „Menas žmogaus gerovei“ analize. Empirinėje dalyje taikomi grafinės ir koreliacinės analizės būdai, pagrindiniai duomenų šaltiniai yra LKT duomenų bazė ir Programos lėšomis finansuotų projektų vykdytojų pateiktos ataskaitos.

Atlikus tyrimą, tiek literatūros, tiek empirinės dalies pagrindinė išvada tokia: meno poveikis žmogaus gerovei yra pasiekiamas tik užtikrinant meno prieinamumą

visiems ir reguliariai užsiimant menine veikla. Literatūroje teigiama, kad TVP „Sveikata visiems“ tikslą – skatinti meno prieinamumą sveikatos apsaugos sektoriaus dalyviams – geriausiai atitinka profesionalaus meno sklaidos projektai (plačiausiai ištirtas muzikos srities projektų indėlis). Atlikus programos „Menas žmogaus gerovei“ projektų analizę, taip pat išryškėjo, kad meno prieinamumas yra pagrindinis projektų vykdytojų nustatomas rezultatas. Taip pat nustatyta, kad vykdant projektus, kuriems įgyvendinti pasitelkiami profesionalūs kūrėjai, stengiamasi įtraukti kuo įvairesnes socialines grupes.

Remiantis literatūros ir empirinės dalies analize bei tyrimo išvadomis, pasiūlytos trys tolesnės programos „Menas žmogaus gerovei“ veiklų finansavimo modelio tobulinimo kryptys: 1) strateginis meno žmogaus gerovei finansavimas, 2) profesionalaus meno prieinamumo skatinimas ir 3) pirmą ir antrą kryptis papildantis rezultatų viešinimas.

Reikšminiai žodžiai: gerovė, Kultūros rėmimo fondas, Lietuvos kultūros taryba, meno poveikis, programa „Menas žmogaus gerovei“, sveikata, TVP „Sveikata visiems“.

MENAS, GEROVĖ IR SVEIKATA

Teigiamas meninių praktikų poveikis žmogaus sveikatai ir gerovei pastaruosiu metu yra tiriamas vis didesniu mastu. Psichologijos, sociologijos, visuomenės sveikatos sričių profesionalai inicijuoja bendrus projektus su meno sričių atstovais, siekdami suprasti ryšį tarp šių elementų. Vis didėjančios kiekybinių ir kokybinių tyrimų apimtys leidžia plėtoti meno poveikį pripažįstančiai mokslinei paradigmai, o institucijoms, atsakingoms už politinius sprendimus, – naudotis tyrimų rezultatais, taip įveikiant demografinius ir socialinius iššūkius, tokius kaip socialiai pažeidžiamų grupių psichikos sveikata ir socialinė įtrauktis.

Siekiant įvertinti santykį tarp gerovės, meno ir sveikatos kategorijų, detaliau apžvelgiama gerovės samprata ir jos dedamosios. Taip pat analizuojama, koks meno poveikis gerovei ar sveikatai yra galimas, kaip jis identifikuojamas. Tam skirta ši potėmė.

GEROVĖS APIBRĖŽTIS IR SANTYKIS SU MENU

ŽMOGAUS GEROVĖ YRA LAIKOMA VIENU IŠ ATSKAITOS TAŠKŲ, KURĮ DEMOKRATIŠKOS VALSTYBĖS NAUDOJA SAVO ŠALIES GYVENTOJŲ BŪKLEI STEBĖTI. Gerovės (angl.

wellbeing) terminas atitinka individo gyvenimo situacijos ar būties vertinimą (McGillivray, 2007, p. 3), taigi gerovė gali būti apibrėžiama labai plačiai. Be gerovės termino, akademinėje literatūroje galima aptikti *gyvenimo kokybės* (angl. *quality of life*), *gyvenimo lygio* (angl. *living standards*), žmogaus raidos (angl. *human development*) (McGillivray, 2007, p. 3) sąvokas ir kt. Kiekviena iš šių sąvokų ne tik sukelia specifines asociacijas, bet ir yra labiau atpažįstama skirtingose socialinių mokslų srityse dirbantiems mokslininkams, taikoma skirtingose šalyse dirbančių viešojo administravimo specialistų, politikos formuotojų.

Šiame skyriuje bus apibendrinti vyraujantys gerovės termino aprašymai, matavimo būdai ir jų dedamosios.

VISUOMENĖS GEROVĖ

Dažniausiai aptinkamas gerovės vertinimas yra *platus* (taikomas visuomenei). Vienas plačiausiai paplitusių ir seniausiai taikomų gerovės skaičiavimo būdų yra šalies ekonominis vystymasis ir ekonominė pažanga, išreiškiama bendruoju vidaus produktu (toliau – BVP), tenkančiu vienam gyventojui, arba bendrosios nacionalinės pajamos (BNP) vienam gyventojui (Dasgupta, 2001). Pagal šią apibrėžtį gerovė priklauso nuo šalies ekonominio išsivystymo lygio. Kuo vienam gyventojui tenkanti BVP dalis didesnė, tuo šalis ekonomiškai stipresnė ir labiau išsivysčiusi. Atitinkamai daroma prielaida, kad, kuo labiau šalis stiprėja ekonomiškai, tuo labiau auga visuomenės gerovė joje. Konceptualus BVP dydžio augimo lyginimas su šalies gerovės augimu buvo kritiškai įvertintas ir akademinės bendruomenės (Hicks and Streeten, 1979; Dasgupta, 2001; McGillivray, 2005; Sen, 2008; Lepenies, 2016), ir Jungtinių Tautų Organizacijos (JTO) (United Nations Development Programme, 1990), todėl praktikoje naudojama daugybė gerovę įvertinančių indeksų.

Keletą plačiai paplitusių indeksų yra pateikusios tarpvalstybinės institucijos – JTO ir Pasaulio banko (PB). Vienas jų – tai Jungtinių Tautų plėtros programos (UNDP) pristatytas ir taikomas žmogaus socialinės raidos indeksas (angl. *Human Development Index*), agreguojantis vidutinius šalies pasiekimus sveikatos apsaugos, švietimo ir gyventojų pajamų srityse (United Nations Development Programme, 2019). 2019 m. UNDP taip pat atnaujino ir daugiamatį skurdo indeksą (angl. *Global Multidimensional Poverty Index*), agreguojantį duomenis sveikatos apsaugos, edukacijos ir gyvenimo lygio srityse. PB naudoja žmogiškojo kapitalo indeksą (angl. *Human Capital Index*), pagal kurį yra vertinamas sveikatos apsaugos ir edukacijos sistemos poveikis ateities darbuotojams (World Bank, 2018).

Pagrindinių gerovės indeksų apžvalga, parengta remiantis H. Haider (2011), pateikiama 1 priede, indeksų dedamosios parodytos 1 lentelėje. Pirmieji trys indeksų blokai (žmogaus socialinės raidos indeksas, daugiamatis skurdo indeksas, kiti socialinės raidos indeksai (angl. *Indices of Social Development*) sudaryti tik pagal objektyvius statistinius duomenis, kituose penkiuose blokuose (tūkstantmečio plėtros tikslai (angl. *Millenium*

Development Goals), bendroji nacionalinė laimė (angl. *Gross National Happiness*), geresnio gyvenimo indeksas (angl. *OECD Better Life Index*), tarptautinės „Gallup“ apklausos laimės dalis (angl. *Gallup World Poll*), U indeksas (angl. *U-Index*) derinami tiek objektyvūs, tiek ir subjektyvūs – gyventojų nuomonės – duomenys.

Europos Komisijos (EK) užsakymu 2009 m. buvo atlikta analizė „Report by the Commission on the Measurement of Economic Performance and Social Progress“ (Stiglitz ir kt., 2009), kurioje pateikiama socioekonominės būklės / gerovės apibrėžtis, taip pat formuojama remiantis objektyviais ir subjektyviais duomenimis. Tyrėjų atliekamas gerovės vertinimas taip pat neapsiriboja tik materialine gerove, jis yra daugialypis, kai papildomos dedamosios, tokios kaip sveikata, išsilavinimas, aplinka ir saugumas, derinamos su subjektyvios gerovės aspektais. Tyrėjai nurodo, kad konkrečioje teritorijoje gyvenančio asmens gerovė priklauso nuo šių dimensijų:

- ▶ materialinio gyvenimo lygio (pajamos, vartojimo lygis ir turtas);
- ▶ sveikatos;
- ▶ išsilavinimo;
- ▶ asmeninės veiklos, įskaitant darbą;
- ▶ politinio balso ir valdymo (angl. *political voice and governance*);
- ▶ socialinių ryšių ir santykių;
- ▶ aplinkos (esamos ir būsimos sąlygos);
- ▶ ekonominio ir fizinio pobūdžio nesaugumo (angl. *insecurity, of economic as well as a physical nature*) (Stiglitz ir kt., 2009, p. 14).

Kaip buvo minėta, EK tyrėjai nurodo, kad objektyviai surenkami statistiniai duomenys gali būti papildomi ir apklausomis, kaip subjektyviai vertinama gerovė. Tokiu būdu yra atskleidžiami ir papildomi elementai, leidžiantys įvertinti asmenų nuomonę apie jų situaciją. Kaip subjektyviosios gerovės pavyzdžius J. Stiglitz ir kt. pateikia kelis aspektus, kuriuos rekomenduojama ištirti detaliau:

- ▶ kognityvinę asmens gyvenimo kokybę;
- ▶ laimę;
- ▶ pasitenkinimą;

- ▶ pozityvias emocijas, tokias kaip džiaugsmas ir pasididžiavimas;
- ▶ negatyvias emocijas, tokias kaip skausmas ir susirūpinimas (Stiglitz ir kt., 2009, p. 16).

Analogiška gerovės samprata yra dėstoma J. Kisieliausko daktaro disertacijoje „Vyriausybės išlaidų poveikio visuomenės gerovei vertinimas ES šalyse“ (Kisieliauskas, 2017). Joje autorius pristato visuomenės gerovės termino apibrėžtį, kurią sudaro objektyvioji ir subjektyvioji pusės. „Visuomenės gerovė interpretuojama kaip aplinkos nulemta universalių visuomenės narių poreikių patenkinimo galimybė, vertinama per jų subjektyvią patirtį“ (Kisieliauskas, 2017, p. 15). Kitaip tariant, J. Kisieliauskas siūlo apibrėžti visuomenės gerovę kaip naudą visuomenės nariams. Objektyvioji šios apibrėžties dalis gali būti vertinama ekonominiais (BVP 1 gyv., nedarbo lygis), politiniais (demokratijos, korupcijos suvokimo indeksai), socialiniais (pajamų nelygybė, skurdo lygis), gamtiniais (CO₂ lygis), sveikumo (tikėtina gyvenimo trukmė) rodikliais. Autorius pabrėžia, jog matuojant visuomenės gerovę reikia atsižvelgti į konkretaus asmens norus ir pajėgumus pasinaudoti esamomis sąlygomis, nes vien sąlygų egzistavimas neužtikrina visuomenės gerovės.

Subjektyvioji dalis yra išreiškiamą vertinant subjektyvių visuomenės narių objektyvių poreikių patenkinimą (Kisieliauskas, 2017, p. 34). Ji nėra matuojama kiekybiniais rodikliais ir yra vertinama atliekant nuomonės apklausas. Tokia tyrėjo pozicija leidžia interpretuoti gerovę ne tik atsižvelgiant į visuomenės narių turimus išteklius ir egzistuojančias sąlygas, bet kartu ir įvertinant šių išteklių ir sąlygų naudą taip, kaip ją suvokia ir vertina individualus asmuo.

Lietuvos sąlygomis svarbu paminėti „gerovės visuomenės“, arba kitaip „gerovės valstybės“ sąvokas. Tai atspindi ilgalaikį strateginį šalies raidos tikslą – kurti gerovės visuomenę ir gerovės valstybę – ir nuostatą, kad visuomenės gerovės kūrimas yra esminis Lietuvos pažangos tikslas (Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“, 2014–2020 metų nacionalinės pažangos programa). Lietuvos pažangos strategijoje „Lietuva 2030“ nurodoma, kad Lietuva bus tarp 10 pažangiausių Europos Sąjungos valstybių narių pagal šiuos rodiklius: gyvenimo kokybės indeksą, laimės indeksą (angl. *World Happiness Report*), demokratijos indeksą (angl. *EIU*

Democracy Index), darnios visuomenės indeksą (angl. *Sustainable Society Index*), pasaulio konkurencingumo indeksą (angl. *The Global Competitiveness Report*), globalizacijos indeksą (angl. *The KOF Globalisation Index*). Reikšmingų šių indeksų pokyčių siekiama 16 metų – nuo 2014 iki 2030 m. Paminėtų indeksų dimensijos yra pateikiamos 1 lentelėje. Į Lietuvos pažangos strategiją „Lietuva 2030“ įtrauktas gyvenimo kokybės indeksas apima atskirus su kultūra susijusius rodiklius: kultūros centrų dalyvių skaičių, tenkantį tūkst. gyv., muziejų skaičių, tenkantį tūkst. gyv., LRKM pavaldžių bibliotekų ir

jų filialų skaičių, tenkantį tūkst. gyv. Numatyti rodikliai yra susiję su dalyvavimu kultūroje ir kultūros prieinamumu. Platesnį kultūros įtraukimą į gerovės indeksus, tikėtina, riboja ir kultūros statistikos fragmentiškumas. Pavyzdžiui, numatyti gyvenimo kokybės indekso rodikliai apima tik tam tikras kultūros sritis, tačiau būtent šių sričių statistiniai duomenys yra prieinami ir reguliariai renkami Lietuvos statistikos departamento.

1 lentelė. **GEROVĖ VERTINANČIŲ INDEKSŲ APŽVALGA**

(sudaryta autorių, remiantis H. Haider (2011), J. Stiglitz ir kt. (2009), Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“ (2012))

Indeksas	Vertinimo dimensijos
Žmogaus socialinės raidos indeksas	Sveikata Žinios Pajamos
Daugiamatis skurdo indeksas	Sveikata Išsilavinimas Gyvenimo lygis
Socialinės raidos indeksai	Pilietinis aktyvumas Klubai ir asociacijos Saugumas ir pasitikėjimas Socialinių grupių darna Lyčių lygybė ir moterų nediskriminacija
Tūkstantmečio plėtros tikslai (TPT)	Skurdo panaikinimas Pirminis švietimas Lyčių lygybė Motinių sveikata ŽIV/AIDS, maliarija ir kitos ligos Aplinkos tausojimas Pasaulinės partnerystės
Bendrasis nacionalinis laimingumas (Butano Karalystė)	Psichologinė gerovė Laiko naudojimas Bendruomenių gyvybingumas Kultūra Sveikata Aplinka Gyvenimo lygis Valdymas
OECD geresnio gyvenimo indeksas	Apgyvendinimas Pajamos Bendruomenė Išsilavinimas Aplinka Sveikata Pasitenkinimas gyvenimu Saugumas Gyvenimo ir darbo balansas
Tarptautinės „Gallup“ apklausos laimės dalis	Verslas / ekonomika Piliečių įtrauktis Komunikacijos ir technologija Edukacija ir šeimos Aplinka ir energija Maistas ir pastogė Valdžia ir politika Sveikata Teisė ir tvarka Religija ir etika Socialiniai iššūkiai Pasitenkinimas gyvenimu Darbas
U indeksas	Vertina laiką, nemalonios būklės trukmę
J. Stiglitz ir kt. gyvenimo kokybės indeksas	Objektyvios: Materialinis gyvenimo lygis Sveikata Išsilavinimas Asmeninės veiklos, įskaitant darbą Politinis balsas ir valdymas Socialiniai ryšiai ir santykiai Aplinka Ekonominio ir fizinio pobūdžio nesaugumas Subjektyvios: Kognityvinė asmens gyvenimo kokybė Laimė Pasitenkinimas Emocijos
Gyvenimo kokybės indeksas	Materialinės gyvenimo sąlygos: užimtumas, pajamos, būstas Gyventojų verslumas, verslo konkurencingumas Sveikatos paslaugos Švietimo paslaugos Demografija, pilietinis ir visuomeninis aktyvumas Demografinė situacija Viešoji infrastruktūra, gyvenamosios aplinkos kokybė, saugumas
Laimės indeksas (angl. <i>World Happiness Report</i>)	Subjektyvus situacijos vertinimas (angl. <i>Lifa Ladder</i>) Socialinė parama Sveiko gyvenimo tikimybė gimimo metu Dosnumas Korupcijos vertinimas Pasitikėjimas nacionaline valdžia Demokratijos kokybė
Demokratijos indeksas (angl. <i>EIU Democracy Index</i>)	Rinkimų procesas ir pliuralizmas Valdžios veiksmingumas Dalyvavimas politikoje Politinė kultūra Pilietinės laisvės
Darnios visuomenės indeksas (angl. <i>Sustainable Society Index</i>)	Žmogaus / socialinė gerovė Aplinkos gerovė Ekonominė gerovė
Pasaulio konkurencingumo indeksas (angl. <i>The Global Competitiveness Report</i>)	Institucijos Infrastruktūra Informacinių ir komunikacinių technologijų panaudojimas Makroekonominis stabilumas Sveikata Įgūdžiai Produkcijos rinka Darbo rinka Finansinė sistema Rinkos dydis Verslo dinamiškumas Galimybė kurti inovacijas
Globalizacijos indeksas (angl. <i>The KOF Globalisation Index</i>)	Prekybos globalumas Finansinis globalumas Tarpasmeninis globalumas Informacinis globalumas Politinis globalumas

Žmogaus gerovės vertinimo būdai.

Mokslinėje literatūroje gerovė vertinama įtraukiant skirtingas komponentes ir poveikio kryptis. Naudojant indeksus gerovė dažniausiai vertinama kaip kelių dimensijų visuma, neišskiriant atskiro veiksnio kaip svarbesnio ir darančio didesnę poveikį, pvz., žmogaus socialinės raidos indeksą sudaro trys komponentės, neteigiant, kad viena jų daro didesnę poveikį nei kitos. Kaip matyti iš 1 lentelės, gerovė vertinama tiek įtraukiant apčiuopiamus komponentus, apimančius asmens ir visuomenės ekonominę gerovę (įtraukiant pajamas, skurdo lygį ir kt.), tiek ir socialinio kapitalo komponentus (pvz., socialinės raidos indeksai apima pilietinį aktyvumą, saugumą ir pasitikėjimą; OECD geresnio gyvenimo indeksas apima bendruomenes kaip vertinimo dimensiją ir kt.). Tuo pačiu į žmogaus gerovę žvelgiama įtraukiant ir smulkesnius kintamuosius, tokius kaip edukacija, sveikata ar kultūra, bandant nustatyti jų poveikį. Gerovės ir išsilavinimo sąveika buvo nemažai tyrinėta, pvz., M. Anne Hill ir E. King (2010) nagrinėjo moterų išsilavinimo lygio ir ekonominės gerovės sąsajas, o gerovės, išsilavinimo ir laimės sąveiką analizavo Alex. C. Michalos (2007), pastebėjęs teigiamą išsilavinimo sąsają su sveikatos būkle ir sveika gyvensena. Kaip matyti iš 1 lentelėje pateiktų indeksų, išsilavinimo bei žinių komponentės įtraukiamos į daugelį jų. Atliekant mokslinius tyrimus ne mažiau svarbus gerovės vertinimas įtraukiant meno ir sveikatos sąveiką (šiems tyrimams apžvelgti skirtas 1.2 poskyris).

Žmogaus gerovės vertinimo būdai ir sveikatos apsauga.

Iš 1 lentelėje susistemintos informacijos matyti, kad į absoliučią daugumą pagrindinių gerovę identifikuojančių indeksų kaip viena iš dedamųjų yra įtraukta žmogaus sveikata. Nors sveikatos apsaugos dedamoji į juos įtraukiama skirtingais būdais, tačiau sveikata yra tiek objektyvus, tiek ir subjektyvus parametras vertinančių gerovės indeksų sudėtyje.

Žmogaus gerovės vertinimo būdai ir kultūra.

Vertinant 1 lentelėje apibendrintus gerovės indeksus matyti, kad kultūros komponentė į juos neįtraukiama. Pateiktuose indeksuose kultūros dedamoji yra nurodyta tik taikant vieną gerovės skaičiavimo būdą – Butano

Karalystėje pristatytą bendrosios nacionalinės laimės indeksą. Šio indekso sudarymo metodologijoje *kultūra* yra kultūrinių tradicijų įvairovės ir atsparumo išraiška, kurią reprezentuoja šešios dimensijos:

- ▶ kalbos tarmės;
- ▶ tradicinės sporto šakos;
- ▶ bendruomenių festivaliai,
- ▶ tradicinių amatininkų aktyvumas;
- ▶ vertybių perdavimas;
- ▶ pagrindiniai gyvenimo principai (angl. *basic precept*) (Adler, 2009, p. 19).

Tyrėjai pabrėžia, kad toks kultūros supratimas susiformavo atsižvelgiant į Butano tradicijas, o plėtojantis demokratiniais principais pagrįstam valstybės valdymui jis privalės atitikti palengva liberalėjančioje visuomenėje kylančius iššūkius. Kitaip tariant, **kultūros dedamoji bendrosios nacionalinės laimės indekse yra ne tik nepritaikoma tarptautiniu mastu, bet artimiausiu metu turės būti peržiūreta dėl Butano visuomenėje vykstančių pokyčių.**

Tai, kad kultūros komponentė nėra įtraukta į pagrindinių gerovės indeksų metodologiją, rodo, jog meno poveikio žmogaus gerovei tema komplikuoja. Tai suponuoja, kad nėra nusistovėjusios tradicijos dėl kultūros vaidmens ir poveikio gerovei ir nėra vienodos metodologijos.

Galima daryti prielaidą, kad menas žmogaus gerovę veikia netiesiogiai, t. y. per daromą poveikį žmogaus sveikatai, žmogaus raidos indeksui.

Netiesiogiai kultūros komponentės esama ir gyvenimo kokybės indekse, kuris įtrauktas į Valstybės pažangos strategiją, patvirtintą Lietuvos Respublikos Seimo 2012 m. gegužės 15 d. nutarimu „Dėl Valstybės pažangos strategijos „Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“ patvirtinimo“. 2 lentelėje pateikiami indeksą reprezentuojantys rodikliai, susiję su kultūra. Kitaip tariant, kultūros infrastruktūros tankis, arba kultūros prieinamumas gyventojams suprantami kaip viena iš gyvenimo kokybę parodančių dedamųjų.

Globalizacijos indekso sudėtyje taip pat randame su kultūra susijusį rodiklį. Į šį indeksą įtrauktas UNESCO (2012) apibrėžtų kultūros gėrybių eksporto ir importo dalies, tenkančios 1 šalies gyventojui, rodiklis.

2 lentelė. KULTŪRĄ REPREZENTUOJANTYS RODIKLIAI, ESANTYS Į LIETUVOS PAŽANGOS STRATEGIJĄ „LIETUVA 2030“ ĮTRAUKTŲ INDEKSŲ SUDĖTYJE (sudaryta autorių, remiantis TVP „Sveikata visiems“)

Indeksas	Subindeksas	Rodiklis
Gyvenimo kokybės indeksas	Demografija, pilietinis ir visuomeninis aktyvumas	Kultūros centrų dalyvių skaičius, tenkantis 1000 gyv. Muziejų skaičius, tenkantis 1000 gyv. Kultūros ministerijai pavaldžių bibliotekų ir jų filialų skaičius, tenkantis 1000 gyv. Kultūros centrų skaičius, tenkantis 1000 gyv.
Globalizacijos indeksas	Prekyba kultūros gėrybėmis	UNESCO (2012) apibrėžtų kultūros gėrybių eksporto ir importo dalis, tenkanti 1 šalies gyventojui

Vertindami kultūros ir gerovės santykį, nors ir nematome kultūros dedamųjų, tiesiogiai įtrauktų į indeksų sudėtį, galime nujauti, kad kultūra ir menas gali prisidėti įgyvendinant kai kurias dedamąsias. Pavyzdžiui, **per meno praktikas galima gerinti asmens psichikos sveikatą (Davies ir kt., 2016), pasitikėjimą bendruomene ir ryšius su ja (Bosco ir kt., 2019) ir pan.** Tačiau dažniausiai, siekiant įvertinti tokius meno poveikius, susiduriama su galimybių juos suskaičiuoti ribotumais. Neretai literatūroje apsiribojama tokių poveikių atvejų pristatymais, nagrinėjant konkretaus individo ar nedidelės individų grupės gerovės pokyčius tam tikru momentu.

1.1.2. INDIVIDUO GEROVĖ

Gerovė gali būti apibrėžiama ir *siaurai* (taikoma individui ir jo artimiausiai socialinei aplinkai). Laikoma, kad konkretus individas ir jo aplinka yra dinamiškesni elementai negu valstybė ar tam tikra valstybių grupė, kurios gerovę parodo statistiniai rodikliai ir apibendrinti situacijos vertinimai. Kitaip tariant, tam tikros valstybės gyventojų gerovė laikoma inertiška, stipriai nekintančia trumpuoju laikotarpiu, o individuali gerovė yra nestabili, galinti labai reikšmingai pasikeisti, asmeniui ar jo artimiausiai aplinkai susidūrus su didesniais ar mažesniais iššūkiais.

Individo gerovė gali susidėti iš teigiamų emocijų, aktyvaus dalyvavimo ar įsitraukimo, tarpusavio santykių, prasmės pojūčio ir pasiekimo (Seligman, 2018). Lietuvių autoriai individo gerovę apibrėžia ir per **klestėjimo**

sampratą, kuri pateikiama kaip aukštą gyvenimo gerovę turinčio asmens (t. y. kasdien patiriančio teigiamus jausmus, gerai besijaučiančio ir savo poreikius patenkinančio) apibūdinimas (Survilienė ir kt., 2012, p. 6).

Išsamesnį individo gerovės terminą, įtraukdamas pusiausvyros, stabilumo dimensijas, pateikia R. Dodge ir kt. (2012). Anot autorių, **„stabili gerovė pasireiškia, kai individai turi tinkamus psichologinius, socialinius ir fizinius resursus, reikalingus susiduriant su konkrečiais psichologiniais, socialiniais ir fiziniais iššūkiais“** (Dodge ir kt., 2012, p. 230). Kitaip tariant, individo gerovę sudarančių elementų aibė yra kaip asmens turimi išteklių, kad jis galėtų atlaikyti kylančius iššūkius. Individų gerovė keičiasi priklausomai nuo turimų išteklių ir patiriamų iššūkių: jei individai patiria daugiau iššūkių, negu turi išteklių, jų gerovė sumažėja, ir atvirkščiai (Dodge ir kt., 2012, p. 330).

V. La Placa ir kt. (2013) praplečia R. Dodge ir kt. (2012) pateiktą individo gerovės sąvoką, įtraukdamas santykius su socialiniais institutais: šeima, bendruomene ir visuomene, kaip darančiais įtaką individo gerovei. Atitinkamai gerovė išskaidoma į:

- ▶ šeimos gerovę (pasitenkinimą šeiminiu gyvenimu ir darbu; įsitraukimą į šeiminių gyvenimą ir suinteresuotumą juo; šeimą sudarančių asmenų ir šeimą sudarančių skirtingų kartų asmenų santykius; šeimos galimybes kaupti ekonominius ir kitus resursus; bendrą socialinę situaciją, kurią tiriamasis individas apibrėžtų kaip buvimą šeimoje);
- ▶ bendruomenės gerovę (asmens įsitraukimo į bendruomeninę veiklą; bendruomenės nustatomų apribojimų asmeniui ir jo šeimai vertinimą);

- ▶ socialinę gerovę¹ (finansinio atlygio dydį; įsidarbinimo formų įvairovę; viešųjų paslaugų kokybę; nacionalinės politikos sukuriamos ir skatinamos gyvenamosios aplinkos kokybę (La Placa ir kt., 2013, p. 119–120).

Gerovės sąvoką taip pat išplečia J. K. Gillett-Swan ir J. Sargeant (Gillett-Swan ir Sargeant, 2015), teigdami, kad individualios gerovės matavimas vertinant paties individo emocijas ir patirtis yra nepakankamas, tad gerovė turėtų būti vertinama plačiai, atsižvelgiant į visuomenės, visos individo kartos, taip pat praeities ir ateities aplinkybes (t. y. neatskiriant nuo visuomenės gerovės). Kadangi individuali gerovė priklauso nuo šeimos, bendruomenės, visuomenės pasiekimų ir gerovės, tokie veiksniai, kaip buvimas tautos ar svarbių istorinių įvykių dalimi, prisideda ir prie individualios, ir prie visuomenės gerovės. Kartu teigiama, jog žmogaus subjektyvus – teigiamas ar neigiamas – patirčių suvokimas ilgalaikėje perspektyvoje gali keistis, tad būtina ne tik susitelkti

į tam tikras žmogaus emocijas ar išgyventų patirčių vertinimą (kurie yra subjektyvūs), bet ir bandyti atrasti objektyvų šių individualių patirčių vertinimą, kuris gali būti užtikrintas žvelgiant iš laiko perspektyvos ir atsiribojant nuo laikinų sentimentų ir emocijų.

Vertinant individo, kaip ir visuomenės, gerovę, kultūros ar sveikatos aspektai eksplicitiškai neišskiriami ir tiesiogiai neįtraukiami, bet atsižvelgiama į sąlygas ir aplinką, kurios nuolat veikia individą ir nuo kurių jis yra beveik neatskiriamas. Be minimų fizinių, socialinių, šeimos ar bendruomenės aspektų, darančių poveikį individo gerovei, kalbama ir apie prasmės pojūtį, teigiamas emocijas ir psichologinius resursus, o šie yra sietini su (psichologine) žmogaus sveikata. Kultūros vaidmuo gali būti suvokiamas individo gerovei svarbiais aspektais, tokiais kaip dalyvavimas ir įsitraukimas į visuomenės (bendruomenės) veiklas ar socialinė gerovė, akcentuojanti gyvenamosios aplinkos kokybę.

1 TYRIMŲ, SKIRTŲ MENO POVEIKIUI ŽMOGAUS GEROVEI ĮVERTINTI, APŽVALGA

Meno poveikio individo ir visuomenės gerovei tyrimai atliekami vis dažniau. Tyrimus meno poveikio žmogaus gerovei tema publikuojančių žurnalų ir agreguojančių duomenų bazių sąrašas pateikiamas 2 priede. Meno poveikio gerovei tyrimai dažniausiai nukreipti į tai, kokį poveikį asmeniui turi dalyvavimo meninėse veiklose dažnis, koks yra poveikis jo gerovei, psichikos sveikatai. Tiriamas poveikis ne tik socialiai pažeidžiamoms grupėms, bet ir juos prižiūrintiems asmenims, personalui.

D. Wheatley ir Ch. Bickerton (2017) nagrinėjo santykį tarp gerovės ir įsitraukimo į meno, kultūros ir sporto veiklas. Rezultatai parodė, kad, nors kultūros renginiai turi teigiamą poveikį, nepaisant jų dažnio, tačiau tik reguliarus dalyvavimas meno veikloje ar sporte duoda ilgalaikį teigiamą poveikį. Šie mokslininkai apžvelgia Škotijos vykdomosios valdžios 2005 m. atliktą tyrimą, kuriuo buvo nagrinėjama gyvenimo kokybė ir gerovė vertinant kultūros ir sporto naudą. K. Marsh ir kt. (2010) tyrimas parodė, kad įsitraukimo į kultūrinę veiklą poveikis auga didėjant veiklos dažniui. Taigi, galime teigti, kad, vykdant meno praktikos veiklas ir norint pasiekti reikšmingą poveikį, svarbu, kad tai būtų daroma reguliariai.

Tai, kad didžiausias meno poveikis sveikatai pasiekiamas skatinant meno praktiką kasdieniame gyvenime ir konkrečias pacientų grupes įtraukiant į menines veiklas, rodo ir 2019 m. PSO užsakymu atlikto tyrimo rezultatai (Fancourt ir Finn, 2019). Šis tyrimas plačiai atskleidžia meno poveikio sveikatai ir gerovei naudą. Išskiriami tokie aspektai, kaip ligų prevencija, sveikatingumo sampratos plėtojimas, žalingų įpročių mažinimas, sveika gyvensena, psichikos sveikata, vaiko raida ir kt. Detaliau veiklos ir jų poveikis apibendrinami 3 ir 4 prieduose.

D. Fancourt ir S. Finn (2019) taip pat nurodo, kad įvertinus kompetencijas, reikalingas meno praktikoms skatinti ir pacientams įtraukti, galimas veiklų pasiskirstymas tarp skirtingiems sektoriams priklausančių institucijų. Meno praktiką lengviau galėtų skatinti socialinės įstaigos: švietimo, globos namų, kultūrinę edukaciją atliekančios viešosios įstaigos, o įtraukti

konkrečias pacientų grupes galėtų sveikatos apsaugos institucijos. Taip pat rekomenduojama ypač atkreipti dėmesį į profesionalų, dirbančių šioje srityje, įtraukimą.

Teigiamus meno poveikio žmogui rezultatus gavo ir Ch. Davies ir kt. (2016). Atlikdami tyrimą jie siekė nustatyti, ar egzistuoja ryšys tarp įsitraukimo į menus (skaičiuojama valandomis per metus) ir gyventojų psichikos sveikatos. Imtis siekė 702 Australijos suaugusius asmenis, kurie buvo apklausiami telefonu. Vidutinis respondentų įsitraukimas siekė 100,8 valandos per metus. Rezultatas parodė ryšį tarp meninės veiklos ir psichikos sveikatos. Asmenų, kurie 100 ar daugiau valandų per metus užsiima menine veikla, psichinė savijauta buvo daug geresnė nei tų, kurie visiškai nedalyvavo meninėse veiklose arba kurių dalyvavimo vidurkis buvo žemesnis nei vidutinis. Tad apibendrinant galima teigti, kad vykdant veiklas, orientuotas į individo gerovę, svarbus skatinimo įsitraukti į kultūros ir meno veiklas pastovumas ir užsiėmimo šiomis veiklomis dažnis.

A. Bosco ir kt. (2019) atliko meninių veiklų poveikio vyresnio amžiaus asmenims, gyvenantiems globos namuose Anglijoje, tyrimą. Jis vykdytas trejus metus (2014–2017 metais), į tyrimą įtraukiant 17 globos namų. Vyresnio amžiaus asmenų buvo paprašyta pasirinkti mėgstamą meninę veiklą. Atsižvelgiant į tai, jie buvo priskiriami prie vienos iš penkių vykdytų programų (tarp kurių – apsilankymai meno vietose, renginių transliacijų peržiūros internetu ir kt.). Svarbu pažymėti, kad atskirai buvo nagrinėjama nauda globos namų gyventojams, personalui ir veiklos koordinatoriams. Rezultatai parodė tokią naudą gyventojams: bendruomenės įsitraukimą, pagerėjusį pažinimą, geresnę psichikos ir fizinę sveikatą, sumažėjusią socialinę izoliaciją. Nustatyta, kad personalo ir veiklos koordinatorių gauta nauda yra pagerėję vyresnio amžiaus žmonių priežiūros įgūdžiai, padidėjęs pasitikėjimas meninėmis intervencijomis. Tyrimo autoriai, taikydami socialinės investicijų gražos analizės metodą (SROI), nustatė, kad bendra (įtraukiant globos namų gyventojus, veiklos koordinatorius, darbuotojus, menininkus) socialinė investicijų graža siekė 1,2 GBP už 1 išleistą GBP. Įtraukus tik globos namų personalą ir koordinatorius, socialinė investicijų graža siekė 1,07 GBP už 1 išleistą GBP. Tai rodo, kad meninės investicijos globos namuose yra pateisinamos ir prasmingos išlaidos, sukurančios papildomą visuomenės gerovės vertę.

D. Fancourt ir kt. (2020) atliktas 3 500 skirtingų studijų metatyrimas apibendrina ir patvirtina ryšį tarp žmogaus gerovės ir meno žmogaus gerovei praktikų taikymo. Nors didžiausią tokių veiklų naudą, autorių duomenimis, patiria mažamečiai, tačiau nemenkas meno veiklų poveikis žmogaus gerovei pastebimas ir kitose, t. y. suaugusiųjų bei senyvo amžiaus asmenų, grupėse. Pastebima, jog suaugusiųjų grupėse tokios veiklos, kaip dainavimas, muzikos klausymas, šokiai, suteikia didesnę pasitenkinimą, prisideda prie geresnės gyvenimo kokybės, o senyvo amžiaus žmonių grupėje padeda išlaikyti tinkamą fizinę būklę, gerus protinius gebėjimus ir atmintį. Teigiamas skaitymo, muzikos klausymo poveikis pastebimas ir jau sergantiems demencija senyviems žmonėms, ir šių sveikatos problemų neturintiems asmenims. Daugelio veiklų poveikis mažamečių vaikų vystymuisi yra stiprus, tačiau prie pavyzdinių veiklų priskiriamas skaitymas, kuomet tėvai ar globėjai skaito vaikams, taip pat dainavimas savo vaikui, kai stiprėja santykis tarp vaiko ir motinos. Tokios meninės veiklos, kaip teatras ar dainavimas, gali prisidėti ir prie teigiamų bendravimo įgūdžių formavimosi.

D. Fancourt ir kt. (2020), atlikdami tyrimą, išskiria ir teigiamą poveikį turinčią socialinių receptų priemonę. Socialiniai receptai (angl. *social prescribing*) – tai priemonė, skirta asmenims įtraukti į meno žmogaus gerovei veiklas: ji gali veikti kaip prevencijos priemonė, sauganti asmenis, turinčius skirtingų psichologinių problemų, nuo vienatvės, savizoliacijos, skatinanti bendravimą ir pasitikėjimą aplinka, didinanti socialinę sanglaudą. Socialiniai receptai, kaip ir įprastiniai, taikomi sveikatos apsaugos sektoriuje, juos paprastai skiria bendrosios praktikos gydytojai ar pirminės sveikatos priežiūros specialistai. Kol kas ši priemonė daugiausia taikoma Jungtinėje Karalystėje, taip pat Airijoje, Nyderlanduose, Skandinavijos šalyse.

Atkreiptinas dėmesys ir į investicijų į šias veiklas teigiamą ekonominę grąžą: pastebima, jog grąžos dalis gali sudaryti nuo 50 iki 200 proc. investicijos ar net daugiau, jei intervencijos taikomos ilgesnį laiką. Ši grąža skaičiuojama taikant investicijų pelningumo rodiklį (angl. *return on investment, ROI*), t. y. lyginant sumas, skirtas meno žmogaus gerovei veikloms, ir sutaupytas sumas, atsižvelgiant į alternatyvias išlaidas. Taigi, sutaupyti galima mažinant sveikatos paslaugų sektoriaus išlaidas (mažėja vizitų pas gydytojus, konsultacijų, tiesioginės pagalbos poreikis), pacientai vėl gali grįžti į darbo rinką.

APIBENDRINANT TYRIMŲ REZULTATUS GALIMA TEIGTI, KAD, SIEKIANT REIKŠMINGO MENO POVEIKIO ASMENS GEROVEI, SVARBU, KAD MENINĖS VEIKLOMIS BŪTŲ UŽSIIMAMA REGULIARIAI. MENINĖS VEIKLOS NE TIK GERINA PSICHINĘ IR FIZINĘ SAVIJAUTĄ, BET IR SKATINA BENDRUOMENĖS ĮSITRAUKIMĄ IR SOCIALIZACIJĄ.

Poveikis nustatytas visoms amžiaus grupėms.

2 TARPINSTITUCINIS VEIKLOS PLANAS „SVEIKATA VISIEMS“

Siekiant skatinti visuomenės sveikatą ir gerovę, Lietuvoje veikė tarpinstitucinis veiklos planas „Sveikata visiems“. Planas apėmė dvi priemones: finansuoti programos „Menas žmogaus gerovei“ projektai (įgyvendino Lietuvos kultūros taryba) ir įgyvendintos iniciatyvos „Menas vaikų sveikatai“ (vykdė LR sveikatos apsaugos ministerija). 2.1 poskyryje šis tarpinstitucinis veiklos planas aptariamas plačiau, taip pat apžvelgiami jo atitikmenys užsienio šalyse.

2 TARPINSTITUCINIS VEIKLOS PLANAS „SVEIKATA VISIEMS“ IR VALSTYBĖS PAŽANGOS STRATEGIJA

Siekiant įgyvendinti Valstybės pažangos strategiją 2014–2020 m. buvo priimta 2014–2020 m. nacionalinė pažangos programa, patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2012 m. lapkričio 28 d. nutarimu „Dėl 2014–2020 metų nacionalinės pažangos programos patvirtinimo“ (toliau – Nacionalinė pažangos programa). Vienas iš horizontaliųjų (kartu su prioritetais „Kultūra“ ir „Regioninė plėtra“) Nacionalinės pažangos programos prioritetų šiame dokumente yra 8 prioritetas „Sveikata visiems“ (Prioritetas), kurio tikslas – „siekti geros žmonių sveikatos“. Daroma prielaida, kad, šalies gyventojams būnant sveikiems ir aktyviems, jaučiamas teigiamas poveikis darbo našumui ir konkurencingumui, mažėja socialinė atskirtis. Prioriteto tikslai ir uždaviniai pateikiami 3 lentelėje.

3 lentelė. 2014–2020 METŲ NACIONALINĖS PAŽANGOS PROGRAMOS 8 PRIORITETO „SVEIKATA VISIEMS“ TIKSLAI IR UŽDAVINIAI (sudaryta autorių, remiantis TVP „Sveikata visiems“)

Eil. Nr.	Bendrasis tikslas	Tikslai	Uždaviniai
1	Siekti geros žmonių sveikatos	Stiprinti ir saugoti Lietuvos gyventojų sveikatą	Skatinti sveiką gyvenseną ir jos kultūros formavimą
2			Vykdyti ligų prevenciją, įgyvendinti tikslines visuomenės sveikatos stiprinimo ir išsaugojimo priemones
3			Skatinti žinių sveikatos srityje kūrimą, panaudojimą ir sklaidą
4		Užtikrinti sveikatai palankią aplinką	Ugdyti ekologinę savimonę
5			Kurti sveikatai palankią gyvenamąją, darbo ir mokymosi aplinką
6		Užtikrinti kokybišką, prieinamą ir tvarią sveikatos priežiūrą	Didinti sveikatos specialistų gebėjimus ir pacientų įgalinimą
7			Gerinti viešųjų sveikatos paslaugų prieinamumą ir kokybę
8			Tobulinti sveikatos priežiūros valdymą ir finansavimą

Nacionalinėje pažangos programoje nurodoma, kad Prioritetas yra *horizontalusis*, taigi jo tikslai, uždaviniai ir įgyvendinimo kryptys yra derinamos tarpusavyje ir priklauso nuo prioritetų „Kultūra“ ir „Regioninė plėtra“ tikslų ir uždavinių (5 priedas).

Siekiant įgyvendinant Prioriteto tikslus, buvo sudarytas tarpinstitucinis veiklos planas (TVP) „Sveikata visiems“, kurio įgyvendinimą koordinuoja Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerija (LR SAM).

Nacionalinėje pažangos programoje *horizontalieji* prioritetai yra apibrėžiami kaip tarpusavyje derinantys tikslus ir uždavinius. Tačiau nustatyta, kad nė viena TVP „Sveikata visiems“ priemonė nėra nurodoma kaip prisidedanti prie Nacionalinės pažangos programos prioriteto „Kultūra“ priemonių įgyvendinimo, o už kultūros sritį atsakinga Lietuvos Respublikos kultūros ministerija (LR KM) yra nurodyta kaip viena iš įgyvendinant šias priemones dalyvaujančių institucijų.

Dėl to galima teigti, kad kultūros ir sveikatos apsaugos sektorių bendradarbiavimas Nacionalinėje pažangos programoje gali būti vertinamas tik priemonės „Menas žmogaus gerovei“ atžvilgiu. Kitaip tariant, sudarant

tarpinstitucinius veiklos planus sveikatos ir kultūros sektorių bendradarbiavimas yra atpažįstamas ir skatinamas tik iš dalies, TVP „Sveikata visiems“ nurodant, kad kultūra gali prisidėti prie Lietuvos gyventojų sveikatos apsaugos.

TARPINSTITUCINIO VEIKLOS PLANO „SVEIKATA VISIEMS“ PRIEMONĖ „MENAS ŽMOGAUS GEROVEI“

„Menas žmogaus gerovei“ yra viena iš priemonių, įgyvendinančių TVP „Sveikata visiems“ tikslus ir uždavinius. Priemonės veiklos ir kita informacija apibendrinama 4 lentelėje.

4 lentelė. 2014–2020 M. NACIONALINĖS PAŽANGOS PROGRAMOS 8 PRIORITETO „SVEIKATA VISIEMS“ PRIEMONĖS „MENAS ŽMOGAUS GEROVEI“ INFORMACIJA (sudaryta autorių, remiantis TVP „Sveikata visiems“)

Eil. Nr.	Tikslas	Uždavinys	Priemonė	Apibendrinta veiklų grupė	Uždaviniai
1	Stiprinti ir saugoti Lietuvos gyventojų sveikatą	Vykdėti ligų prevenciją, įgyvendinti tikslines visuomenės sveikatos stiprinimo ir išsaugojimo priemones	Įgyvendinti iniciatyvas „Menas žmogaus gerovei“, sudarančias palankias sąlygas stiprinti meno poveikį sveikatos apsaugos ir socialinės apsaugos sritims, siekiant gerinti žmonių gyvenimo kokybę	Meno poveikio sveikatai tyrimai	Dalyvavimo meninėje veikloje naudosis ir poveikio tyrimai
2				Meno poveikio sveikatai tyrimų sklaida	Mokymo renginių, praktinių seminarų, konferencijų, pristatančių meno poveikio sveikatai tyrimus, veiklos ir vertinimo metodus ir užsienio patirtį šioje srityje, organizavimas
3				Sveikatos ir socialinės apsaugos infrastruktūros tobulinimas, suteikiant šia infrastruktūra besinaudojantiems asmenims prieigą prie profesionaliojo meno produktų	Meno programos ir projektai, skirti profesionaliojo meno prieinamumui sveikatos priežiūros ir socialinių paslaugų įstaigose didinti, įtraukiantys į veiklą šių įstaigų paslaugų vartotojus (pacientus, klientus ir panašiai) ir (arba) personalą
4				Visuomenės sveikatos problemas sprendžiančios meno programos ir projektai	Meno programos ir projektai, skirti visuomenei sveikatinti, sveikam gyvenimo būdui skatinti, psichikos sveikatai gerinti
5				Kultūros, sveikatos ir socialinės apsaugos sektorių bendradarbiavimo skatinimas	Inovatyvūs projektai, novatoriškos kūrybinės iniciatyvos, skatinančios kultūrinės, socialinės ir sveikatos aplinkos sanglaudą, sektorių bendradarbiavimą, ieškančios naujų veiklos metodų ir modelių
6				Socialinės atskirties grupių įtrauktis, panaudojant meninę veiklą, metodikų rengimas ir taikymas	Metodinės medžiagos, kuri padėtų kultūros, sveikatos ir socialinės apsaugos įstaigoms plėtoti meninės veiklos projektus, įtraukiančius į kultūrinę veiklą atskirties grupes, socialinės rizikos grupes, pagyvenusius asmenis ir kitas tikslines grupes, rengimas ir taikymas

Priemonės „Menas žmogaus gerovei“ lėšomis finansuojamos tik su meno poveikiu susijusios visuomenės sveikatos ar mokslo srities plėtros veiklos. Jų įgyvendinimas yra remiamas kito TVP „Sveikata visiems“ tikslo uždavinio „skatinti žinių sveikatos srityje kūrimą, panaudojimą ir sklaidą“ priemonės „skatinti visuomenės sveikatos srities mokslinius tyrimus ir inovacijas, kurti su tuo susijusią infrastruktūrą“ lėšomis. Finansuojamos šios priemonės veiklos:

- ▶ visuomenės sveikatos srities žmogiškosios infrastruktūros kūrimas ir plėtojimas (mokslo darbuotojų ir kitų specialistų, dirbančių mokslinių tyrimų ir technologijų centruose, aukštojo mokslo įstaigose, kvalifikacijos ir gebėjimų atlikti tyrimus visuomenės sveikatos srityje stiprinimas);
- ▶ visuomenės sveikatos srities mokslinės infrastruktūros plėtojimas (remiamas visuomenės sveikatos srities mokslinių tyrimų ir inovacijų infrastruktūros kūrimas ir plėtojimas);

- ▶ visuomenės sveikatos srities bendradarbiavimo su verslo sektoriumi skatinimas (įstaigų ir įmonių bendradarbiavimo visuomenės sveikatos srities mokslinių tyrimų, eksperimentinės plėtros ir inovacijų kūrimo klausimais skatinimas).

Įgyvendinant priemonę „Menas žmogaus gerovei“ dalyvauja tiek LR KM, tiek LR SAM. Per visą 2014–2019 m. laikotarpį priemonei skirta 1,49 mln. Eur LR KM ir LR SAM lėšų. LR SAM skiriama lėšų dalis išlieka gana pastovi ir nuo 2015 m. sudaro apie 145 tūkst. Eur per metus.

TARPINSTITUCINIO VEIKLOS PLANO „SVEIKATA VISIEMS“ PRIEMONĖS „MENAS ŽMOGAUS GEROVEI“ ATITIKMENYS UŽSIENIO ŠALYSE

Priemonės „Menas žmogaus gerovei“ veiklos ir formuojami uždaviniai turi atitikmenų kitose pasaulio šalyse. Sveikatos sektoriaus ir meno sričių jungtys įprastai yra koordinuojamos atskirų institucijų (šių veiklų vykdymą koordinuojančios institucijos nurodytos 6 priede). Toliau detaliau pristatoma, kaip meno žmogaus gerovei projektai skatinami skirtingose Europos šalyse.

Suomijoje platesnio masto veiksmų, skatinančių meną poveikį žmogaus gerovei, imtasi 2010 metais, kai buvo inicijuota pirmoji penkerių metų trukmės nacionalinė menų ir sveikatos programa, kurią sudarė 18 šios programos siūlymų, sietinų su įstatymų leidyba, administravimu, finansavimu, švietimu, tarpsektoriniu bendradarbiavimu, informacijos sklaida. Tai buvo pirmoji tokia programa, sudariusi sąlygas tolesniems meno poveikio sveikatai projektams ir įtvirtinusi ministerijų ir įvairių sektorių bendradarbiavimo principus. Ilgainiui susiformavo neformalus institucijų, kurias vienijo bendri viešosios politikos tikslai, tinklas. Viena pagrindinių institucijų šiame tinkle yra Suomijos menų skatinimo centras TAIKE, turintis galimybę finansuoti meno projektus, teikti ekspertines žinias ir paramą meno sklaidai. Minėtas neformalus tinklas (Menų skatinimo centras) ir patys menų ir kultūros veikėjai skatina plėsti viešojo ir privataus finansavimo bazę, siekia didinti taikomąjį meno panaudojimą, o Švietimo ir kultūros

ministerija formuoja reikiamą aplinką šiems veikėjams (taip pat ir visuomenei), užtikrindama kultūrinės teisės, galimybę dalyvauti kultūroje, t. y. lygybę ir prieinamumą, didina ir kultūros paslaugų efektyvumą. Kartu į veiklas įsitraukia Socialinės apsaugos ir sveikatos ministerija bei socialinės apsaugos sektoriaus veikėjai, siekiantys, kad kultūrinė bei meninė veikla būtų pasitelkta kaip investicija į sveikatos paslaugų vartotojų bei darbuotojų gerovę. Šios institucijos taip pat skatina meno ir kultūros indėlį į visuomenės socialinę gerovę bei sveikatos apsaugos ir socialinės apsaugos srityse teikiamų paslaugų veiksmingumą. Prie šių priemonių (veiklų) įgyvendinimo tiesiogiai prisideda Finansų ministerija, užtikrinanti reikiamą finansavimą, ir savivaldybės, siekiančios į menus ir kultūros veiklas įtraukti visuomenę, taikant šias veiklas ir kaip prevencinę (socialinės / sveikatos apsaugos) priemonę.

Vieną iš pavyzdinių menų poveikio sveikatai programų inicijavo Menų skatinimo centras. 2015–2019 m. ši institucija valstybės lėšų skyrė vienai iš plėtros programų (angl. *Development programme*), pavadintai „Gerovės skatinimas menu“. Šios programos apraše yra nurodoma, kad joje pirmiausiai vadovaujamosi Žmogaus teisių deklaracijos 27 straipsniu, kuriame apibrėžiamos asmens teisė dalyvauti bendruomenės kultūriname gyvenime ir teisė mėgautis menu. Įgyvendinti šias teises siekiama sukuriant stabilų finansavimo pagrindą, plačiai apimančių visuomenės gerovę palaikančias menines veiklas, ir inicijuojant egzistuojančių struktūrų ir požiūrių pokyčius.

Programos „Gerovės skatinimas menu“ veiklos apibrėžiamos taip:

- ▶ meno žmogaus gerovei projektų plėtra. Ši veikla apima 4 regionuose veikiančių kultūros ar meno ekspertų, asmeninių projektų plėtotę. Įgyvendinant šiuos projektus padedama pradedantiesiems projektų vykdytojams susirasti partnerių ir inicijuoti veiklas, skirtas patiriantiems kultūrinę atskirtį žmonėms (esantiems gydymo įstaigose ar gydomiems namuose);
- ▶ bendradarbiavimas su Suomijos regioninės, socialinės apsaugos ir sveikatos apsaugos reformų pagrindinių projektų vykdytojais, siekiant įdiegti meno ir kultūros praktikas šiose srityse;
- ▶ bendradarbiavimas su Taikusydän tarpdisciplininiu tyrimų centru, inicijuojant meno žmogaus gerovei tyrimus;
- ▶ stipendijų ir finansavimo lėšų skyrimas kultūros gerovę skatinantiems projektams.

Šios programos tikslai buvo įgyvendinami vykdant Suomijos kultūros ministerijos „Meno dalies“ programą ir ją išplečiant į sveikatos sektorių (angl. *Extending the principle of percentage art*). Įgyvendinant šį tikslą per 3 metus buvo inicijuota 14 plėtros programų ir 7 bandomieji projektai. Suomijos savivaldos institucijoms atsižvelgus į tų programų ir projektų rezultatus, buvo parengtos rekomendacijos dėl ilgalaikių priemonių, siekiant pagerinti prieinamumą prie meno ir kultūros

paslaugų. Per 3 metus programai skirta 2 mln. Eur.

Lyginant priemones „Menas žmogaus gerovei“ ir programos „Gerovės skatinimas menu“ tikslus, galima pastebėti atitiktis kultūros ir socialinio bei sveikatos apsaugos sektoriaus bendradarbiavimo aspektu ir meno žmogaus gerovei tyrimų inicijavimo aspektu. Finansuojamų veiklų grupės palyginimas pateikiamas 5 lentelėje (paryškinti langeliai žymi atitikimą).

5 lentelė. PRIEMONĖS „MENAS ŽMOGAUS GEROVEI“ IR PROGRAMOS „GEROVĖS SKATINIMAS MENU“ TIKSLŲ PALYGINIMAS (sudaryta autorių, remiantis TVP „Sveikata visiems“ ir TAIKE duomenimis)

Apibendrinta priemonės „Menas žmogaus gerovei“ veiklų grupė	Apibendrintos TAIKE programos „Gerovės skatinimas menu“ finansuojamų veiklų grupės			
	Meno žmogaus gerovei projektų įgyvendinimas	Bendradarbiavimas su regioninių, socialinės apsaugos ir sveikatos apsaugos reformų pagrindinių projektų vykdytojais, siekiant įdiegti meno ir kultūros praktikas šiose srityse	Bendradarbiavimas su Taikusydán, tarpdisciplininiu tyrimų centru, inicijuojant meno žmogaus gerovei tyrimus	Stipendijų ir finansavimo lėšų skyrimas kultūros gerovę skatinantiems projektams
Meno poveikio sveikatai tyrimai				
Meno poveikio sveikatai tyrimų sklaida				
Sveikatos ir socialinės apsaugos infrastruktūros tobulinimas, suteikiant šia infrastruktūra besinaudojantiems asmenims prieigą prie profesionaliojo meno produktų				
Visuomenės sveikatos problemas sprendžiančios meno programos ir projektai				
Kultūros, sveikatos ir socialinės apsaugos sektorių bendradarbiavimo skatinimas				
Socialinės atskirties grupių įtraukties metodikų rengimas ir taikymas panaudojant meninę veiklą				

Tyrėjai atkreipia dėmesį į tai, jog menų ir sveikatos veikla buvo gerai pritaikyta kuriant Suomijos gerovės valstybę ir vykdant Suomijos kultūros politiką, o tarpinstitucinis bendradarbiavimas įgyvendinant programas sudarė sąlygas vykdyti plačios apimties projektus. Šie veiksniai padeda užtikrinti menų žmogaus gerovei programų tęstinumą ir ateityje.

Jungtinėje Karalystėje yra suburta Menų, sveikatos ir gerovės parlamentinė grupė (angl. *All-Party Parliamentary Group on Arts, Health and Wellbeing*), siekiant inicijuoti priemones ir programas, kurių atitikmuo Lietuvoje būtų priemonė „Menas žmogaus gerovei“. 2019 m. pateiktame jų situacijos vertinime „Kūrybinga sveikata: menai sveikatai bei gerovei“ (angl. *Creative Health: The Arts for Health and Wellbeing*) teikiamos rekomendacijos Anglijos menų tarybai (angl. *Arts Council England*) problemą spręsti strategiškai, skatinant kultūros ir meno organizacijas integruoti sveikatos ir gerovės problemų sprendimą į savo veiklas. Situacijos vertinime išsakomos ir pagrindžiamos šios tezės:

- ▶ Menai gali suteikti mums gerovę, prisidėti prie reabilitacijos ir palaikyti geresnį gyvenimo būdą.
- ▶ Menai gali padėti įveikti pagrindinius sveikatos ir socialinės rūpybos sričių iššūkius: senėjimą, lėtines ligas, vienišumą ir mentalinę būseną.
- ▶ Menai gali padėti sumažinti išlaidas medicinos paslaugų teikimo ir socialinės rūpybos srityse.

Anglijos menų taryba identifikuoja projektus, kurie daro poveikį bendruomenės ir individų gyvenimo kokybei, pirmiausiai vertindami šių projektų poveikį senjorams (65+) (remiantis 2016 m. atlikta apklausa *Arts Council England Older People Poll*). Tai yra daroma išskiriant projektus, kurie gali pademonstruoti terapeutinę meno praktikos naudą tiek demencija sergantiems asmenims, tiek visai senjorų bendruomenei. Bendros tokių projektų finansavimo apimtys nepateikiamos, į strateginius Anglijos menų tarybos dokumentus priemonės „Menas žmogaus gerovei“ atitikmuo neįtrauktas.

Taip pat Anglijos menų taryba planuoja 2021 m. inicijuoti projektą „Klestinčių bendruomenių fondas“ (angl. *Thriving Communities Fund*), kuriuo siekiama remti labiausiai COVID-19 viruso bei sveikatos apsaugos paslaugų nelygybės paveiktus asmenis. Šią paramą ruošiamasi teikti pasitelkiant socialinių receptų paslaugą: per kultūros, menų, sporto, gamtos ir kitas veiklas tokį receptą gavę asmenys bus įtraukiami į bendruomenes,

siekiant padėti susigrąžinti ar pagerinti jų sveikatą, fizinę ir psichologinę būseną. Teikti šio projekto įgyvendinimo paraišką gali įvairios vietos lygmens įstaigos: nevyriausybinės organizacijos, labdaros fondai, sporto, gamtos, menų organizacijos, taip pat muziejai, bibliotekos. Papildomai šioms įstaigoms keliama sąlyga – projekto įgyvendinimo metu turi būti bendradarbiaujama bent su 3 kitomis įvairaus profilio organizacijomis, iš kurių bent viena turi veikti menų ir kultūros srityje. Tai daroma siekiant plėsti socialinio recepto teikiamų paslaugų pasiūlą, pritaikant asmenims tas veiklas, kurios labiausiai atitiktų jų (sveikatos) poreikius. Fondo dydis vienerių metų laikotarpiui siekia 1,4 mln. svarų, o pateikiant vieną paraišką galima gauti nuo 20 iki 50 tūkst. svarų.

Nors pagrindinis šios iniciatyvos tikslas yra teikti socialinių receptų paslaugą, tačiau pačią iniciatyvą numatyta įgyvendinti siekiant kurti savarankišką infrastruktūrą, institucinę bei finansavimo bazines, kurios padėtų užtikrinti veiklų tęstinumą pasibaigus Anglijos menų tarybos teikiamam finansavimui. Atitinkamai įgyvendinant projektą „Klestinčių bendruomenių fondas“ dalyvauja ir Nacionalinė socialinių receptų akademija (angl. *National academy for social prescribing*), kurios veiklos programoje numatyta vienyti įvairaus profilio, įskaitant meno ir kultūros, organizacijas, kurti jų tinklą, kuris būtų naudojamas tobulinant ir įgyvendinant socialinių receptų veiklas.

Velse (Jungtinė Karalystė) meno žmogaus gerovei projektus daugiausia įgyvendina Velse menų taryba (angl. *Arts Council Wales*). 2009 m. ji inicijavo veiksmų planą *Arts in Health and Wellbeing: An action plan for Wales*, kuriuo vadovaujantis buvo įgyvendinti bendri kultūros ir sveikatos sektorių infrastruktūros tobulinimo projektai, parengti mokslinės produkcijos sklaidos, kultūros ir sveikatos sektorių strateginiai dokumentai. Pagrindiniai plano tikslai:

- ▶ didinti supratimą apie meno vaidmenį stiprinant sveikatą ir skatinant žmogaus gerovę;
- ▶ informavimo ir valdymo priemonėmis palaikyti meno iniciatyvų įdiegimą ir plėtrą sveikatos sektoriuje;
- ▶ skatinti strategines ir koordinuotas bendradarbiavimo pastangas, kuriomis didinama įtrauktis į menus, taip sustiprinant žmonių sveikatą ir gerovę;
- ▶ sukurti pagrindą ateities meno ir sveikatos sektoriaus plėtrai Velse.

Plano strateginių tikslų įgyvendinimas buvo įvertintas kaip pakankamas, tačiau neambicingas. Dėl šios priežasties 2018 m. Velso menų taryba parengė studiją *Arts and Health in Wales: A Mapping study of current activity*, kurioje pateikiama tiek esama meno žmogaus gerovei projektų situacija, tiek ir nubrėžiamos gairės 2018–2021 m. laikotarpiui.

Šioje studijoje nurodoma, kad nuo 2005 m. Velso menų taryba finansavo 210 projektų, kurių veiklos bent iš dalies prisideda prie meno žmogaus gerovei skatinimo. Per 12 metų šiems projektams buvo skirta beveik 4 mln. svarų (apie 4,37 mln. Eur), daugiau nei ketvirtadalį (1,16 mln. Svarų, arba 1,27 mln. Eur) visų lėšų paskiriant 2015–2017 m. laikotarpiu. Nustatyta, kad ši parama buvo paskirstyta sporadiškai, nesistengiant įgyvendinti strateginių Velso menų tarybos tikslų šioje srityje. Dėl to nebuvo pasiektas tolygus vykdančiųjų organizacijų visame Velse finansavimas (tai rodo faktas, kad trijų Velso regionų projektai per 12 metų nebuvo finansuoti nė karto, o vieno regiono projektai tuo pačiu laikotarpiu buvo finansuojami reikšmingiau).

Studijoje siūlomi keli finansavimo modeliai:

- ▶ Sukurti meno žmogaus gerovei fondą, siekiant pritraukti lėšų iš meno ir sveikatos sektoriaus organizacijų, regioninių tyrimų partnerių. Tokiu būdu meno žmogaus gerovei projektai būtų finansuojami visų susijusių šalių, ne tik Velso menų tarybos, ir visoms šalims būtų atsiskaitoma.
- ▶ Plėtoti strateginį finansavimą gaunančių *Arts Portfolio Wales* organizacijų, vykdančių meno žmogaus gerovei veiklas, finansavimą. 2018 m. Velso menų taryba nustatė, kad apie 39 proc. visų strategiškai finansuojamų organizacijų aktyviai plėtoja meno žmogaus gerovei projektus.

Kaip gretutinės institucijos, įgyvendinančios meno žmogaus gerovei projektus, veikia ir sveikatos tarybos, priklausančios Nacionalinei Velso sveikatos apsaugos sistemai (angl. *NHS Wales*). Šiose sveikatos tarybose yra į meno žmogaus gerovei projektus orientuoti skyriai. Tiesa, pažymima, jog institucijos neturi nuolatinės, suplanuotos biudžeto dalies projektams finansuoti, tad naudojamosi valdomomis privačiomis lėšomis, aukomis ir kitais fondais. Prie veiklos prisideda ir skėtinė organizacija *NHS Wales Confederation*, kuri su Velso menų taryba sudarė memorandumą, kuriuo organizacijos siekia glaudesnio bendradarbiavimo

meno žmogaus gerovei srityje, akcentuojant prevencijos, psichikos sveikatos ir atsparumo iniciatyvas. Memorandumu siekiama sudaryti jungtinį veiklos planą, skirtą pačiai Menų tarybai, Nacionalinei Velso sveikatos apsaugos sistemai bei kitiems partneriams. Menų taryba taip pat bendradarbiauja su regioninėmis institucijomis, pavyzdžiui, regioninėmis tarybomis, kurios prisideda teikdamos socialines paslaugas vietos lygmeniu. Tai leidžia meno žmogaus gerovei projektams pasiekti socialinių paslaugų vartotojus.

Apibendrinant galima teigti, kad ilgametis meno ir sveikatos sektorių bendradarbiavimas Jungtinėje Karalystėje tik pastaraisiais metais tampa pastovus. Tiek 2019 metais inicijuotas tarpsektorinis tyrimas *Creative Health: The Arts for Health and Wellbeing*, tiek ir Velso menų tarybos situacijos analizė *Arts and Health in Wales: A Mapping study of current activity* rodo tolygaus ilgamečio finansavimo šiai sričiai poreikį. Šios srities finansavimo principai turi būti grindžiami nuolatine meno poveikio žmogaus gerovei projektų stebėseną ir šioje srityje veikiančių organizacijų rekomendacijomis.

Airija, kaip ir Jungtinė Karalystė, turi organizacinį tinklą, vienijamą bendro tikslo – plėtoti menines veiklas žmogaus sveikatos labui. Viena svarbiausių organizacijų šiame tinkle yra Menų taryba (angl. *Arts Council*), teikianti įvairių formų tiesioginį ir netiesioginį finansavimą meno (kultūros) projektams. Ši taryba gali skirtis ir nuolatos skiria finansavimą ir meno žmogaus sveikatai projektams. Paraiškas gali teikti ir organizacijos, ir pavieniai menininkai, išskiriama ir atskira menų ir sveikatos finansavimo sritis. Vienas iš tokio finansavimo pavyzdžių yra Vaterfordo fondas gydomajam menui (angl. *Waterford Healing Arts Trust*). Šis fondas veikia kaip regioninė organizacija, turinti savo tarybą, diskreiją finansuoti ir įgyvendinti projektus vietos lygmeniu. Įgyvendinamų iniciatyvų spektras yra platus ir apima sveikatos sektoriaus vartotojus ir darbuotojus, socialines veiklas globos įstaigose, mokymus menininkams, besiruošiantiems veikti sveikatos ar socialiniame sektoriuje. Fondas, remiamas Menų tarybos, taip pat inicijavo bendros platformos – interneto puslapio – sukūrimą. Interneto puslapis veikia kaip atvira platforma ar informacijos centras visam meno žmogaus sveikatai sektoriui. Šiame puslapyje pateikiamos naujienos, gerosios praktikos pavyzdžių analizė, įvairios nuomonės, aktualių kontaktų katalogas ir didelė išteklių bazė (kiti tyrimai, institucijų strateginiai dokumentai).²

Papildomas finansavimas galimas ir per *Procentas menui* schemą (angl. *Per Cent for Art Scheme*). Šis mechanizmas leidžia, plėtojant naują infrastruktūrą, pavyzdžiui, statant ligoninę ar mokyklą, renovuojant rajonus, 1 procentą nuo visos sumos, reikalingos infrastruktūrai plėtoti, skirti fizinei meno aplinkai kurti (meno kūriniams). Finansavimas pagal šį mechanizmą papildo įgyvendinamas veiklas ir suteikia menininkams galimybę įtraukti bendruomenes į kūrybos procesą, taip per meną prisidedant prie bendruomenių gerovės. Taip pat pastaraisiais metais pagal šią schemą buvo finansuotas aplinkos gerinimas sveikatos sektoriaus įstaigose. Tai suteikė galimybę menininkams tiesiogiai bendrauti su darbuotojais, pacientais ir lankytojais: atnaujinant ar statant naują ligoninę, menininkai gali įtraukti šiuos asmenis į tapymo (piešimo), dekoracijų kūrimo darbus. Šie meno kūriniai tampa naujo pastato dalimi. 2020 metais planuojama nustatyti naujas tokio tipo finansavimo „lubas“: siūloma nauja maksimali suma, skiriama meno kūriniais sukurti, siekia 500 tūkst. Eur. Šiuo metu riba yra 64 tūkst. Eur.

TARPINSTITUCINIO VEIKLOS PLANO „SVEIKATA VISIEMS“ PRIEMONĖS „MENAS ŽMOGAUS GEROVĖ“ VEIKLŲ FINANSAVIMAS LR SAM LĖŠOMIS

Nuo 2016 m. TVP „Sveikata visiems“ nurodyta, kad priemonės „Menas žmogaus gerovei“ veikloms įgyvendinti skiriama ir LR SAM administruojamo biudžeto dalies lėšų.

LR SAM priemonė „Menas žmogaus gerovei“ įgyvendinama Europos Sąjungos struktūrinių investicijų priemonės Nr. 08.4.2-ESFA-K-629 „Bendradarbiavimo skatinimas sveikatos netolygumų mažinimo srityje“ lėšomis. Remiamos 4 veiklos:

- ▶ bendruomenių ir nevyriausybinių organizacijų narių gebėjimų teikti priežiūros ir pagalbos paslaugas neįgaliesiems ir negalintiems savimi pasirūpinti žmonėms

namuose stiprinimas, bendruomenių ir nevyriausybinių organizacijų rėmimas, sudarant ir įgyvendinant priežiūros ir pagalbos paslaugų neįgaliesiems ir negalintiems savimi pasirūpinti žmonėms programas;

- ▶ aktyvaus laisvalaikio, meno programų ar kitų projektų, skirtų vaikų ir paauglių iki 18 metų amžiaus fizinei ir psichikos sveikatai gerinti, sveikam ir aktyviam gyvenimo būdui skatinti, įgyvendinimas;
- ▶ psichologinės ir socialinės pagalbos teikimas onkologinėmis ligomis sergantiems asmenims;
- ▶ informacijos teikimas asmenims kraujotakos sistemos ligų antrinės prevencijos srityje.

Priemonės lėšomis finansuojamų projektų įgyvendinančioji institucija yra Europos socialinio fondo agentūra. 2019 m. finansuoti 32 projektai, pagal kuriuos vykdoma viena iš nurodytų veiklų. LR SAM Europos Sąjungos paramos skyrius pateikė informaciją, kad šie 8 projektai gali būti susiję su priemonės „Menas žmogaus gerovei“ tikslų įgyvendinimu.

6 lentelė. PRIEMONĖS „BENDRADARBIAVIMO SKATINIMAS SVEIKATOS NETOLYGUMŲ MAŽINIMO SRITYJE“ LĖŠOMIS FINANSUOTI PROJEKTAI, PRISKIRIAMAI PRIEMONĖS „MENAS ŽMOGAUS GEROVEI“ LĖŠOMIS 2019 M. FINANSUOJAMOMS VEIKLOMS (sudaryta autorių, remiantis LR SAM informacija)

Eil. Nr.	Projekto vykdytojas	Projekto pavadinimas	Skiriama suma, Eur
1	VšĮ „Žagarės balselis“	„Sveiki, linksmi, laimingi“	76 902,90
2	Asociacija „Veiklus pilietis“	„Rokiškio rajono vaikų sveiko ir aktyvaus gyvenimo būdo skatinimas“	94 372,15
3	Lietuvos žmonių su negalia sąjunga	Fizinio ir psichinio sveikatinimo programa vaikams ir jaunuoliams „Atostogos kitaip“	180 874,02
4	VšĮ Šalčininkų švietimo ir informavimo centras	„Šalčininkų rajono vaikų ir jaunimo sveiko ir aktyvaus gyvenimo būdo skatinimas“	150 125,48
5	Utenos regiono vietos veiklos grupė	„Aktyvaus ir sveiko gyvenimo būdo skatinimas gerinant vaikų ir paauglių sveikatą Utenos regione“	60 008,63
6	VšĮ „Spindulys begalinės šviesos“	„Būk sveikas, aktyvus ir laimingas!“	91 274,99
7	Lietuvos vaikų vėžio asociacija „Paguoda“	„Pozityvių pokyčių olimpiada“	199 000,00
8	Panevėžio miesto Aukštaičių-Zemaičių bendruomenė	„Renkuosi sveikatą“	83 796,69
		Iš viso	936 354,86

Pastebėta, kad LR SAM savo biudžete priemonės „Menas žmogaus gerovei“ veikloms vykdyti buvo numatę tik 145 tūkst. Eur, tačiau iš LR SAM pateiktos informacijos apie projektų vykdytojus ir jiems skiriamas sumas (6 lentelė) matyti, kad planuojama skirti suma sudaro beveik 16 proc. 2019 m. faktiškai paskirstytos sumos. Svarbu pabrėžti, kad lentelėje pateikiamas LR SAM finansavimas skirtas ne tiesiogiai priemonei „Menas žmogaus gerovei“ įgyvendinti, o priemonės „Bendradarbiavimo skatinimas sveikatos netolygumų mažinimo srityje“ lėšomis finansuojamiems projektams, kurie priskiriami prie „Menas žmogaus gerovei“ finansuojamų veiklų. Dalis duomenų ir informacijos yra neprieinami, todėl sudėtinga įvertinti, kiek faktiškai išaugęs finansavimas sietinas su planuota skirti suma ir kiek LR SAM priemonei priskiriami projektai atitinka veiklas, apibrėžtas TVP „Sveikata visiems“.

Atsižvelgiant į šiuos neatitikimus tarp planuojamų ir faktiškai paskiriamų lėšų ir į sunkiai suderinamas priemonės „Bendradarbiavimo skatinimas sveikatos netolygumų mažinimo srityje“ ir priemonės „Menas žmogaus gerovei“ lėšomis finansuojamas veiklas, galima teigti, kad LR SAM aplinkoje meno poveikio sveikatos sektoriui projektai yra nefinansuojami arba

finansuojami iš jų tikintis kitų rezultatų, negu apibrėžta TVP „Sveikata visiems“. Tai, kad LR SAM ir LR KM nėra iki galo suderinusios priemonės „Menas žmogaus gerovei“ finansavimo, nenustatytas aiškus pasidalijimas tarp institucijų, nesitikima vienodų rezultatų, nerenkama vienoda informacija apie projektus, rodo silpną tarpinstitucinį bendradarbiavimą. Dėl to priemonė įgyvendinama institucijoms vienai kitos nepapildant ir nepasiekiant bendro rezultato. Priemonės įgyvendinimą sudėtinga įvertinti, bendradarbiavimo perspektyvos ateityje miglotos.

Kokybiškas ir efektyvus tarpinstitucinis darbas užtikrina ilgalaikių pokyčių siekimą, o pavienė institucijų veikla dažnai padeda įgyvendinti tik trumpalaikius siekius, laikantis institucijos prioritetų. Todėl siekiant ilgalaikių rezultatų svarbus įstaigų bendradarbiavimas, kad būtų užtikrintas efektyvesnis įstaigų turimų resursų panaudojimas. Pasak N. Miginio ir M. Ulozo (2010), kokybišką tarpinstitucinį bendradarbiavimą galėtų padėti užtikrinti įsipareigojimas susitarti dėl bendros vizijos, komunikacijos kanalų sujungimas arba naujų sukūrimas, įsipareigojimas suderinti bendrą planavimą ir veikimą, be to, dalijimasis rizika ir rezultatais.

KULTŪROS RĖMIMO FONDO LĖŠOMIS FINANSUOJAMOS PROGRAMOS „MENAS ŽMOGAUS GEROVEI“ VERTINIMAS

Šioje dalyje atliekamas programos „Menas žmogaus gerovei“ vertinimas. Analizė apima programos finansavimo sąlygų vertinimą, prieinamų statistinių duomenų apie programos projektus analizę.

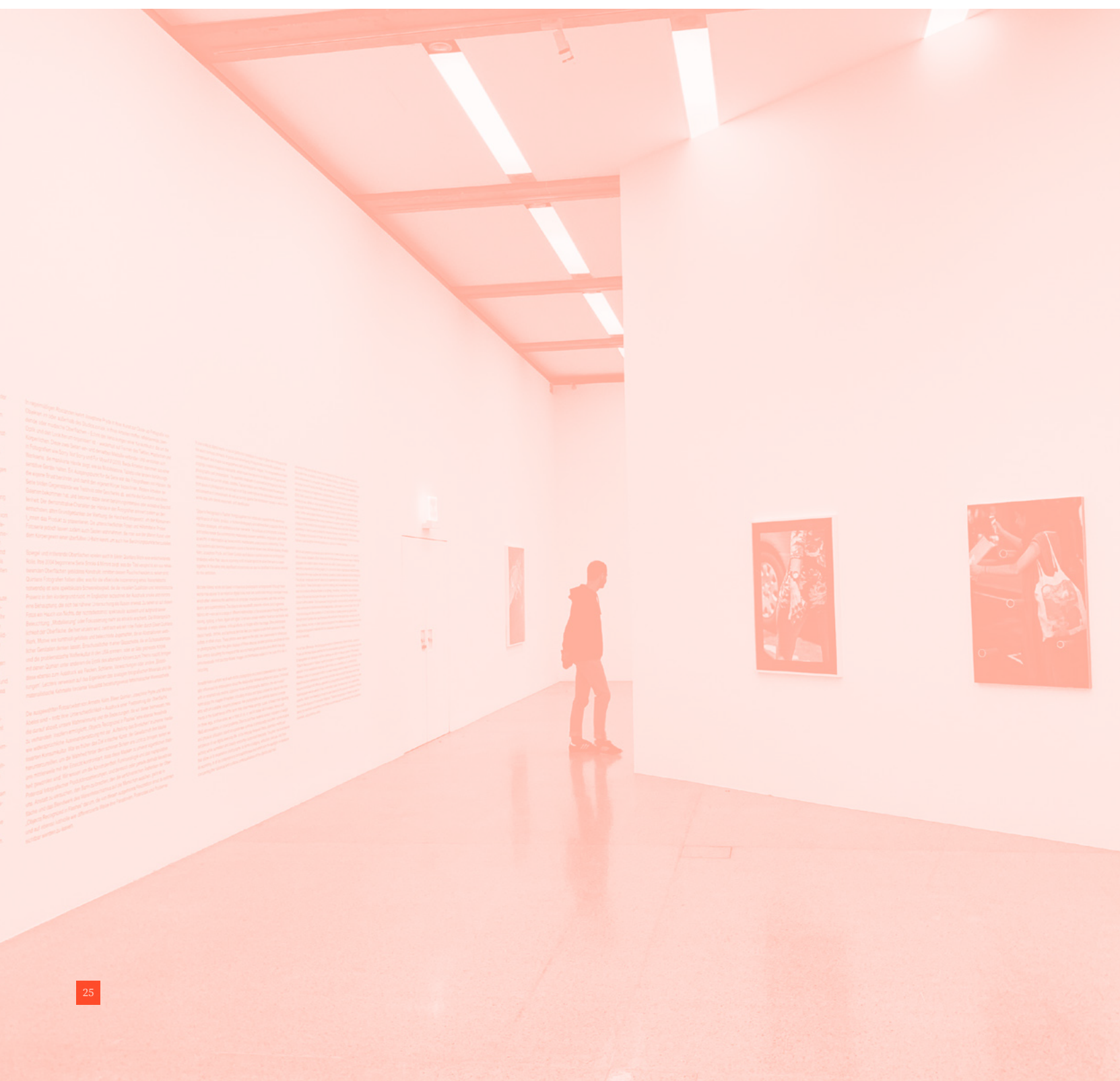
KULTŪROS RĖMIMO FONDO LĖŠOMIS FINANSUOJAMOS PROGRAMOS „MENAS ŽMOGAUS GEROVEI“ FINANSAVIMO SĄLYGŲ 2015–2020 M. VERTINIMAS

Programa „Menas žmogaus gerovei“ įgyvendinama nuo 2015 m. Programos finansavimo sąlygose, pateikiamose Lietuvos Respublikos kultūros ministro įsakymu patvirtintose Kultūros rėmimo fondo lėšomis finansuojamų projektų teikimo gairėse (toliau – Gairės), nurodomi Programos tikslas, finansuojamos veiklos, vertinimo prioritetai ir kriterijai, kitos sąlygos ir veikloms įgyvendinti numatyta lėšų suma metams. Apibendrintos Programos sąlygos 2015–2020 m. pateikiamos 7 lentelėje.

Per visą įgyvendinimo laikotarpį (2015–2020 m.) Programos **tikslas** išlieka nepakitęs: 1) didinti **kultūros, sveikatos bei socialinių sričių sanglaudą** vykdant bendradarbiavimo projektus, 2) siekti **teigiamo meno poveikio žmogaus gerovei ir sveikatai** (7 lentelė). Finansuojamos **veiklos**, vertinimo prioritetai ir kriterijai per visą nagrinėjamą laikotarpį taip pat nekinta (nereikšmingai keičiamos formuluotės). Pavyzdžiui, 2015–2016 m. finansuojamos tokios **veiklos**, kurias vykdant vyksta **tarpsektorinis bendradarbiavimas**, ieškoma **naujų veiklos metodų**, skatinamas **profesionaliojo meno prienamumas** sveikatos priežiūros ir socialinių paslaugų įstaigose, skatinami **socialinių inovacijų per kūrybines veiklas** projektai (nuo 2016 m.). Nuo 2017 m. veiklos jungiamos į stambesnius blokus, numatoma jas vykdyti įgyvendinant **bandomuosius projektus** (analogiška naujų veiklų metodų paieškoms), bet finansuojamų veiklų turinys iš esmės nekinta. Nusistatant veiklų vertinimo **prioritetus** 2015–2020 metais siekiama skatinti **kultūros, sveikatos, socialinės sričių partnerystes** (2015–2016 m. šiam prioritetui teikiama didžiausia reikšmė), į projekto veiklas įtraukti **poveikio vertinimą** (nuo 2017 m. šiam prioritetui teikiama didžiausia reikšmė), skatinti **gerosios patirties sklaidą**. Pagal kriterijus vertinamas projekto **socialinis poveikis ir kultūrinė vertė** (šiam kriterijui teikiama didžiausia reikšmė), projekto sąmatos tikslingumas ir projekto vadyba.

Vertinant Programos santykį su kitomis KRF lėšomis finansuojamomis programomis (pavyzdžiui, programos „Tolygi kultūrinės raida“ finansavimu), nustatyta, kad nuo 2019 m. įtrauktos papildomos sąlygos, ribojančios regionų (visos Lietuvos, išskyrus Vilniaus, Kauno ir Klaipėdos m. sav. registruotus juridinius vienetus) projektų vykdytojų galimybes teikti paraiškas pagal Programą, taip pat keitėsi Programos veikloms įgyvendinti numatyta lėšų suma.

Ryškiausi finansavimo sąlygų pokyčiai: **nuo 2017 m. prioritetą teikiamas poveikio vertinimui, sąlygose numatoma kurti bandomuosius projektus, akcentuojamas inovatyvumas.**

7 lentelė. PROGRAMOS „MENAS ŽMOGAUS GEROVEI“ FINANSAVIMO SĄLYGŲ APIBENDRINIMAS³ (sudaryta autorių, remiantis Lietuvos Respublikos kultūros ministro įsakymu patvirtintomis Kultūros rėmimo fondo lėšomis finansuojamų projektų teikimo gairėmis 2015–2020)

Programos pavadinimas ir metai	„Teigiama meno poveikio žmogaus sveikatai ir gerovei skatinimas“_2015	„Teigiama meno poveikio žmogaus gerovei skatinimas“_2016	„Menas žmogaus gerovei“_2017	„Menas žmogaus gerovei“_2018	„Menas žmogaus gerovei“_2019	„Menas žmogaus gerovei“_2020
Priemonės / programos tikslas	Sudaryti sąlygas įgyvendinti projektus, kurie didins socialines, kultūrinės bei sveikatos sričių sanglaudą, prisidės prie teigiamo meno poveikio žmogaus sveikatai ir gerovei.	Sudaryti sąlygas įgyvendinti projektus, kurie didins socialines, kultūros bei sveikatos sričių sanglaudą, prisidės prie teigiamo meno poveikio žmogaus gerovei.	Skatinti kultūros ir meno organizacijų bendradarbiavimą su kitais visuomenės sektoriais, didinti kultūros ir sveikatos, kultūros bei socialinės apsaugos sričių sanglaudą, tikslingai siekiant teigiamo meno poveikio žmogaus gerovei ir sveikatai.	Skatinti kultūros ir meno organizacijų bendradarbiavimą su kitais visuomenės sektoriais, didinti kultūros ir sveikatos, kultūros bei socialinės apsaugos sričių sanglaudą, tikslingai siekiant teigiamo meno poveikio žmogaus gerovei ir sveikatai.	Skatinti kultūros ir meno organizacijų bendradarbiavimą su kitais visuomenės sektoriais, didinti kultūros ir sveikatos, kultūros bei socialinės apsaugos sričių sanglaudą, tikslingai siekiant teigiamo meno poveikio žmogaus gerovei ir sveikatai.	Skatinti kultūros ir meno organizacijų bendradarbiavimą su visuomeninėmis organizacijomis, didinti kultūros ir sveikatos, kultūros bei socialinės apsaugos sričių sanglaudą, tikslingai siekiant teigiamo meno poveikio žmogaus gerovei ir sveikatai.
Finansuojamos veiklos	1. Seminarai ir mokymai, kuriuose turi dalyvauti socialinių paslaugų, sveikatos priežiūros, kultūros specialistai, menininkai, nevyriausybinių organizacijų atstovai	1. Seminarai ir mokymai, kuriuose dalyvauja socialinių paslaugų, sveikatos priežiūros, kultūros specialistai, menininkai, nevyriausybinių organizacijų atstovai	1. Bandomieji projektai, orientuoti į profesionaliojo meno prieinamumą visų kategorijų sveikatos priežiūros ir socialinių paslaugų įstaigose, įtraukiantys į kultūrinę veiklą šių įstaigų teikiamų paslaugų vartotojus bei teikėjus, kuriantys naujus veiklos metodus bei modelius	1. Bandomieji projektai, orientuoti į profesionaliojo meno prieinamumą visų kategorijų sveikatos priežiūros ir socialinių paslaugų įstaigose, įtraukiantys į kultūrinę veiklą šių įstaigų teikiamų paslaugų vartotojus bei teikėjus, kuriantys naujus veiklos metodus bei modelius	1. Bandomieji projektai, orientuoti į profesionaliojo meno prieinamumą visų kategorijų sveikatos priežiūros ir socialinių paslaugų įstaigose, įtraukiantys į kultūrinę veiklą šių įstaigų teikiamų paslaugų vartotojus bei teikėjus, kuriantys naujus veiklos metodus bei modelius	1. Bandomieji projektai, orientuoti į profesionaliojo meno prieinamumą visų kategorijų sveikatos priežiūros ir socialinių paslaugų įstaigose, įtraukiantys į kultūrinę veiklą šių įstaigų teikiamų paslaugų vartotojus bei teikėjus, kuriantys naujus veiklos metodus bei modelius
	2. Kultūrinės programos, orientuotos į profesionaliojo meno prieinamumą visų kategorijų sveikatos priežiūros ir socialinių paslaugų įstaigose, įtraukiančios į veiklą šių įstaigų teikiamų paslaugų vartotojus bei teikėjus	2. Kultūrinės programos, orientuotos į profesionaliojo meno prieinamumą visų kategorijų sveikatos priežiūros ir socialinių paslaugų įstaigose, įtraukiančios į veiklą šių įstaigų teikiamų paslaugų vartotojus bei teikėjus	2. Socialinių inovacijų skatinimas per kūrybinius projektus (produktai, paslaugos ir modeliai), kuriant naujus socialinių santykių ir bendradarbiavimo modelius, taikant naujas idėjas ir inovatyviai panaudojant jau turimus mechanizmus socialinėms problemoms spręsti (gyventojų senėjimas, socialinės atskirties mažinimas ir pan.)	2. Socialinių inovacijų skatinimas per kūrybinius projektus (produktai, paslaugos ir modeliai), kuriant naujus socialinių santykių ir bendradarbiavimo modelius, taikant naujas idėjas ir inovatyviai panaudojant jau turimus mechanizmus socialinėms problemoms spręsti (gyventojų senėjimas, socialinės atskirties mažinimas ir pan.)	2. Socialinių inovacijų skatinimas per kūrybinius projektus (produktai, paslaugos ir modeliai), kuriant naujus socialinių santykių ir bendradarbiavimo modelius, taikant naujas idėjas ir inovatyviai panaudojant jau turimus mechanizmus socialinėms problemoms spręsti (gyventojų senėjimas, socialinės atskirties mažinimas ir pan.)	2. Socialinių inovacijų skatinimas per kūrybinius projektus (produktai, paslaugos ir modeliai), kuriant naujus socialinių santykių ir bendradarbiavimo modelius, taikant naujas idėjas ir inovatyviai panaudojant jau turimus mechanizmus socialinėms problemoms spręsti (gyventojų senėjimas, socialinės atskirties mažinimas ir pan.)
	3. Novatoriškos kūrybinės iniciatyvos, skatinančios kultūrinės, socialinės bei sveikatos aplinkos sanglaudą, tarpsektorinį bendradarbiavimą, ieškančios naujų veiklos metodų bei modelių	3. Novatoriškos kūrybinės iniciatyvos, skatinančios kultūros, socialinės bei sveikatos aplinkos sanglaudą, tarpsektorinį bendradarbiavimą, ieškančios naujų veiklos metodų bei modelių				
		4. Socialinių inovacijų skatinimas per kūrybinius projektus (produktai, paslaugos ir modeliai), kuriant naujus socialinių santykių ir bendradarbiavimo modelius, taikant naujas idėjas ir inovatyviai panaudojant jau turimus mechanizmus įsisenėjusioms socialinėms problemoms spręsti (išteklių naudojimo efektyvumas, gyventojų senėjimas, socialinės atskirties mažinimas ir pan.)				
Veiklų vertinimo prioritetai ir balai	1. Projektu skatinama kultūros, sveikatos, socialinės sričių partnerystė (0–25)	1. Projektu skatinama kultūros, sveikatos, socialinės sričių partnerystė (0–25)	1. Projekta skatinama kultūros, sveikatos, socialinės sričių partnerystė (0–15)	1. Projektu skatinama kultūros, sveikatos, socialinės sričių partnerystė (0–15)	1. Projektu skatinama kultūros, sveikatos, socialinės sričių partnerystė (0–15)	1. Projektu skatinama kultūros, sveikatos, socialinės sričių partnerystė (0–15)
	2. Vykdam projektą veiktas numatytas poveikio vertinimas (0–10)	2. Vykdam projektą veiktas numatytas poveikio vertinimas (0–10)	2. Vykdam projektą veiktas numatytas išsamus projekto poveikio vertinimas (0–25)	2. Vykdam projektą veiktas numatytas išsamus projekto poveikio vertinimas (0–25).	2. Vykdam projektą veiktas numatytas išsamus projekto poveikio vertinimas (0–25).	2. Vykdam projektą veiktas numatytas išsamus projekto poveikio vertinimas (0–25)
	3. Projekto rezultatai orientuoti į gerosios patirties sklaidą (0–10)	3. Projekto rezultatai orientuoti į gerosios patirties sklaidą (0–10)	3. Vykdam projektą veiktas numatyta projekto gerosios praktikos sklaidą (0–10)	3. Vykdam projektą veiktas numatyta projekto gerosios praktikos sklaidą (0–10)	3. Vykdam projektą veiktas numatyta projekto gerosios praktikos sklaidą (0–10)	3. Vykdam projektą veiktas numatyta projekto gerosios praktikos sklaidą (0–10)
Veiklų vertinimo kriterijai ir balai	1. Projekto meninė ir kultūrinė vertė, socialinis poveikis (0–30)	1. Projekto meninė ir kultūrinė vertė, socialinis poveikis (0–30)	1. Projekto socialinis poveikis ir kultūrinė vertė (0–25)	1. Projekto socialinis poveikis ir kultūrinė vertė (0–25)	1. Projekto socialinis poveikis ir kultūrinė vertė (0–25)	1. Projekto socialinis poveikis ir kultūrinė vertė (0–25)
	2. Projekto sąmatos tikslingumas ir pagrįstumas (0–10)	2. Projekto sąmatos tikslingumas ir pagrįstumas (0–10).	2. Projekto sąmatos tikslingumas ir pagrįstumas (0–10)	2. Projekto sąmatos tikslingumas ir pagrįstumas (0–10)	2. Projekto sąmatos tikslingumas ir pagrįstumas (0–10)	2. Projekto sąmatos tikslingumas ir pagrįstumas (0–10)
	3. Projekto vadovo patirtis, kvalifikacija ir kiti žmogiškieji ištekliai (kiti projekto įgyvendintojai, bendraorganizatoriai) (0–10)	3. Projekto vadovo patirtis, kvalifikacija ir kiti žmogiškieji ištekliai (kiti projekto įgyvendintojai, bendraorganizatoriai) (0–10)	3. Projekto vadovo patirtis, kvalifikacija ir kiti žmogiškieji ištekliai (kiti projekto įgyvendintojai, bendraorganizatoriai, į projekto veiklas įtraukti kultūros ir / ar meno kūrėjai) (0–10)	3. Projekto vadyba (komanda, jos kompetencija, lėšų pritraukimas, veiklų kalendorius) (0–15)	3. Projekto vadyba (komanda, jos kompetencija, lėšų pritraukimas, veiklų kalendorius) (0–15)	3. Projekto vadyba (komanda, jos kompetencija, lėšų pritraukimas, veiklų kalendorius) (0–15)
	4. Projekto rėmėjų įsipareigojimai (projektui įgyvendinti pritraukiamos lėšos iš kitų finansavimo šaltinių: savivaldybių, privačių rėmėjų, užsienio valstybių organizacijų) (0–5)	4. Projekto rėmėjų įsipareigojimai (projektui įgyvendinti pritraukiamos lėšos iš kitų finansavimo šaltinių: savivaldybių, privačių rėmėjų, užsienio valstybių organizacijų) (0–5)	4. Projekto rėmėjų įsipareigojimai (projektui įgyvendinti pritraukiamos lėšos iš kitų finansavimo šaltinių: savivaldybių, privačių rėmėjų, užsienio valstybių organizacijų) (0–5)			
Kitos sąlygos		Programa nėra skirta meno terapijos projektams įgyvendinti, kai menas naudojamas tik kaip kūrybinis raiškos metodas, siekiant gydymo tikslų (pvz., psichikos sutrikimams, emociniams sutrikimams, organiniams sutrikimams gydyti ir būklei pagerinti).	Programa nėra skirta meno terapijos projektams įgyvendinti, kai menas naudojamas tik kaip kūrybinis raiškos metodas, siekiant gydymo tikslų (pvz., psichikos sutrikimams, emociniams sutrikimams, organiniams sutrikimams gydyti ir būklei pagerinti).	Programa nėra skirta įgyvendinti meno terapijos projektams įgyvendinti, kai menas naudojamas tik kaip kūrybinis raiškos metodas, siekiant gydymo tikslų (pvz., psichikos sutrikimams, emociniams sutrikimams, organiniams sutrikimams gydyti ir būklei pagerinti).	Programa nėra skirta meno terapijos projektams įgyvendinti, kai menas naudojamas tik kaip kūrybinis raiškos metodas, siekiant gydymo tikslų (pvz., psichikos sutrikimams, emociniams sutrikimams, organiniams sutrikimams gydyti ir būklei pagerinti).	Programa nėra skirta meno terapijos projektams įgyvendinti, kai menas naudojamas tik kaip kūrybinis raiškos metodas, siekiant gydymo tikslų (pvz., psichikos sutrikimams, emociniams sutrikimams, organiniams sutrikimams gydyti ir būklei pagerinti).
					Juridiniai asmenys, registruoti Lietuvoje (išskyrus kitose nei Vilniaus, Kauno ir Klaipėdos miestų savivaldybėse registruotus juridinius asmenis) arba kitoje ES ar Europos ekonominės erdvės valstybėje narėje	Juridiniai asmenys, registruoti Lietuvoje (išskyrus kitose nei Vilniaus, Kauno ir Klaipėdos miestų savivaldybėse registruotus juridinius asmenis) arba kitoje ES ar Europos ekonominės erdvės valstybėje narėje
Veikloms įgyvendinti numatoma bendra suma metams	500 000 Lt (144 810 EUR)	144 810 EUR	130 000 EUR	130 000 EUR	70 000 Eur	70 000 Eur

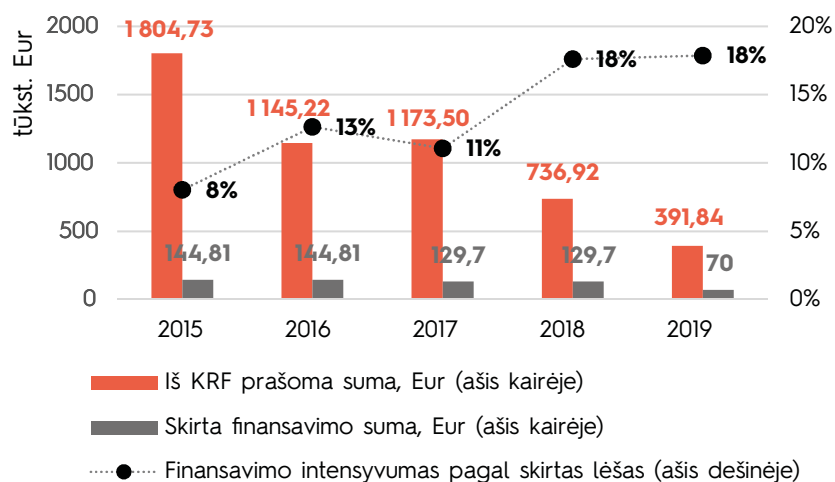
³Vienoda spalva pažymėtos tos lentelės teminės dalys, kurios atskirais metais išlieka nepakitusios.

KRF LĖŠOMIS FINANSUOJAMAI PROGRAMAI „MENAS ŽMOGAUS GEROVEI“ ĮGYVENDINTI PATEIKTŲ IR FINANSUOTŲ PARAIŠKŲ 2015–2019 M. APŽVALGA

3.1.1.

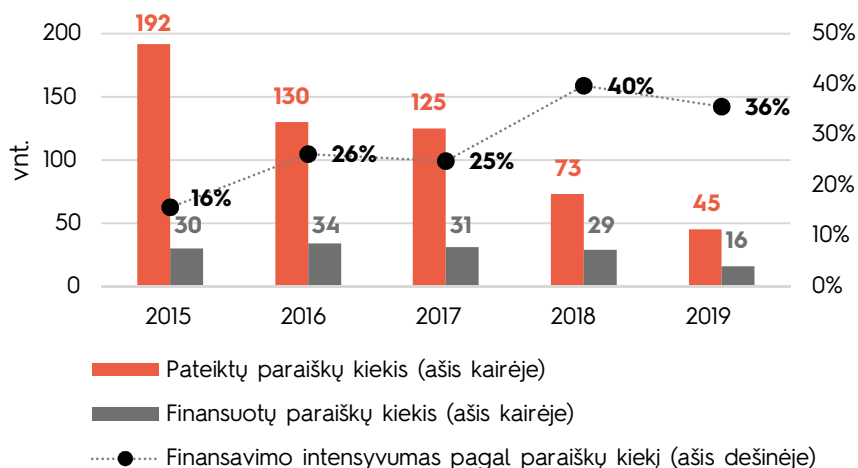
1 pav. PROGRAMAI „MENAS ŽMOGAUS GEROVEI“ ĮGYVENDINTI PATEIKTŲ PARAIŠKŲ FINANSINIO POREIKIO IR SKIRTO FINANSAVIMO DINAMIKA 2015–2019 M.

(sudaryta autorių, remiantis LKT duomenimis)

2 pav. PROGRAMAI „MENAS ŽMOGAUS GEROVEI“ ĮGYVENDINTI PATEIKTŲ IR FINANSUOTŲ PARAIŠKŲ KIEKIO DINAMIKA 2015–2019 M.

(sudaryta autorių, remiantis LKT duomenimis)

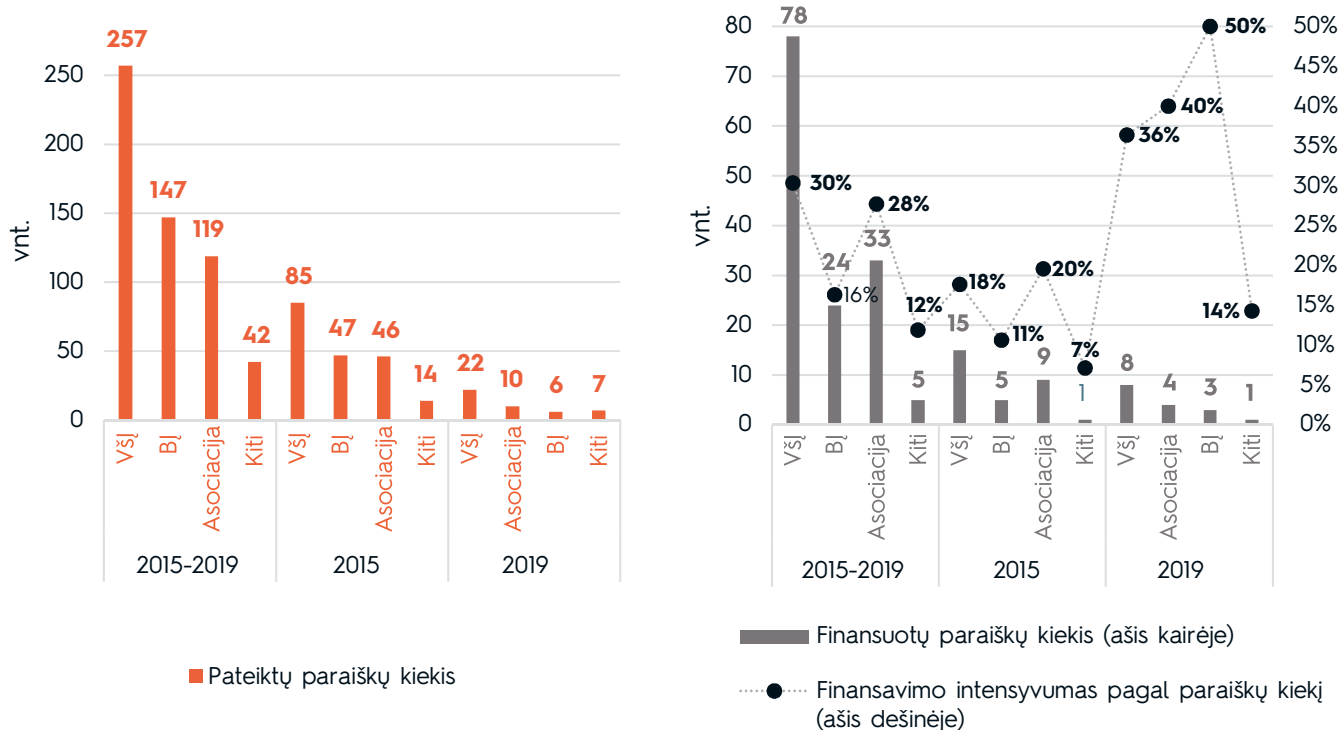
³ Finansavimo intensyvumas gali būti skaičiuojamas pagal skirtas lėšas (projektų vykdytojams iš KRF lėšų skirtas finansavimas ir projektų vykdytojų iš KRF prašomų lėšų santykis) arba pagal finansuotų paraiškų kiekį (paraiškų, kurioms skirtas KRF lėšų finansavimas, ir visų pateiktų paraiškų santykis).

Tai, kad mažėjant Programai skiriamų lėšų (nuo 2016 iki 2019 m. skiriamų lėšų sumažėjo apie 2 kartus) jos finansavimo intensyvumas pagal skiriamas lėšas išlieka augantis (nuo 13 proc. 2016 m. iki 18 proc. 2019 m.)⁴, rodo, kad galbūt formuojasi projektų vykdytojų grupė, tikslingai ir nuolat vykdanți Programos tikslus atitinkančią veiklą, o kitos organizacijos, kurioms ši veikla nėra nuolatinė, paraiškų intensyviai nebeteikia.

Vertinant Programos projektų vykdytojus pagal juridinį statusą, matyti, kad dominuoja viešosios įstaigos (3-4 pav.). Per visą nagrinėjamą laikotarpį jos pateikia daugiausia paraiškų, atitinkamai joms skiriama ir didžiausia lėšų suma. Tačiau vertinant finansavimo

intensyvumą (tiek pagal paraiškų kiekį, tiek pagal skiriamą lėšų sumą), negalima būtų išskirti atskiro juridinio vieneto kaip dominuojančio. Kai kuriais metais juridinių vienetų finansavimo intensyvumas skiriasi (pavyzdžiui, 2015 m. BĮ projektų vykdytojų finansavimo intensyvumas siekė 11 proc. ir buvo vienas mažiausių, o 2019 m. – 50 proc. ir buvo didžiausias, palyginti su kitomis organizacijomis). Apibendrinus 2015–2019 m. laikotarpį galima teigti, kad vidutinis didžiausias finansavimo intensyvumas (vertinamas viso laikotarpio vidurkis) tenka viešosioms įstaigoms ir asociacijoms, o BĮ finansavimo intensyvumas perpus mažesnis.

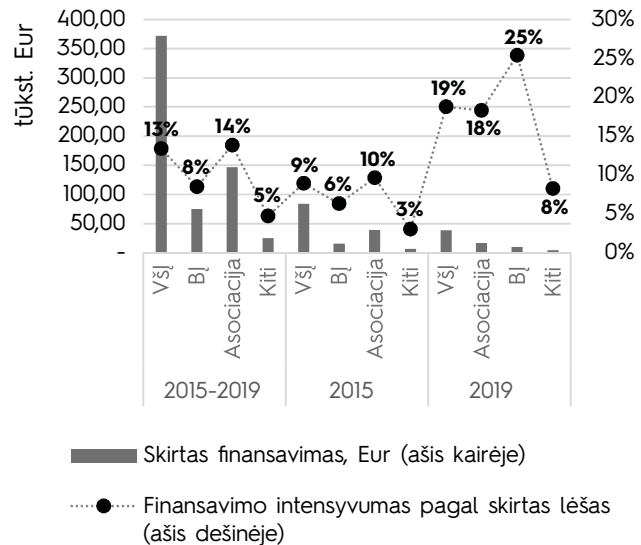
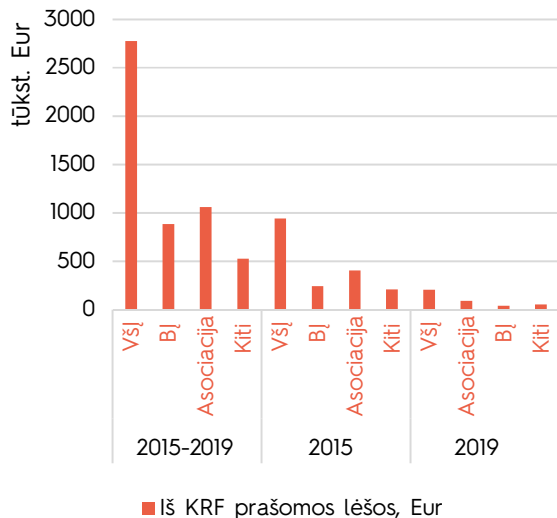
3 pav. PROGRAMAI „MENAS ŽMOGAUS GEROVEI“ ĮGYVENDINTI PATEIKTŲ IR FINANSUOTŲ PARAIŠKŲ KIEKIO DINAMIKA 2015–2019 M. PAGAL JURIDINĮ STATUSĄ (sudaryta autorių, remiantis LKT duomenimis)

⁴ Vidutinis vieno projekto finansavimo intensyvumas per visą nagrinėjamą laikotarpį išlieka apie 50 proc.

4 pav. PROGRAMAI „MENAS ŽMOGAUS GEROVEI“ ĮGYVENDINTI PATEIKTŲ PARAIŠKŲ FINANSINIO POREIKIO IR SKIRTO FINANSAVIMO DINAMIKA 2015–2019 M. PAGAL JURIDINĮ STATUSĄ

(sudaryta autorių, remiantis LKT duomenimis)

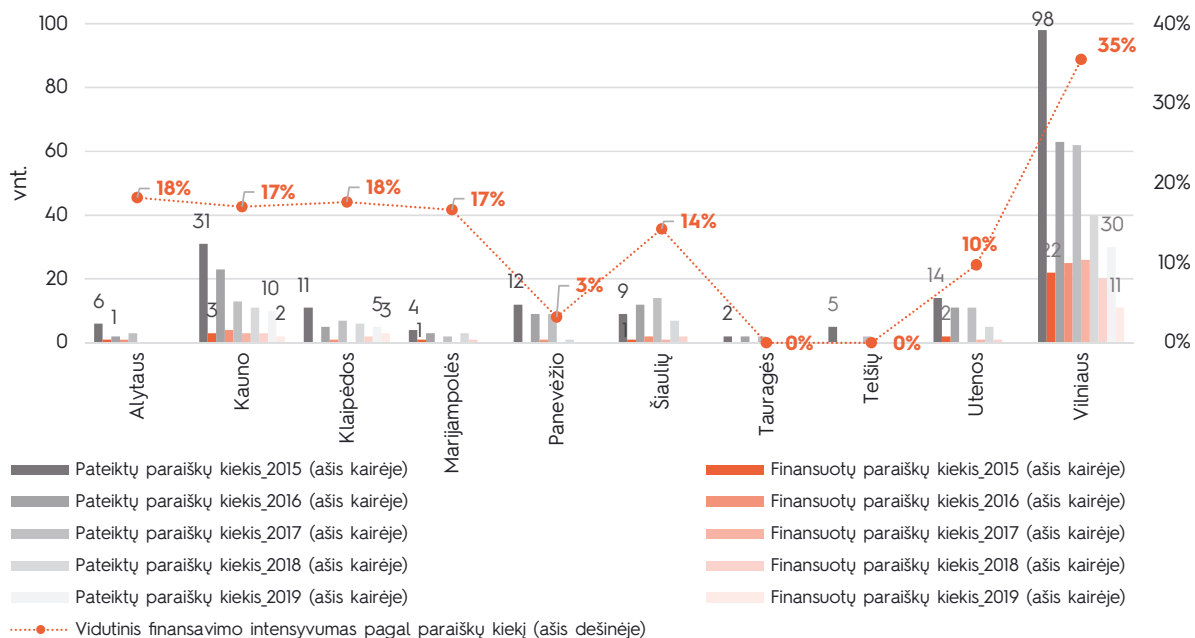

Vertinant projektų vykdytojų pasiskirstymą pagal apskritis, matyti aiškus Vilniaus apskrities dominavimas (5 pav.). Kai kurios apskritys, tokios kaip Alytaus, Marijampolės, Panevėžio, Tauragės ir Telšių, menkai įsitraukia į Programos projektų įgyvendinimą arba visai neįsitraukia. Atkreiptinas dėmesys, kad visose šiose apskrityse pagal LKT skaičiuojamą socialinio klimato indeksą socialinio klimato aplinka yra prastesnė nei

vidutinė (6 priedas)⁵, todėl, priešingai nei yra dabar, turėtų būti siekiama maksimaliai įtrauktiskirtingas socialines grupes į kultūros ir meno veiklas ir sukurti jų prieinamumą.

Kitaip tariant, **vienas iš aspektų, renkantis tikslines Programos auditorijas, galėtų būti siekis kultūros projektais prisidėti prie gerovės ten, kur gerovės situacija yra kritiškiausia.**

5 pav. PROGRAMAI „MENAS ŽMOGAUS GEROVEI“ ĮGYVENDINTI PATEIKTŲ IR FINANSUOTŲ PARAIŠKŲ KIEKIO DINAMIKA 2015–2019 M. PAGAL APSKRITIS (sudaryta autorių, remiantis LKT duomenimis)

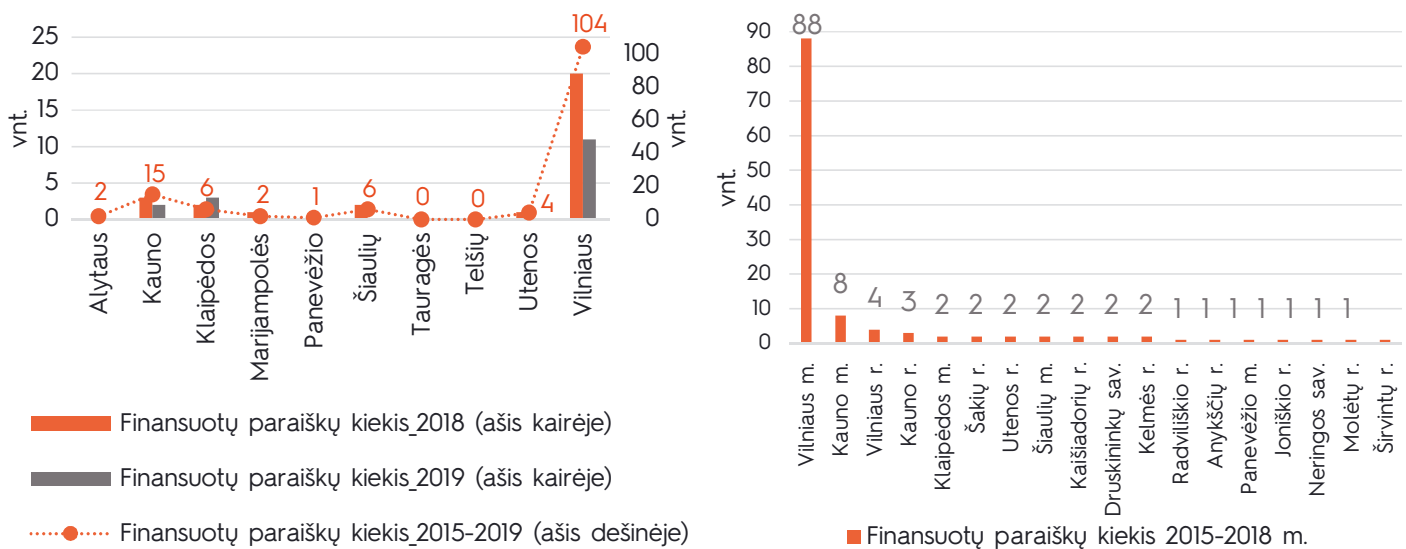

⁵Apskričių reitingas pagal socialinio klimato indeksą nuo žemiausios socialinio klimato apskrities iki aukščiausios: 1) Tauragės apskritis (100), 2) Utenos apskritis (86), 3) Marijampolės apskritis (75), 4) Panevėžio apskritis (74), 5) Alytaus apskritis (69), 6-7) Šiaulių ir Telšių apskritys (64), 8) Kauno apskritis (54), 9) Klaipėdos apskritis (38), 10) Vilniaus apskritis (36).

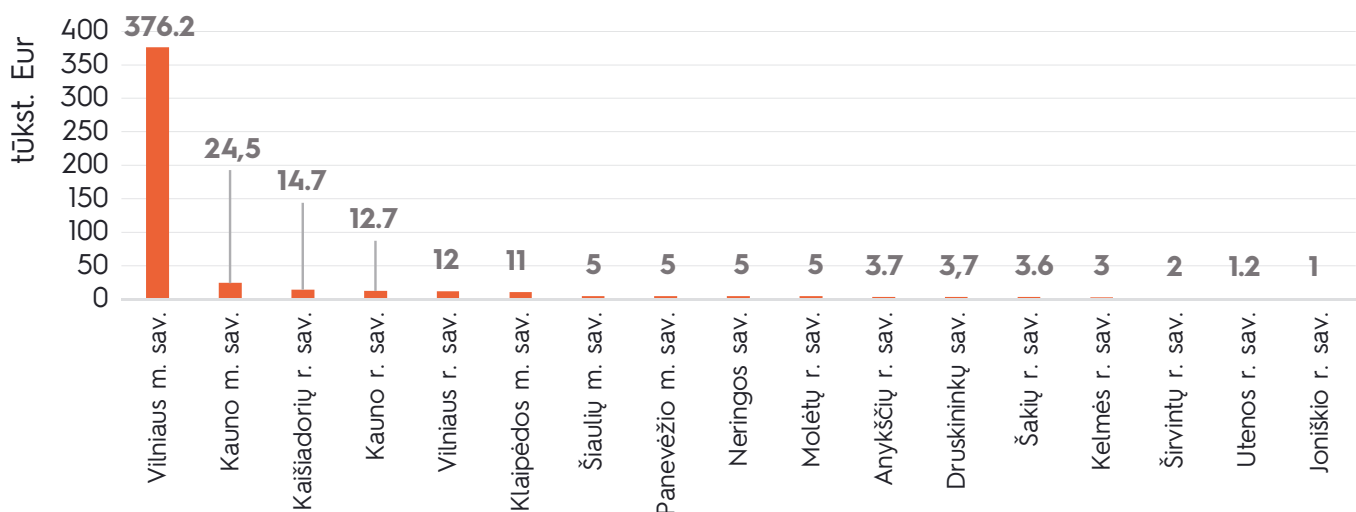
Per visą programos įgyvendinimo laikotarpį finansuota 141 paraiška. Kaip minėta, daugiausia paraiškų finansuota Vilniaus apskrityje – 104 paraiškos (74 proc. visų paraiškų) (8 pav.). Kauno apskrityje, esančioje antroje vietoje pagal Programai įgyvendinti pateiktų paraiškų kiekį, finansuota 7 kartus mažiau paraiškų – 15, Šiaulių ir Klaipėdos – po 6.

Vertinant savivaldybes, matyti dar ryškesnis atotrūkis. 2015–2018 m. laikotarpiu finansuotos 88 Vilniaus m. sav. projektų vykdytojų pateiktos paraiškos, 8 – Kauno m. sav. (11 kartų mažiau nei Vilniaus m. sav.), 4 – Vilniaus r. sav., 3 – Kauno r. sav. ir po kelias ar vieną paraišką kitose savivaldybėse (6–7 pav.). Be šių savivaldybių, būtų galima paminėti Utenos r., Šakių r., Šiaulių m., Kelmės r., Druskininkų sav. ir Kaišiadorių r. sav., kurių projektų teikėjai 2015–2018 m. laikotarpiu yra gavę finansavimą bent du kartus.

6 pav. PROGRAMOS „MENAS ŽMOGAUS GEROVEI“ FINANSUOTŲ PARAIŠKŲ KIEKIO DINAMIKA 2015–2019 M. PAGAL APSKRITIS IR SAVIVALDYBES (sudaryta autorių, remiantis LKT duomenimis)

7 pav. PROGRAMOS „MENAS ŽMOGAUS GEROVEI“ PROJEKTAMS 2015–2018 M. SKIRTŲ LĖŠŲ PASISKIRSTYMAS PAGAL SAVIVALDYBES (sudaryta autorių, remiantis LKT duomenimis)

Vertinant pagal skirtą finansavimą dominuoja Vilniaus m. sav. Tačiau dalis jos finansuotų projektų projektų vykdytojų nebuvo įgyvendinama Vilniaus m. sav. Šiems projektams buvo skirta apie 167 tūkst. Eur. Taip pat dalis Vilniaus m. sav. projektų buvo įgyvendinta tiek Vilniaus m., tiek kitose savivaldybėse. Tad daugiau nei 40 proc. Vilniaus m. sav. skirtų Programos lėšų persikėlė į kitas vietas.

KRF LĖŠOMIS FINANSUOJAMAI PROGRAMAI „MENAS ŽMOGAUS GEROVEI“ ĮGYVENDINTI FINANSUOTŲ PARAIŠKŲ 2015–2019 M. REZULTATŲ VERTINIMAS

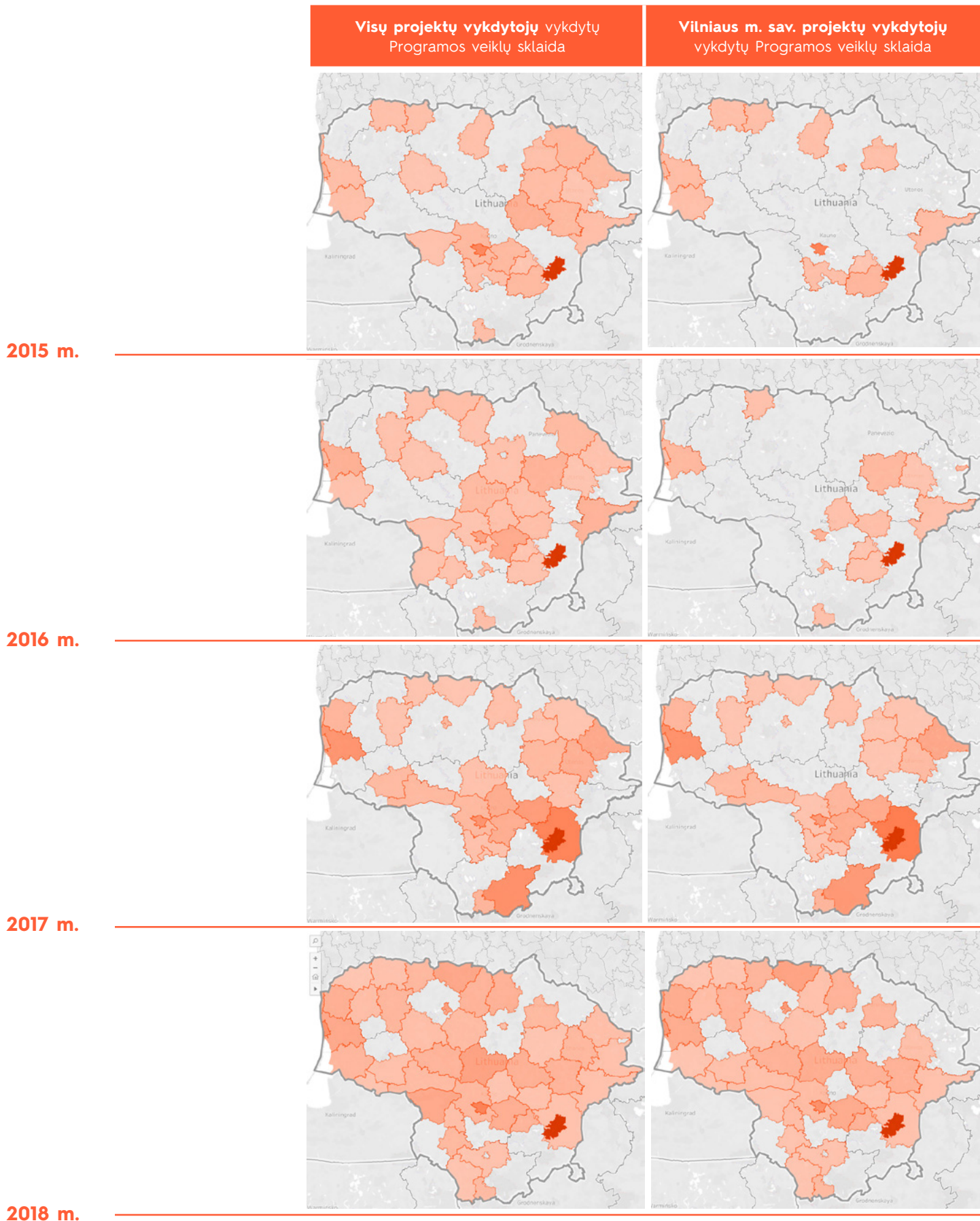
Šioje dalyje aptariami parametrai: veiklų įgyvendinimo vieta, projektų vykdytojai ir įgyvendintų veiklų formos, rezultatų rodikliai.

Veiklų įgyvendinimo vieta

Programos įgyvendinimo laikotarpiu aiškiai matoma auganti Lietuvos teritorijos, kurioje vykdomos projektų veiklos, aprėptis. Programos projektų vykdytojų veiklų sklaidos palyginimas pateiktas 8 lentelėje. Tačiau prie Programos projektų sklaidos daugiausia prisideda Vilniaus m. sav. Net 75 proc. Vilniaus m. sav. finansuotų projektų (2015–2019 m. finansuoti 99 projektai) savo veiklas įgyvendino ne tik Vilniaus m., o trečdalis veiklų visai neįgyvendino Vilniaus m.

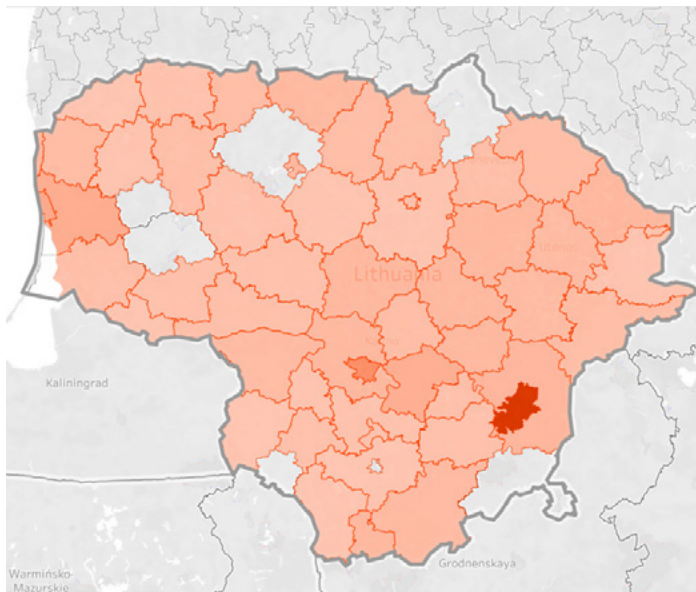
7 lentelė. PROGRAMOS „MENAS ŽMOGAUS GEROVEI“ VEIKLŲ SKLAIDA 2015–2018 M.

(sudaryta autorių, remiantis LKT statistika⁹)

Natūralu, kad, atskirai vertinant savivaldybes, matyti, jog daugiausia Programos veiklų įgyvendinama tose, kurių projektų labiausiai finansuojami. 2015–2018 m. laikotarpiu daugiausia veiklų įgyvendinta Vilniaus m. ir r. sav. (93), Kauno m. ir r. sav. (33), Klaipėdos m. ir r. sav. (26). Vertinant pagal savivaldybėse įgyvendintas veiklas, 2015–2018 m. taip pat išsiskiria Kaišiadorių r. sav. (11), Joniškio r. sav. (10), Druskininkų sav. (8), Anykščių r. sav. (8), Zarasų r. sav. (8), Širvintų r. sav. (8), Šakių r. sav. (7), Ukmergės r. sav. (7), Utenos r. sav. (7), Kėdainių r. sav. (7) (8 pav.).

8 pav. VISŲ PROJEKTŲ VYKDYTOJŲ VYKDYTŲ PROGRAMOS „MENAS ŽMOGAUS GEROVEI“ VEIKLŲ SKLAIDA 2015–2018 M. (sudaryta autorių, remiantis LKT duomenimis)

Nors Lietuvos teritorijos dalis, kur įgyvendinami Programos projektai, vis didėja, tačiau nuo 2015 iki 2019 m. vis tiek yra savivaldybių, kuriose nė karto nevykdyta jokių Programos projektų veiklų. Tai yra šios savivaldybės: Alytaus m. sav., Šalčininkų r. sav., Kalvarijos sav., Šilalės r. ir Rietavo sav., Šiaulių r. sav., Biržų r. sav. (8 pav.). Be to, daugelyje savivaldybių per 4 metų laikotarpį yra įvykdyti tik vienas ar keli projektai (kuo tamsesnė mėlyna spalva, tuo daugiau projektų įgyvendinta: tamsiausia mėlyna spalva žymi 85 projektų veiklas, šviesiausia mėlyna spalva žymi 1 projekto veiklą; 8 pav.), todėl tai negalėjo turėti reikšmingo poveikio tų savivaldybių gyventojų gerovei.

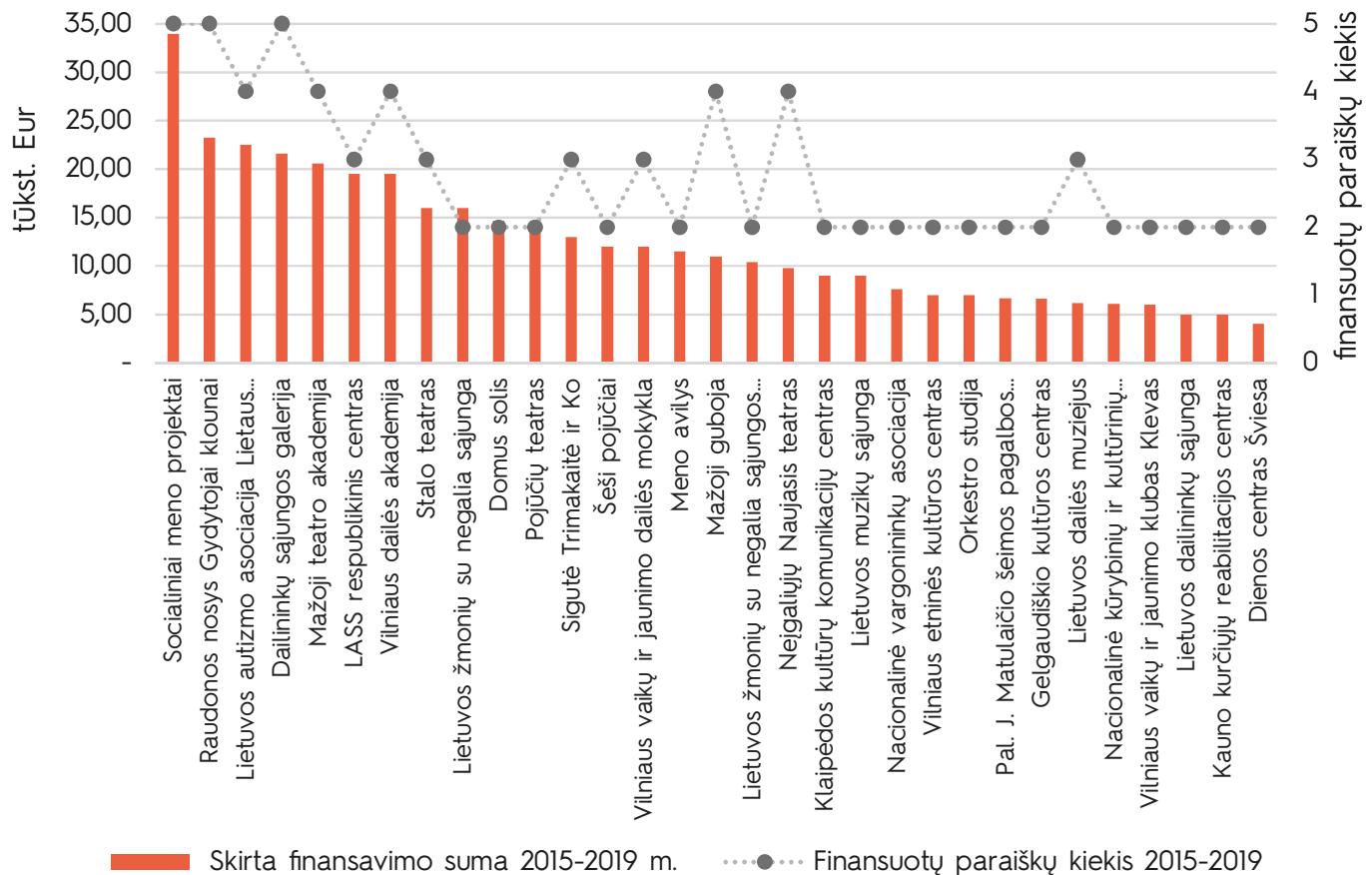
Nereikšminga Programos projektų dalis buvo įgyvendinta ir užsienyje: 5 projektai iš 141 (apie 3 proc.). Projektai įgyvendinti Jungtinėje Karalystėje (2015, 2016 m.), Suomijoje ir Belgijoje (2016 m.), Prancūzijoje (2017 m.), Bosnijoje ir Hercegovinoje (2018 m.). 2019 m. užsienyje neįgyvendintas nė vienas projektas.

Projektų vykdytojai ir įgyvendinamų veiklų formos

Per 2015–2019 m. laikotarpį lėšos skirtos 85 skirtingiems projektų vykdytojams, paraiškas teikė – 375. Didžiausią finansavimą gavo ir / ar daugiausia kartų finansuoti šie Programos projektų vykdytojai: VšĮ „Socialiniai meno projektai“, asociacija „RAUDONOS NOSYS Gydytojai klounai“, Lietuvos autizmo asociacija „Lietaus vaikai“, VšĮ Dailininkų sąjungos galerija, VšĮ Mažoji teatro akademija ir kt. (9 pav.). 9 pav. pateikiamas projektų vykdytojų, kuriems skirtas finansavimas du ar daugiau kartų, palyginimas. Apie 60 proc. projektų vykdytojų finansavimą gavo vieną kartą. Tai kelia klausimų dėl sukurtų naujų veiklos metodų ar bandomųjų modelių tolesnio įgyvendinimo, t. y. sukurtų veiklų tęstinumo.

9 pav. PROGRAMOS „MENAS ŽMOGAUS GEROVEI“ PAGRINDINIŲ PROJEKTŲ VYKDYTOJŲ, GAVUSIŲ FINANSAVIMĄ PER 2015–2019 M. LAIKOTARPĮ BENT DU KARTUS, Palyginimas⁷

(sudaryta autorių, remiantis LKT duomenimis)

Nuo 2019 m. paraiškų Programai įgyvendinti negali teikti regionų (visos Lietuvos, išskyrus Vilniaus m., Kauno m., Klaipėdos m. sav.) projektų vykdytojai⁷. Vertinant, kokia dalis regionuose įsikūrusių projektų vykdytojų, iki 2019 m. gavusių finansavimą iš Programos lėšų, gavo finansavimą 2019 m. „Tolygios kultūrinės raidos“ programoje, suskaičiuojama apie 7. Tiems projektams, į kuriuos įeina edukacinės ar kūrybinių dirbtuvių veiklos, skirta apie 36 tūkst. Eur. Minimi projektų vykdytojai iš Šakių r. sav., Šiaulių m., Anykščių r. sav., Širvintų r. sav., Radviliškio r. sav., Druskininkų sav., Kelmės r. sav., kitaip tariant, dauguma yra iš tų savivaldybių, kurios buvo nurodytos ir kaip įgyvendinančios Programos veiklas (8 pav.). Taip pat pagal „Tolygios kultūrinės raidos“ programą buvo skirta lėšų tiems projektų vykdytojams, kurie teikė paraiškas Programai įgyvendinti, bet finansavimo negavo. Atrinkus tuos projektus, į kuriuos įeina edukacinės veiklos, kūrybinės dirbtuvės

ar laboratorijos, nustatyta, kad finansuoti 38 projektų vykdytojai, jiems skirta daugiau kaip 200 tūkst. Eur. Nors „Tolygios kultūrinės raidos“ programos tikslai skiriasi nuo „Meno žmogaus gerovei“ programos tikslų ir negalime tiksliai palyginti skirto finansavimo sumų, tačiau tikėtina, kad panašių veiklų (kurioms vykdyti paraiškos iki 2019 m. iš regionų buvo teikiamos pagal Programą) finansavimas regionuose suintensyvėjo.

Tarp organizacijų, du ir daugiau kartų gavusių finansavimą Programai įgyvendinti, yra ir VŠĮ „Meno avilys“. Ši organizacija nuo 2019 m. yra įtraukta į programos „Strateginis kultūros organizacijų finansavimas“ sąrašą, todėl negali dalyvauti programos „Menas žmogaus gerovei“ finansavimo konkursuose⁸. Jos veikloms finansuoti 2019 m. skirta 90 tūkst. Eur. Tai taip pat prisideda prie Programos tikslų įgyvendinimo vykdant kitas finansavimo priemones.

⁷Finansavimo sąlygos apibrėžtos Kultūros rėmimo fondo lėšomis finansuojamų projektų teikimo gairėse (prieiga per internetą: <https://www.ltklt.lt/projektu-finansavimas/gaires>).

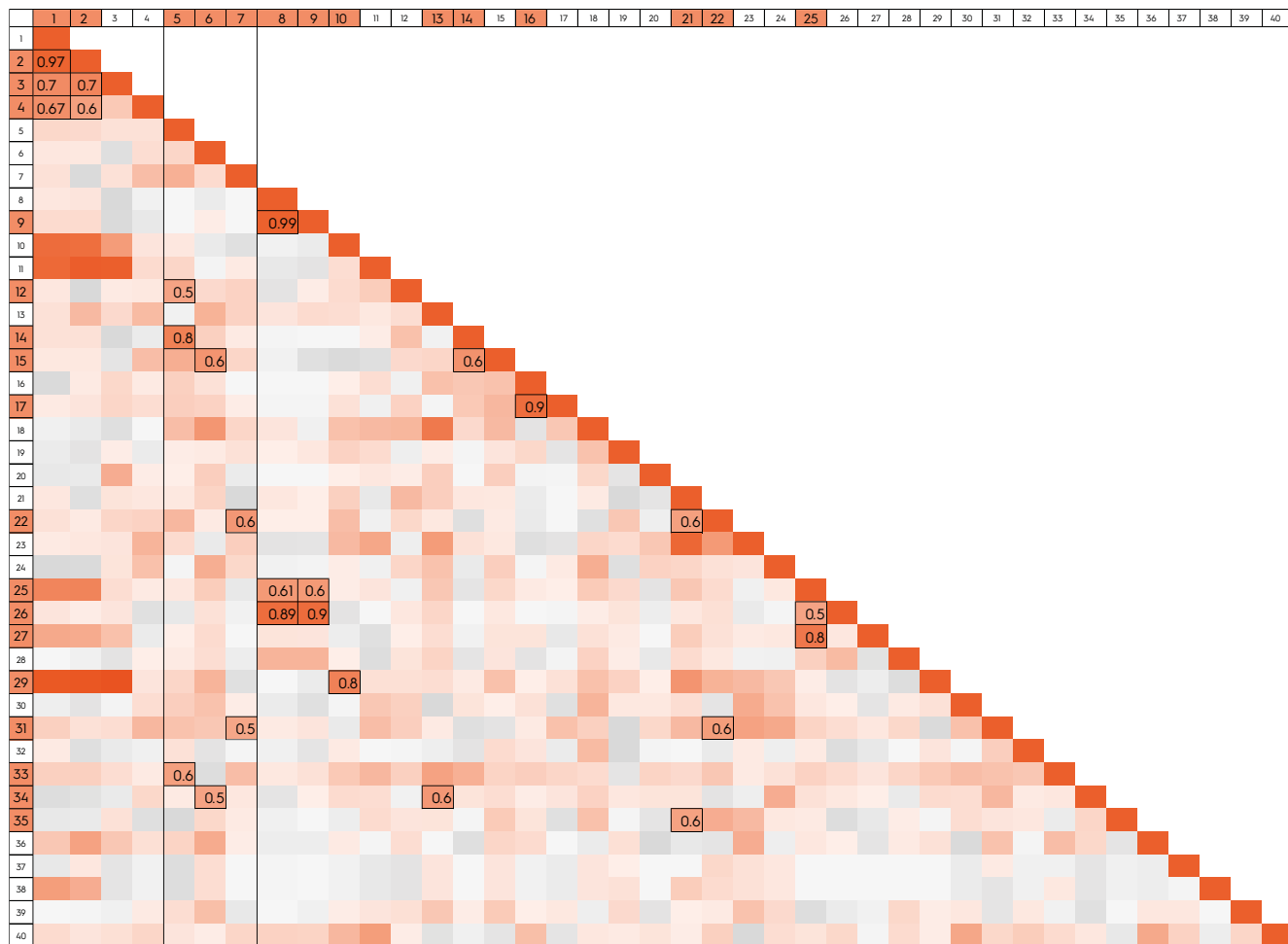
⁸Finansavimo sąlygos apibrėžtos Kultūros rėmimo fondo lėšomis finansuojamų projektų teikimo gairėse (prieiga per internetą: <https://www.ltklt.lt/projektu-finansavimas/gaires>).

PROGRAMOS REZULTATŲ VERTINIMAS PAGAL PASIEKTUS RODIKLIUS. KIEKYBINIS VERTINIMAS

Nors Programa turi specifinius tikslus – didinti kultūros, sveikatos bei socialinių sričių sanglaudą vykdant bendradarbiavimo projektus ir siekti teigiamo meno poveikio žmogaus gerovei ir sveikatai, 2015–2019 m. ataskaitose pateikti rodikliai nesiskyrė nuo kitų LKT finansuotų programų rodiklių. Todėl atliekant koreliacinę analizę įtraukti visi rezultatų rodikliai. Be jų, įtraukti tokie kintamieji, kaip lėšų poreikis ir skirtas finansavimas, užsienio vietovių, kuriose buvo įgyvendintas projektas, skaičius, pasiektos rodiklių reikšmės (iš viso 40 kintamųjų).

Atlikus koreliacinę analizę⁹, dominavo koreliacijos koeficientai <0,51 (10 pav.). Taip pat gauta ir tokių sąryšių, pavyzdžiui: jei projektas įgyvendinamas užsienyje, tai jo planuojamas biudžetas didesnis (kintamieji: visa projektui reikalinga suma ar iš KRF prašoma suma (10 pav., 1–2 stulpeliai) ir užsienio šalių skaičius (10 pav., 4 stulpelis), koreliacijos koeficientas – 0,7), arba jei visa projektui įgyvendinti reikalinga suma didesnė, tai atitinkamai iš KRF prašoma ir skirta finansavimo sumos yra didesnės. Tokie sąryšiai papildomos vertės analizei neprideda. Tikėtina, kad jie egzistuos visose finansavimo priemonėse.

10 pav. PROGRAMOS „MENAS ŽMOGAUS GEROVEI“ FINANSUOTŲ PROJEKTŲ
RODIKLIŲ KORELIACINĖ ANALIZĖ (rodiklių¹⁰ sąrašas pateikiamas toliau) (sudaryta autorių, remiantis LKT duomenimis)

- 1. Visa projektui reikalinga suma, Eur
- 2. Iš KRF prašoma suma, Eur
- 3. Skirtas finansavimas, Eur
- 4. Užsienio šalių, kuriose įgyvendinamos veiklos, skaičius
- 5. Profesionalaus meno objektų ar renginių lankytojai (vartotojai) Vilniuje
- 6. Profesionalaus meno objektų ar renginių lankytojai (vartotojai) kitoje Lietuvos vietovėje
- 7. Profesionalaus meno objektų ar renginių lankytojai (vartotojai) užsienyje
- 8. Etninės kultūros objektų ar renginių lankytojai (vartotojai) Vilniuje
- 9. Etninės kultūros objektų ar renginių lankytojai (vartotojai) kitoje Lietuvos vietovėje
- 10. Mėgėjų meno objektų ar renginių lankytojai (vartotojai) Vilniuje
- 11. Mėgėjų meno objektų ar renginių lankytojai (vartotojai) kitoje Lietuvos vietovėje
- 12. Apsilankusių neįgalųjų skaičius Vilniuje
- 13. Apsilankusių neįgalųjų skaičius kitoje Lietuvos vietovėje
- 14. Apsilankusių vaikų ir jaunimo skaičius Vilniuje
- 15. Apsilankusių vaikų ir jaunimo skaičius kitoje Lietuvos vietovėje
- 16. Vaikų ir jaunimo, dalyvavusių edukacinėse veiklose, skaičius Vilniuje
- 17. Vaikų ir jaunimo, dalyvavusių edukacinėse veiklose, skaičius kitoje Lietuvos vietovėje
- 18. Socialinės rizikos vaikų ir jaunimo, dalyvavusių edukacinėse veiklose, skaičius Vilniuje
- 19. Socialinės rizikos vaikų ir jaunimo, dalyvavusių edukacinėse veiklose, skaičius kitoje Lietuvos vietovėje
- 20. Meno ir kultūros kūrinių peržiūrų el. erdvėje skaičius
- 21. Kultūros dalyvių moterų skaičius
- 22. Kultūros dalyvių vyrų skaičius
- 23. Profesionaliojo meno dalyvių skaičius Vilniuje
- 24. Profesionaliojo meno dalyvių skaičius kitoje Lietuvos vietovėje
- 25. Etninės kultūros dalyvių skaičius Vilniuje
- 26. Etninės kultūros dalyvių skaičius kitoje Lietuvos vietovėje
- 27. Tradicinių amatininkų, dalyvaujančių etniniuose projektuose, skaičius Vilniuje
- 28. Tradicinių amatininkų, dalyvaujančių etniniuose projektuose, skaičius kitoje Lietuvos vietovėje
- 29. Mėgėjų meno dalyvių skaičius Vilniuje
- 30. Mėgėjų meno dalyvių skaičius kitoje Lietuvos vietovėje
- 31. Neįgalųjų dalyvių skaičius Vilniuje
- 32. Neįgalųjų dalyvių skaičius kitoje Lietuvos vietovėje
- 33. Jaunųjų menininkų skaičius Vilniuje
- 34. Jaunųjų menininkų skaičius kitoje Lietuvos vietovėje
- 35. Vaikų ir jaunimo, dalyvaujančių meno veikloje, skaičius Vilniuje
- 36. Vaikų ir jaunimo, dalyvaujančių meno veikloje, skaičius kitoje Lietuvos vietovėje
- 37. Lietuvių kalbos populiarintojų skaičius Lietuvoje
- 38. Menininkų rezidencijos dalyvių skaičius Vilniuje
- 39. Jaunųjų menininkų, tobulinusių profesinius įgūdžius, skaičius Lietuvoje
- 40. Profesionalaus meno produktų skaičius

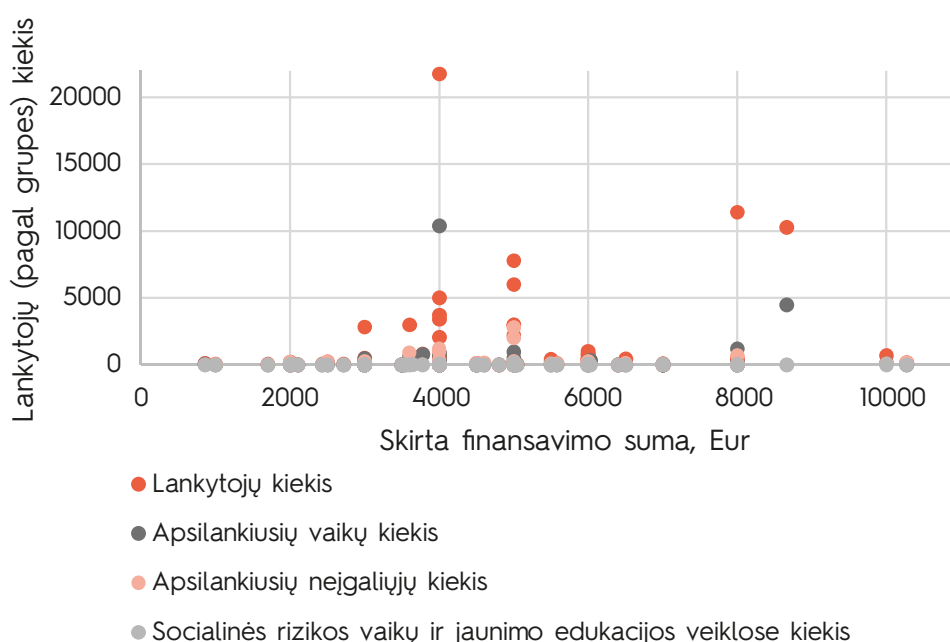
¹⁰Pažymėta 5–7 stulpelių grupė identifikuoja rodiklius, susijusius su profesionalaus meno vartotojais.

Toliau aptariami reikšmingesni **koreliacinės analizės rezultatai**.

1. Nėra reikšmingos koreliacijos tarp skirto finansavimo ir pasiektų rodiklių¹¹ (10 pav., 1–3 stulpeliai susiję su finansiniu poreikiu ir skirta suma). 2015–2019 m. laikotarpiu Programos projektams skirtos sumos varijuoja nuo 858 iki beveik 10,3 tūkst. Eur, tačiau, kad ir kokia suma būtų skirta, tai neužtikrina aukštų rezultatų. Šią situaciją rodo ir 11 pav., kuriame pateikiami projektams skirtos lėšų sumos

ir meno vartotojų rodiklių sąryšiai. Minimalus skirtos sumos poveikis bendram vartotojų skaičiui vizualiai šiek tiek matomas, bet sąryšio su kitomis grupėmis, tokiomis kaip neįgalieji ar socialinės rizikos vaikai ir jaunimas, visai nėra. Tai, viena vertus, gali reikšti, kad nustatyti rodikliai neatitinka Programos keliamų tikslų ir turinio, kita vertus, kad lėšų gavę projektų vykdytojai iki galo neįgyvendina Programos tikslų arba jų nesiekia.

11 pav. PROGRAMOS „MENAS ŽMOGAUS GEROVEI“ PROJEKTŲ MENO VARTOTOJŲ SKAIČIAUS IR SKIRTOS FINANSAVIMO SUMOS Palyginimas 2015–2018 M. (sudaryta autorių, remiantis LKT duomenimis)

1. Projektai, susiję su profesionaliuoju menu, įtraukiantys profesionalaus meno kūrėjus, labiau prisideda prie įvairesnių socialinių grupių – neįgaliųjų, vaikų ir jaunimo – įtraukimo į Programos projektus (12 pav). Ši tendencija išlieka visoje Lietuvoje, t. y. neretai Vilniuje įgyvendinami projektai perkeltami ir į kitas Lietuvos teritorijas ir tiek Vilniuje, tiek kitur stengiamasi į juos įtraukti kuo įvairesnes socialines grupes. Tai, kad profesionalių meno kūrėjų įtraukimas į analogiškus projektus yra svarbus, patvirtina ir literatūros analizė (Fancourt and Finn, 2019).

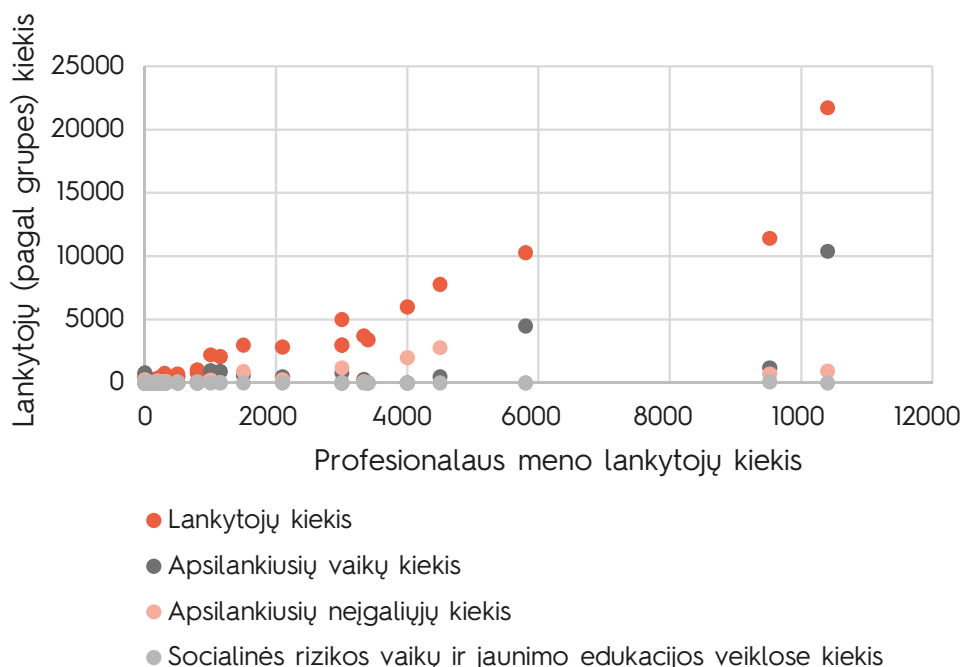
Profesionalaus meno vartotojų Vilniuje kintamasis teigiamai koreliuoja su apsilankusių neįgaliųjų skaičiaus Vilniuje (0,54), apsilankusių vaikų ir jaunimo skaičiaus Vilniuje (0,77), jaunųjų menininkų skaičiaus Vilniuje (0,56) kintamaisiais.

Profesionalaus meno vartotojų kitoje Lietuvos vietovėje kintamasis teigiamai koreliuoja su apsilankusių neįgaliųjų skaičiaus kitoje Lietuvos vietovėje (0,45), apsilankusių vaikų ir jaunimo skaičiaus kitoje Lietuvos vietovėje (0,64), jaunųjų menininkų skaičiaus kitoje Lietuvos vietovėje (0,54) kintamaisiais.

- ▶ *Profesionalaus meno vartotojų užsienyje kintamasis teigiamai koreliuoja su neįgaliųjų dalyvių skaičiaus Vilniuje (0,52) kintamuoju.*
- ▶ *Apsilankusių neįgaliųjų skaičiaus kitoje Lietuvos vietovėje kintamasis teigiamai koreliuoja su jaunųjų menininkų skaičiaus kitoje Lietuvos vietovėje (0,6) kintamuoju.*

¹¹Stipriausia teigiama koreliacija nustatyta tarp skirto finansavimo ir užsienio šalių, kuriose įgyvendinamos veiklos, skaičiaus (0,311), vaikų ir jaunimo, dalyvaujančių edukacijos veiklose, skaičiaus (0,2), kultūros dalyvių vyrų skaičiaus (0,22). Stipriausia neigiama koreliacija nustatyta tarp skirto finansavimo ir mėgėjų meno dalyvių skaičiaus Vilniuje (-0,14), mėgėjų meno vartotojų skaičiaus kitoje Lietuvos vietovėje (-0,13).

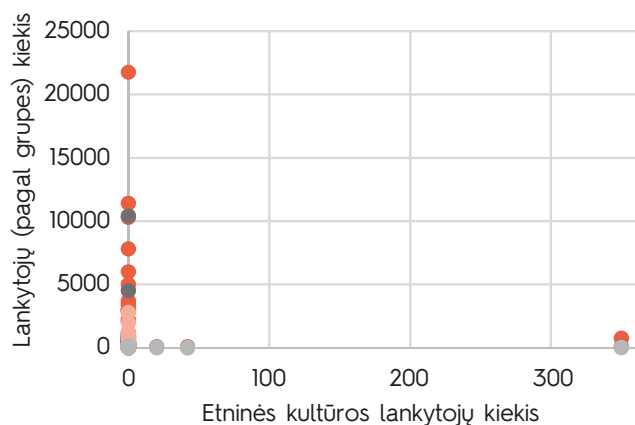
12 pav. PROGRAMOS „MENAS ŽMOGAUS GEROVEI“ PROJEKTŲ MENO VARTOTOJŲ (PAGAL GRUPES) SKAIČIAUS IR PROFESIONALAUS MENO VARTOTOJŲ SKAIČIAUS PALYGINIMAS 2015–2018 M. (sudaryta autorių, remiantis LKT duomenimis)

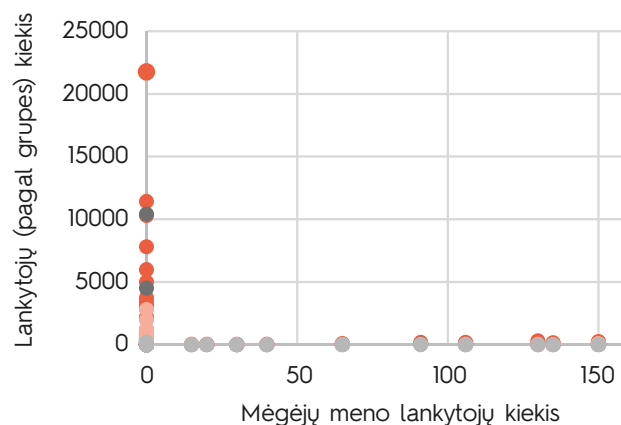
1. Atlikus koreliacinę analizę, nustatyta, jog egzistuoja teigiami sąryšiai tarp etninės kultūros vartotojų kintamųjų ir kitų su etnine kultūra susijusių kintamųjų. Mėgėjų meno kintamieji tarpusavyje susiję. **Programos projektai,**

susiję su etnine kultūra ir mėgėjų menu, neprideda prie didesnio kultūros ir meno projektų prieinamumo skirtingoms socialinėms grupėms (13 pav.).

13 pav. PROGRAMOS „MENAS ŽMOGAUS GEROVEI“ PROJEKTŲ MENO VARTOTOJŲ (PAGAL GRUPES) SKAIČIAUS IR ETNINĖS KULTŪROS BEI MĚGĖJŲ MENO VARTOTOJŲ SKAIČIAUS PALYGINIMAS 2015–2018 M. (sudaryta autorių, remiantis LKT duomenimis)

- Lankytojų kiekis
- Apsilankusių vaikų kiekis
- Apsilankusių neįgaliųjų kiekis
- Socialinės rizikos vaikų ir jaunimo edukacijos veiklose kiekis

- Lankytojų kiekis
- Apsilankusių vaikų kiekis
- Apsilankusių neįgaliųjų kiekis
- Socialinės rizikos vaikų ir jaunimo edukacijos veiklose kiekis

1. Vilniaus m. sav. projektų vykdytojų inicijuoti projektai, kurių sklaida įgyvendinama ir kitose Lietuvos vietovėse, tiek Vilniaus m., tiek kitose vietovėse skatina didesnę skirtingų socialinių grupių įtrauktį: jei vykdant projektų veiklas Vilniuje į jas įtraukiama kuo daugiau vaikų ir jaunimo, tai tokia pati patirtis perkeliama ir į kitas Lietuvos vietoves, į tuos projektus taip pat įtraukiant vaikus ir jaunimą.

- ▶ *Apsilankusių vaikų ir jaunimo skaičiaus Vilniuje kintamasis teigiamai koreliuoja su apsilankusių vaikų ir jaunimo skaičiaus kitoje Lietuvos vietovėje (0,64), dalyvavimo edukacinėse veiklose (0,89), jaunųjų menininkų skaičiaus Vilniuje (0,45) kintamaisiais.*

PROGRAMOS REZULTATŲ VERTINIMAS PAGAL PROJEKTŲ VYKDYTOJŲ NURODYTUS REZULTATUS. KOKYBINIS VERTINIMAS

Projektų vykdytojai, įgyvendinę projektą, pateikia ne tik rezultatų rodiklius, kurių analizė aptarta skyriuje „Programos rezultatų vertinimas pagal pasiektus rodiklius. Kiekybinis vertinimas“, bet ir aprašymą: kokius tikslus ir uždavinius savo projektui kėlė, ar pavyko juos įgyvendinti ir kokius rezultatus ar projekto poveikį užfiksavo. Šioje dalyje vertinti tie projektų vykdytojai, kurie Programos finansavimą yra gavę bent du kartus (9 pav.). Atliekant analizę išskirti 47 projektai, vertinti jų pasiekti rezultatai (pagal projektų vykdytojų ataskaitose nurodytus duomenis).

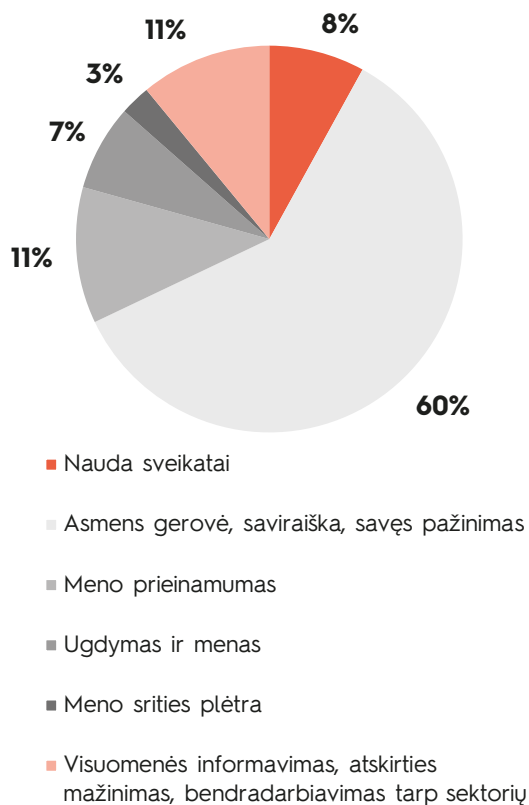
Projektų vykdytojų ataskaitose pateikti rezultatai gali būti skirstomi į tokias grupes: 1) nauda sveikatai; 2) poveikis asmens gerovei, saviraiškai; 3) meno prieinamumo didinimas; 4) ugdymas per meną arba meninis ugdymas; 5) poveikis meno srities plėtrai; 6) poveikis visuomenei (jos informavimas, tolerancijos skatinimas, nauja sektorių partnerystė) (8 lentelė, 14 pav.).

8 lentelė. PROGRAMOS „MENAS ŽMOGAUS GEROVEI“ PROJEKTŲ VYKDYTOJŲ IDENTIFIKUOJAMOS POVEIKIO KRYPTYS (sudaryta autorių, remiantis LKT statistika)

Poveikio kryptis	Galimų poveikių paminėjimai / elementai
Nauda sveikatai	19
Asmens gerovė, saviraiška, savęs pažinimas	142
Meno prieinamumas	27
Ugdymas ir menas	17
Meno srities plėtra	6
Visuomenės informavimas, atskirties mažinimas, bendradarbiavimas tarp sektorių	26

14 pav. PROGRAMOS „MENAS ŽMOGAUS GEROVEI“ PROJEKTŲ VYKDYTOJŲ IDENTIFIKUOJAMOS POVEIKIO KRYPTYS PROCENTINĖMIS DALIMIS

(sudaryta autorių, remiantis LKT statistika)

Dažniausiai nurodoma, kad vienas projektas pasiekia kelis ar daugiau poveikio elementų (pavyzdžiui, prasmingas užimtumas, gydomasis poveikis, tarpusavio ryšių stiprinimas ir t. t.). Kaip išsiskirsto nagrinėjamų projektų poveikio elementai, parodyta 14 pav.: nurodoma, kaip dažnai poveikio kryptys yra paminėtos projektų ataskaitose (poveikio elementai sugrupuojami pagal poveikio kryptį, pažymėti tam tikra spalva, kaip ir 8 lentelėje). Toliau pateikiamose 9 ir 10 lentelėse pristatomi atskirų poveikio krypties elementai (kiekviena spalva žymi 8 lentelėje nurodytą poveikio kryptį: nauda sveikatai, asmens gerovė, saviraiška, savęs pažinimas, meno prieinamumas ir kt.). 9 lentelė leidžia geriau suprasti kiekvienos poveikio krypties dedamąsias, kaip projektų vykdytojai identifikuoja projektu pasiektą rezultatą (pavyzdžiui, asmens gerovė identifikuojama per džiaugsmo, savęs pažinimo ir kt. kategorijas). 10 lentelėje pristatomi atskirų projektų poveikio elementai (vienoje eilutėje pateikiami kvadratėliai rodo vieno projekto pasiektus poveikio elementus; kiekvienam projektui

priskiriama iki 16 skirtingų elementų) ir detalizuojami įvardijant projektų vykdytojų ataskaitose pateiktus rezultatus.

Dažniausiai projektų vykdytojų (80 proc. analizuojamų projektų) nurodomas poveikis yra susijęs su **asmens gerove** (142 paminėjimai) (9–11 lentelės). Tai gali būti džiaugsmas, atsipalaidavimas, nusiramimas, laimė, motyvacija ir t. t. Iš esmės tai J. Stiglitz ir kt. (2009) nurodyti subjektyviosios gerovės elementai. Visi šie asmens gerovės poveikio elementai, identifikuojami stebėjimų metu, neįvertinami kiekybiniais rodikliais. Poveikis dažniausiai patiriamas tik vykdant projektą.

Apie 70-ies proc. analizuotų projektų vykdytojai nurodė, kad vykdytos veiklos prisidėjo prie **meno prieinamumo**. Kitaip tariant, sudarytos sąlygos atskiroms socialinėms grupėms patirti meną jiems įprastoje aplinkoje – „menas iki jų atnešamas“. Vykdomos veiklos senjorų globos ir slaugos namuose, ligoninėse ir pan. Meno prieinamumo didinimas susijęs ir su galimybe **ugdyti per meną ar meniniu ugdymu**. Į tokius projektus įtrauktos grupės turi galimybę išbandyti naujas meno technikas, lavinti savo kūrybiškumą ar kitus įgūdžius, pavyzdžiui, komandinį darbą. Poveikis, susijęs su meno prieinamumo didinimu, yra aiškiai apčiuopiamas, tačiau taip pat trumpalaikis, patiriamas tik įgyvendinant projektą.

Apie 40-ies proc. analizuotų projektų vykdytojai nurodė prisidėję prie **visuomenės informavimo, tarpsektorinio bendradarbiavimo** ir pan. Nurodytas toks poveikis, kaip visuomenės dėmesio atkreipimas į silpną, stigmatizuojančio visuomenės požiūrio į priklausomybės ligas mažinimas, visuomenės atvirumo ir atjautos benamiams padidinimas ir t. t. (10 lentelė). Ataskaitose pateikta medžiaga patvirtino, kad menas gali būti patraukli priemonė, edukuojanti ir informuojanti visuomenę apie sveikatos ir socialines problemas, apie priemones, kaip to išvengti, pavyzdžiui, ataskaitoje nurodyta, kad projekto dalyviai džiaugėsi, jog apie sveikatos problemas kalbama menine kalba (nauja forma pristatoma tai, apie ką įprastai kalbama standartizuotai, formalia kalba ar didaktiškai). Visgi nurodomas poveikis nėra pamatuojamas, jis projektų vykdytojų nustatomas *a priori*. Tikėtina, kad, pavyzdžiui, siekiant sumažinti visuomenės stigmatizuojantį požiūrį į atskiras socialines grupes, būtina tikslinga ilgalaikių intervencijų visuma, o atskiri projektai gali paveikti santykinai nedidelę dalį visuomenės.

Vertinant **tarpsektorinį bendradarbiavimą** būtų galima analizuotų projektų partnerius suskirstyti į tris sritis: kultūrinę, socialinę ir sveikatos. Kaip partneriai dominuoja socialinės srities ir sveikatos apsaugos įstaigos. **Socialinės srities įstaigos:** Senjorų socialinės globos namai Vilniuje, Pabradės, Adakavo, Dūseikių, Kupiškio, Jurdaičių ir Linkuvos, Prūdiškių ir Strūnos, Ventos socialinės globos namai, VA „Caritas“ Priklausomų asmenų bendruomenė, Maltos ordino pagalbos tarnybos senjorų klubas, Visų Šventųjų šeimos paramos centras, regionų vaikų ir jaunimo globos namai, bendruomenių centrai. **Sveikatos srities įstaigos:** Vilniaus miesto psichikos sveikatos centras, Lietuvos sveikatos mokslų universitetas, Lietuvos Alzheimerio ligos klubas, Lietuvos vaikų ligoninės: Vilniaus vaikų ligoninė, Kauno klinikų Vaikų ligų klinika, Klaipėdos vaikų ligoninė, Vilniaus Antakalnio ligoninės Vaikų ligų skyrius, LSMU endokrinologijos įstaigos. Taip pat sąjungos: Lietuvos aklųjų ir silpnaregių sąjunga, Lietuvos žmonių su negalia sąjunga. Iš **kultūros įstaigų** galima išskirti Nacionalinę dailės galeriją, Nacionalinį M. K. Čiurlionio dailės muziejų, Panevėžio miesto dailės galeriją. Taip pat bendradarbiaujama su mokyklomis, specializuotomis ugdymo įstaigomis, bažnyčiomis. Tačiau daugeliu atveju bendradarbiavimas apsiribodavo tik tuo, kad būdavo suteikiama vieta projektui įgyvendinti ir į kai kurias įstaigas projekto vykdytojai atveždavo savo veiklas. Neatsitiktinai vienas pagrindinių projektų vykdytojų nurodytų rezultatų – meno prieinamumo didinimas. Kai kuriais atvejais bendradarbiaujančios organizacijos prisidėdavo prie projekto įgyvendinimo: konsultuodavo, padėdavo parengti programą ar pan.

Taip pat apie 40-ies proc. analizuotų projektų vykdytojai nurodė prisidėję prie **sveikatos gerinimo**. Jie akcentavo smulkiųjų judesių koordinacijos gerinimą, teigiamą poveikį emocinei ar psichikos sveikatai, reakcijų į išorinius dirgiklius sustiprinimą. Be to, pasirenkant sveikatos problemų turinčią auditoriją, neretai projekto veiklomis prisidedama ne tiek prie jos tiesioginio sveikatos gerinimo, kiek prie teigiamos emocinės aplinkos kūrimo, galimybių patirti teigiamas emocijas skatinimo. Visgi tikėtina, kad projektų poveikis yra trumpalaikis, patiriamas tik įgyvendinant projektą. Kad Programos projektai darytų reikšmingą nuolatinį poveikį sveikatai, būtinas jų pastovumas. Deja, reguliariai per metus analogiškas veiklas įgyvendina tik keli projektų vykdytojai, kiti vykdo arba vienkartinės Programos veiklas, arba tik kartą per metus.

Galiausiai kiek daugiau nei 10-ies proc. projektų vykdytojai nurodė prisidėję prie **meno srities plėtros**. Įgyvendinant projektus buvo sukurtos naujos programos ar meno kūrybinių pristatymo formos. Šios poveikio krypties nauda galėtų būti ilgalaikė toliau vykdant šias veiklas. Tačiau remiantis atlikta projektų analize galima teigti, kad veiklų tęstinumas neužtikrinamas (tik keli projektų vykdytojai užtikrina sukurtų programų ilgalaikį įgyvendinimą tose pačiose vietose).

Pagrindiniai kokybinio vertinimo rezultatai:

1. Susipažinus su kiek daugiau nei 30-ies pagrindinių Programos finansavimą gavusių organizacijų ataskaitomis matyti, kad ataskaitos labiau motyvuotos, jomis siekiama konkrečių tikslų tik tuomet, kai projektą įgyvendinančioje komandoje esama profesionalaus meno kūrėjo. Tai patvirtina ir koreliacinė analizė.
2. Projektų vykdytojai, pristatydami pasiektus rezultatus, akcentuoja kokybinį turinį, o ne lankytojų skaičių, neįgaliųjų skaičių ar kitus kiekybinius rodiklius. Programos lėšomis finansuojamais projektais norima pasiekti ne kuo didesnę auditoriją, bet kuo labiau atskirtą nuo visuomenės grupę (senjorai, gyvenantys globos ir slaugos namuose, negalią turintys asmenys, benamiai) – tą, kuri susiduria su ypač didelėmis kliūtimis dalyvauti kultūriniame gyvenime. Atrodo, kad bent vieno žmogaus priartinimas prie meno gali būti pakankamas projekto rezultatas. Todėl taikomas kiekybinis šios Programos rezultatų vertinimas gana silpnai reprezentuoja jos naudą.
3. Pagrindiniai rezultatai susiję su asmens gerove (teigiamomis emocijomis) ir meno prieinamumo didinimu. Meno prieinamumo aspektas nėra atsitiktinis: remiantis atlikta literatūros analize (Fancourt and Finn, 2019), tik kasdien skatinant meno praktikas, įtraukiant konkrečias pacientų grupes galimas didžiausias meno poveikis sveikatai. Kitos poveikio kryptys, tokios kaip visuomenės informavimas ar tiesioginis sveikatos stiprinimas, gana silpnos.
4. Tik menkos dalies projektų veiklos vykdomos reguliariai per metus. Dauguma projektų vykdytojų veiklas vykdo kartą per metus. Neretai net ir kartą per metus vykdydami analogiškas veiklas, jie pasirenka skirtingas auditorijas, o tai dar labiau apriboja poveikio intensyvumą. Tad daugeliu atveju daromas trumpalaikis poveikis, susijęs su projekto įgyvendinimo trukme.

5. Pamatuoti kokybinius rezultatus yra sudėtinga, todėl kai kuriais atvejais projektų vykdytojai kviečia psichologus, kad jie stebėtų projekto įgyvendinimo procese dalyvaujančią auditoriją, jos reakcijas, kitais atvejais – remiasi savo stebėjimais. Nors vertinant Programai įgyvendinti pateiktus projektus skiriamas balas už *vykdant projekto veiklas numatytą išsamų projekto poveikio vertinimą* (iki 25 balų), ataskaitose tai nėra pakankamai detalai atskleidžiama. Toliau įgyvendinant Programą reikėtų numatyti būdus, kaip projektų vykdytojams fiksuoti poveikį.
6. Programos veiklomis siekiama individualios asmens gerovės. Tai lemia tiek finansavimo apimtys (riboja galimybes paveikti didesnę dalį visuomenės), tiek projektų vienadieniškumas, kitaip tariant, finansavimo priemone sudėtinga užtikrinti aukštą gyvenimo kokybę (tokią, kaip apibrėžia R. Survilienė ir kt. (2012, p. 6), kai asmuo kasdien patiria teigiamus jausmus, gerai jaučiasi, patenkina savo poreikius. Tai, kad menas prisideda prie gerovės netiesiogiai, buvo identifikuota ir šio tyrimo literatūros dalyje, analizuojant gerovės indeksus ir jų dedamąsias.
7. Projektų vykdytojų siekiamas poveikis įgyvendinant Programos projektus nebūtinai susijęs tik su šia Programa. Meno prieinamumas yra vienas pagrindinių kultūros politikos tikslų. Poveikis asmeniui gerovei (jo emocijoms) taip pat daromas ne tik vykdant šios Programos projektus. Analizuojant rezultatus pasigendama daugiau specifinių, susijusių tik su šia Programa poveikio elementų. Atkreiptinas dėmesys, kad nuo 2019 m. regionų projektų vykdytojai (visose Lietuvos savivaldybėse, išskyrus Vilniaus m., Kauno m. ir Klaipėdos m. savivaldybes, registruoti juridiniai asmenys) atitinkamas Programos veiklas vykdo įgyvendindami „Tolygios kultūrinės raidos“ programą.

9 lentelė. PROGRAMOS „MENAS ŽMOGAUS GEROVEI“ PROJEKTŲ VYKDYTOJŲ IDENTIFIKUOJAMOS POVEIKIO KRYPTYS (sudaryta autorių, remiantis LKT statistika)

Teigiamas poveikis žmogaus gerovei	Teigiamos emocijos	Streso mažinimas	Atsipalaidavimas	Savęs ir kitų pažinimas	Bendruomeniškumo didinimas	Saviraiškos galimybių stiprinimas	Atsakomybės už save ir kitus prisiėmimas	Gyvenimo kokybės gerinimas	Asmens gerovės stiprinimas	Kultūrinė ir socialinė integracija
Galimybės individualumui pasireikšti	Nuraminimas	Vaizduotės lavinimas	Kruopštumo lavinimas	Dėmesio koncentracija	Senjorų emocinės nuotaikos gerinimas	Palankios bendravimui ir veiklai aplinkos sukūrimas	Emocinės jausenos pagerėjimas	Dalyvių pasitikėjimo ugdymas	Savarankiškumo lavinimas	Tarpusavio ryšių stiprinimas
Galimybė tėvams, auginantiems autistiškus vaikus, atsipalaiduoti	Pozityvi naujiena kasdienybėje	Emocinės raiškos lavinimas	Galimybių bendrauti neverbaline kalba suteikimas	Ryšio su senjorais užmezgimas	Naudingumo visuomenėje poreikio patenkinimas	Savarankiškumo ugdymas	Galimybės išreikšti ir suvokti save	Galimybės suvokti savo jausmus, nuotaiką, mintis	Kalbos įgūdžių lavinimas	Teigiamos emocijos, socialinio atyvumo gerinimas
Kasdienybės praturtinimas	Prasmingo užimtumo suteikimas	Kultūrinės ir socialinės atskirties vaikų ligoninėse mažinimas	Saviraiška	Komunikacija	Savęs pažinimas	Bendruomenės kūrimas	Kasdienybės praturtinimas	Džiaugsmas	Tikslinga bendrystė be konkuravimo	Įtampas, nepasitikėjimo mažinimas
Galimybė išreikšti save	Pozityvi meninė patirtis	Motyvacijos skatinimas	Laimė	Pasididžiavimas	Nusiramimas	Žmogaus orumo stiprinimas	Atsipalaidavimas	Savivertės pajautimas, stiprinimas	Pozityvi socialinė patirtis	Psichologinė gerovė
Asmeninių kompetencijų ugdymas	Socialinio aktyvumo didinimas	Bendradarbiavimo skatinimas	Galimybė išreikšti mintis ir jausmus	Valios ugdymas	Pasitikėjimas savo galiomis	Emocinio stabilumo stiprinimas	Jausmų lavinimas	Pasitikėjimo savimi ir kitu skatinimas	Galimybė užsimiršti	Aktyvumo skatinimas
Socialinių bendravimo įgūdžių lavinimas	Sociokultūrinės aplinkos Lietuvos didžiosiose vaikų ligoninėse gerinimas	Gera nuotaika	Kasdienybės praskaidrinimas	Senjorų vaizduotės žadinimas	Psichosocialinės aplinkos gerinimas	Bendravimo ir bendradarbiavimo skatinimas	Malonus laiko praleidimas	Emocijų laisvėjimas	Menu skatinamas užimtumas	Asmenybės augimas
Autistiškų vaikų užimtumo vasarą skatinimas	Galimybė jaustis svarbiems ir reikalingiems	Prasmės gyventi suteikimas	Prasmės spręsti fizinės negalios ir emocines problemas suteikimas	Kultūrinės ir socialinės atskirties Lietuvos vaikų ligoninėse mažinimas	Galimybė pabūti kartu	Galimybė atskleisti emocijas, jausmus, suvokimą	Žmogaus vidinio poreikio jautis reikalingam akcentavimas	Gėrio, ramybės, susitaikymo pojūčių išgyvenimas	Malonus nusiteikimas	Harmoningos, laisvos, kūrybingos, atsakingos asmenybės savybių ugdymas
Žinių apie pagalbos priklausomiems asmenims galimybes sklaidimas	Stigmatizuojančio visuomenės požiūrio į priklausomybės ligas mažinimas	Socialinės atskirties mažinimas	Visuomenės informuotumo apie demencija sergančių asmenų ir jų globėjų poreikį kurti didinimas	Gerosios patirties sklaida	Visuomenės atvirumo ir atjautos benamiams padidinimas	Diskusijų visuomenėje apie atskirties grupių situaciją Lietuvoje skatinimas	Bendradarbiavimo su senjorų globos namais regionuose stiprinimas	Profesionalių kūrėjų skatinimas dalytis savo žiniomis ir gebėjimais su kultūrinę bei socialinę atskirtį išgyvenančiais vaikais regionuose	Visuomenės netolerancijos negaliai sušvelninimas	Dėmesio į priklausomų žmonių problemas atkreipimas
Dėmesio į silpnesnį žmogų visuomenėje atkreipimas	Visuomenės supažindinimas su aklyju pasauliu	Muziejuose dirbančių edukatorių supažindinimas su neregio poreikiais ir galimybėmis	Tarpsektorinis bendradarbiavimas	Neįgaliųjų socialinių grupių integracijos į visuomenę skatinimas	Tolerantiškesnės ir supratingesnės visuomenės ugdymas	Socialinės globos įstaigų darbuotojų kompetencijos ugdymas				
Psichikos sveikatos stiprinimas	Teigiamas poveikis žmogaus sveikatai	Reabilitacija	Smulkiosios motorikos gerinimas	Senjorų emocinės sveikatos gerinimas	Senjorų reakcijos į naujus išorinius dirgiklius stiprinimas	Senjorų reakcijos į naujus išorinius dirgiklius sustiprinimas	Sveikatos problemų perteikimas meno kalba	Kultūros ir sveikatos sektorių bendradarbiavimo stiprinimas	Kultūrinės, socialinės bei sveikatos aplinkos sanglauda	Stabilesnė emocinė sveikata
Sveikatos stiprinimas	Smulkiosios motorikos lavinimas	Gydomasis poveikis	Smulkiųjų judesų koordinacijos gerinimas							
Meno prieinamumo didinimas	Profesionalaus meno prieinamumo didinimas konkrečiose socialinės atskirties grupėse	Kūrybiškumo ir meistriškumo stiprinimas	Profesionalaus meno prieinamumo didinimas	Meno priartinimas prie senyvo amžiaus žmonių						
Kūrybiškumo skatinimas	Kūrybos džiaugsmas	Galimybės autistiškiems vaikams išbandyti naujas meno formas	Kūrybos įgūdžių ugdymas	Meninis ugdymas	Komandinio darbo ugdymas					
Naujų kultūros paslaugų atsiradimas	Tarpdisciplininio meno vystymasis	Naujos meno kūrybinių pristatymo formos	Pofesionalaus meno kūrėjų įgūdžių dirbti su skirtingomis auditorijomis tobulinimas	Sąlygų profesionaliems menininkams plėtoti kūrybą socialinėje aplinkoje sudarymas	Gydytojų klounų veiklos srities plėtra					

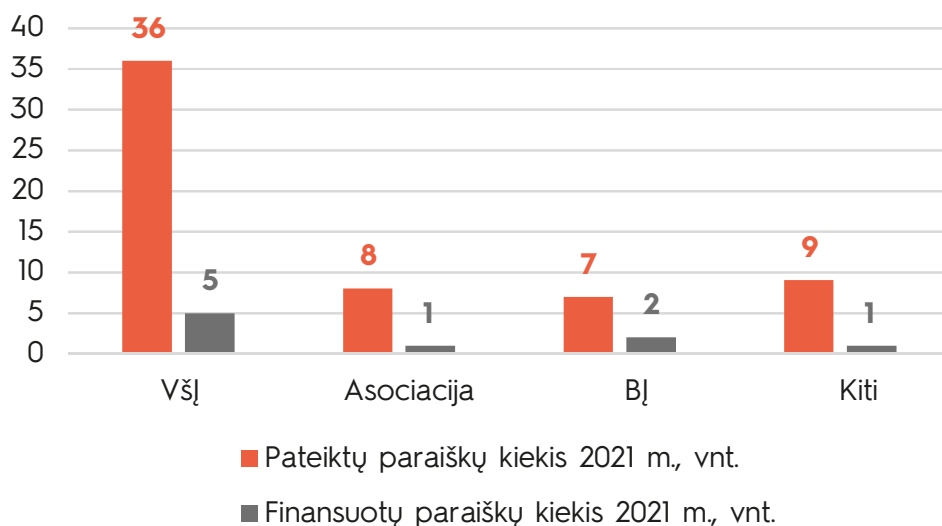
KRF LĖŠOMIS FINANSUOJAMAI PROGRAMAI „MENAS ŽMOGAUS GEROVEI“ ĮGYVENDINTI PATEIKTŲ IR FINANSUOTŲ PARAIŠKŲ 2021 M. APŽVALGA

3.3.

2020 m., nors programos „Menas žmogaus gerovei“ konkursas buvo paskelbtas ir sulaukta 40 paraiškų, dėl su Covid-19 pandemija susijusių aplinkybių Programa buvo suspenduota metams ir finansavimas neskirtas. 2021 m. Programą nuspręsta tęsti, išlaikant tą pačią kvotą kaip ir paskutiniiais metais – 70 000 eurų. Konkurse sulaukta 60 paraiškų, iš kurių finansavimas skirtas 9 projektams.

2021 m. lyginant su 2015–2019 m. programos „Menas žmogaus gerovei“ įgyvendinti **pateiktų ir finansuotų paraiškų kiekio pagal juridinį statusą tendencijos išlieka tos pačios – aktyviausiai paraiškas teikia ir finansavimą gauna viešosios įstaigos** (15 pav.).

15 pav. PROGRAMAI „MENAS ŽMOGAUS GEROVEI“ ĮGYVENDINTI PATEIKTŲ IR FINANSUOTŲ PARAIŠKŲ KIEKIO 2021 M. PAGAL JURIDINĮ STATUSĄ (sudaryta autorių, remiantis LKT duomenimis)

Paraiškovai dažniausiai kaip vieną iš projekto įgyvendinimo forumų nurodė planuojantys įgyvendinti kūrybines dirbtuves/laboratorijas (nurodė 22 paraiškovai), edukacinę veiklą (19 paraiškovų), sklaidą (12 paraiškovų), meno terapiją (10 paraiškovų). Nors ir rečiau, bet nurodė planuojantys sukurti kūrinius, metodiką, suteikti inovatyvias paslaugas ir kitas veiklas. **Finansavimą gavę paraiškovai planuoja įgyvendinti kūrybines dirbtuves/laboratorijas** (įgyvendins 3 iš 9 finansuotų paraiškovų), **metodikos sukūrimą** (2 iš 9 finansuotų

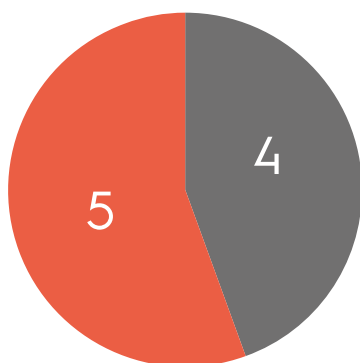
paraiškovų), **inovatyvias paslaugas** (2 iš 9 finansuotų paraiškovų), **festivalį** (2 iš 9 finansuotų paraiškovų) ir kitas veiklas. Įgyvendinami projektą jie gali vykdyti kelias veiklos formas.

4 iš 9 finansuotų projektų bus įgyvendinami tik Vilniaus mieste (16 pav.), tuo tarpu kiti projektai bus įgyvendinami bent keliose vietovėse. 2 projektus planuojam įgyvendinti ne tik „gyvai“, bet ir virtualioje erdvėje. Visus renginius, vykstančius projektų įgyvendinimo metu, planuojama vykdyti nemokamai.

16 pav. PROGRAMOS „MENAS ŽMOGAUS GEROVEI“ FINANSAVIMĄ 2021 M. GAVUSIŲ PROJEKTO VYKDYTOJŲ PLANUOJAMOS ĮGYVENDINIMO VIETOS

(sudaryta autorių, remiantis LKT duomenimis)

■ Vilnius ■ Keliose Lietuvos vietovėse

2021 m. finansuoti projektai yra skirti įvairioms tikslinėms auditorijoms. Dalis finansuotų projektų yra nukreipti į visą visuomenę ir skirti didinti visuomenės informuotumą apie sveikatą (apie demenciją, psichikos sveikatą), socialines problemas (smurtą prieš moteris, smurtą artimoje aplinkoje), vykdant užsiėmimus skatinti gerovę ir sveikatą. Tam įgyvendinti pasitelkiamos edukacinės priemonės (pvz. animacinio filmuko parengimas), organizuojami festivaliai, renginiai. Kita dalis finansuotų projektų yra nukreipti į konkrečią pažeidžiamą grupę (į susidūrius su

cukriniu diabetu ir galinčius potencialiai susirgti cukriniu diabetu; vaikams su negalia inovatyvių teatro spektaklių rodymą; erdvių pritaikymą ikimokyklinio ir jaunesniojo mokyklinio amžiaus vaikams tam, kad erdvėje laisvai ir saugiai taip pat galėtų jaustis raišos ar regos sutrikimų turintys vaikai; asmenis iš socialiai silpnų šeimų), taip pat menininkų ir žmonių su skirtingomis negaliomis subūrimui bendrai kūrybinei veiklai. Vienas finansuotas projektas yra skirtas meno programos sveikatos priežiūros įstaigoje modelio ir rekomendacijų parengimui, pilotinės meno programos versijos bandymui ir plėtrai.

Apibendrinant galima pastebėti, kad Programoje finansuoti projektai nėra skirti vien tik tikslinei pažeidžiamai grupei ir jos gerovės didinimui, tačiau dažnai nukreipti ir į visuomenės informavimą, prevenciją, neišskiriant konkrečios pažeidžiamos grupės. Projektų vykdytojų pasirinktos veiklos įgyvendinimo formos atliepia Programos konkurso gairėse nurodytas finansuojamas veiklas – įgyvendinamos kūrybinės dirbtuvės/laboratijos, kuriamos naujos metodikos, pasitelkiamos inovatyvios paslaugos, rengiami festivaliai, kurie orientuoti ne tik į pažeidžiamą grupę, bet ir visuomenės informavimą. Vis tik, kol projektai yra įgyvendinami, rezultato ir tikslų atliepimo vertinti negalime, todėl išsamesnis 2021 m. finansuotų projektų poveikis galėtų būti analizuojamas vėliau, turint ataskaitų duomenis.

IS VA DOS

1. Kultūros poveikio kitoms sritims (sveikatos, žmogaus gerovės) analizė pastaruoju metu tampa vis dažnesniu tyrimų objektu. Mokslinių tyrimų apžvalga parodė, kad menas ar kultūrinės ir meninės veiklos gali prisidėti prie socialinių ar sveikatos problemų sprendimo (ypač tais atvejais, kai susiduriama su ypatingais iššūkiais, pavyzdžiui, senatvine demencija). Nurodomas toks poveikis sveikatai ir gerovei: ligų prevencija, sveikatingumo sampratos plėtojimas, žalingų įpročių mažinimas, sveika gyvensena, psichikos sveikata, vaiko raida ir kt. Menas dažnai taikomas sprendžiant socialines problemas, kurios apsunkina sveikatos apsaugos sektoriui tenkančias užduotis. Kitaip tariant, menas gali būti patraukli priemonė, padedanti sveikatos apsaugos specialistams tiek spręsti gydymo proceso metu kylančias socialines problemas, tiek sustiprinti taikomų medicinos priemonių poveikį.

2. Didžiausias poveikis sveikatai pasiekiamas skatinant meno praktiką kasdiniame gyvenime ir įtraukiant į menines veiklas konkrečias pacientų grupes. Analogiškas tendencijas patvirtina ir programos „Menas žmogaus gerovei“ projektų ataskaitų analizė: meno prieinamumo skatinimas yra vienas pagrindinių pagal šią Programą finansuotų projektų rezultatų. Moksliniai tyrimai (Wheatley ir Bickerton, 2017; Davies ir kt., 2016; Fancourt, 2019, 2020 ir kt.) atskleidė, kad tik reguliarus ir dažnas dalyvavimas meninėje veikloje daro ilgalaikį teigiamą poveikį asmens gerovei. Akcentuojamas poveikis psichikos sveikatai, pacientų gerovei, ligų prevencijai, sveikai gyvensenai, vaiko raidai, ūminėmis ligomis sergančių pacientų gydymui, slaugos proceso gerinimui ir kt. Priemonės „Menas žmogaus gerovei“ analizė parodė, kad dažniausiai projektai yra trumpalaikiai, vykstantys labai ribotą laiką, kartą per metus. Neužtikrinamas projektų tęstinumas laiko ir teritoriniu atžvilgiu. Tęstinių projektų veiklos neretai vykdomos skirtingose organizacijose. Todėl svarbu, kad ateityje į programas, skirtas socialiai pažeidžiamų visuomenės grupių gerovei didinti, asmenys būtų įtraukiami nuolat, veiklos vyktų dažniau, būtų tęsiamos ir planuojamos ilgesniam laikotarpiui.

3. Analizuojant programos „Menas žmogaus gerovei“ priemones pastebėta, kad jos yra labiau nukreiptos į individo, o ne į visuomenės gerovę (pagal apibrėžiamus indeksus), tačiau dėl trumpalaikio poveikio, tikėtina, stabilios gerovės, kai individas turi tinkamus psichologinius, socialinius ir fizinius resursus, reikalingus susiduriant su konkrečiais psicholiniais, socialiniais ir fiziniiais iššūkiais, nesukuria. Be to, tikėtina, kad neatitiktis tarp planavimo dokumentuose ir įgyvendinimo priemonėse apibrėžtos gerovės apsunkina ne tik rezultatų stebėseną, bet ir tikslų įgyvendinimą.

4. Siekiant bendradarbiavimo ir tikslingo poveikio segmentuotoms auditorijoms, svarbu įtraukti profesionalius dalyvius (tiek vadybos, tiek kūrybos dalyse). Vertinant programos projektų rezultatus nustatyta, kad vykdant projektus, į kuriuos įtraukti profesionalūs dalyviai, daugiau dėmesio skiriama skirtingoms socialinės rizikos grupėms. Jeigu į projektus neįtraukiama profesionalių kūrėjų, juos įgyvendinant retai kreipiamas dėmesys į atskirties grupes. Tikėtina, dažniau vykdomos veiklos, skirtos tik savo srities bendruomenei. Be to, profesionalius kūrėjus įtraukiantys projektų vykdytojai daugiau dėmesio skiria ir projekto poveikio vertinimui.

5. Kaip pagrindinius rezultatus programos „Menas žmogaus gerovei“ projektų vykdytojai nurodo individo gerovę (teigiamas emocijas) ir meno prieinamumą. Tai nėra specifiniai tik šios Programos rezultatai, jų iš esmės siekiama visomis finansavimo priemonėmis. Kita vertus, įgyvendinant šią Programą neretai pasirenkama auditorija, susidurianti su ypač didelėmis meno prieinamumo kliūtimis, pavyzdžiui, ligoninėse besigydantys asmenys, senjorai, gyvenantys globos namuose, ir pan. Programa užtikrina, kad būtų pasirinkta ypač didelę socialinę atskirtį patirianti auditorija.

6. Kad meno žmogaus gerovei priemonės įgyvendinimu besirūpinančios institucijos galėtų sėkmingai bendradarbiauti, trūksta bendros duomenų bazės. LR SAM nurodytomis meno žmogaus gerovei veiklomis, vykdomomis įgyvendinant projektus, siekiama ir kitų tikslų, negu įgyvendinant programą „Menas žmogaus gerovei“, dėl to, kad tarp institucijų nederinamos finansavimo sąlygos, sunku nustatyti, koks yra bendras LR KM ir LR SAM indėlis. Todėl įvertinti tarpinstitucinio veiklos plano efektyvumą yra sudėtinga. Ateityje, tęsiant bendradarbiavimą tarp institucijų, rekomenduojama numatyti, kaip bus sudaromos duomenų bazės, prieinamos abiem šalims, kad vykdant stebėseną būtų galima įvertinti abiejų institucijų indėlį. Tarpsektorinį bendradarbiavimą būtų galima paskatinti sukuriant aiškesnį bendradarbiavimo modelį. Lietuvoje pasigendama moderatoriaus (vadybininko, tarpininko), kuris užtikrintų bendradarbiavimą tarp kultūros ir kitų sektorių.

7. Vertinant priemonės „Menas žmogaus gerovei“ analogus užsienio menų tarybose, nustatyti keli pagrindiniai skirtumai: įgyvendinant panašias veiklas, siekiant stiprinti bendradarbiavimą tarp kultūros ir sveikatos sektorių organizacijų, kaip tarpininkai įtraukiamos ir išorės organizacijos, taip pat veiklos įgyvendinamos finansiškai didesnėmis apimtimis (Suomijos atvejis) arba analogiškos veiklos yra finansuojamos strategiškai, skatinant kultūros ir meno organizacijas sveikatos ir gerovės problemų sprendimą integruoti į savo veiklas (Anglijos atvejis). Lietuvos atveju už Programos veiklų įgyvendinimą (pavyzdžiui, tarpsektorinį bendradarbiavimą) atsakingi tik projektų vykdytojai. Kadangi finansavimas konkursinis, negarantuojama, kad kitais metais ta pati organizacija vėl gaus lėšų veikloms tęsti.

8. Siekiant užtikrinti nuoseklų Programos įgyvendinimą, svarbu nustatyti jos turinį atitinkančius rodiklius. Tai padėtų identifikuoti Programos ir investavimo į ją naudingumą. Atlikus vertinimą nustatyta, kad skiriamos lėšos nedaro įtakos nei vartotojų, nei dalyvių skaičiui, taip pat neįgalųjų ar kitų socialinės rizikos grupių įtraukimui, todėl galima teigti, kad KRF lėšų investavimas į šiuos projektus neprisideda prie laukiamo rezultato. Tačiau patys projektų vykdytojai, vertindami projekto poveikį, daugiausia dėmesio skiria kokybės rodikliams. Todėl programos poveikis turėtų būti vertinamas ne tik kiekybiškai, bet ir kokybiškai. Vienas iš galimų būdų gali būti reguliarios projektų vykdytojų ar organizacijų, kuriose tos veiklos vykdomos, apklausos. Panašias gerovės vertinimo rekomendacijas siūlo ir EK tyrėjai, rekomenduodami objektyviai renkamus statistinius duomenis papildyti apklausomis, kokia yra subjektyviai vertinama gerovė – asmeninė situacija.

REKO MEN DACI JOS

**ATSIŽVELGIANT Į ATLIKTAŲ ANALIZĘ,
ŠIOJE DALYJE PATEIKIAMOS TRYS
PROGRAMOS „MENAS ŽMOGAUS
GEROVEI“ VEIKLŲ PLĖTROS KRYPTYS:**

1 STRATEGINIS MENO ŽMOGAUS
GEROVEI FINANSAVIMAS,

2 PROFESIONALAUS MENO
PRIEINAMUMO SKATINIMAS,

3 REZULTATŲ VIEŠINIMAS (KRYPTIS,
PAPILDANTI 1 IR 2 KRYPTIS).

1 kryptis

STRATEGINIS MENO ŽMOGAUS GEROVEI FINANSAVIMAS

Užtikrinamas programos „Menas žmogaus gerovei“ tolesnis finansavimas, siekiant reguliariai vykdyti veiklas (daugiau nei vieną kartą per metus). Finansuojama tiek organizacijų, kad pagal turimą Programos kvotą būtų užtikrinamas atrinktų organizacijų metinis veiklų, susijusių su Programos tikslais, finansavimas. Siekiant užtikrinti veiklų įgyvendinimo tęstinumą, rekomenduojama finansavimą toms pačioms organizacijoms skirti ne trumpiau nei 3 metus iš eilės. Strateginį meno žmogaus gerovei finansavimą gaunančios organizacijos galėtų dalyvauti ir kituose LKT administruojamuose konkursuose (neskiriant finansavimo kitoms veikloms). LKT administruojamų programų „Strateginis kultūros organizacijų finansavimas“ ir „Strateginis meno kūrėjų organizacijų finansavimas“ projektų vykdytojai negalėtų teikti paraiškų strateginei „Meno žmogaus gerovei“ programai vykdyti.

Formuojant strategines programos „Menas žmogaus gerovei“ finansavimo sąlygas, rekomenduojama tikslinti sąvokas, tikslą ir siektinus rezultatus taip, kad būtų užtikrinamas realus jų įgyvendinimas. Programos tikslas galėtų būti siekis užtikrinti projektų, orientuotų į profesionaliojo meno prieinamumą visų kategorijų sveikatos priežiūros ir socialinių paslaugų įstaigose, reguliarių įgyvendinimą ir tęstinumą.

MOTYVACIJA

1. Finansuojamos tik labiausiai Programos tikslus atitinkančios organizacijos.
2. Užtikrinamas veiklų reguliarumas ir tęstinumas.
3. Galimybė sukurti bandomąjį modelį ir užtikrinti jo įgyvendinimo tęstinumą.
4. Strateginėms organizacijoms vykdant programos „Menas žmogaus gerovei“ veiklas yra lengviau užtikrinti gerosios patirties sklaidą, pvz., pristatant organizacijų veiklą regionuose vykstančiose konferencijose.

RODIKLIAI

Kiekybiniai: socialinės rizikos grupių dalyvavimas kultūros veiklose, koprodukciją vykdančių partnerių skaičius, netradicinėje erdvėje įgyvendintų projektų skaičius (informacija galėtų būti gaunama iš projektų ataskaitų).

Kokybiniai: poveikis individui (informacija galėtų būti gaunama atliekant strateginį finansavimą gaunančių organizacijų apklausą, formuojant klausimyną būtų galima remtis individualios gerovės apibrėžtimi ir struktūra).

RIZIKA

Meno prieinamumas atskiroms socialinėms grupėms, tikėtina, bus didesnis, tačiau grupių aprėptis mažesnė.

2 kryptis

PROFESIONALIAUS MENO PRIEINAMUMO SKATINIMAS

Programa „Menas žmogaus gerovei“ KRF lėšomis atskirai nefinansuojama. Jos veiklos įtraukiamos į visas KRF lėšomis finansuojamų programų veiklas (pavyzdžiui, į programą „Ugdymas kultūra“ galėtų būti integruotas meninis sveikatos apsaugos sektoriaus darbuotojų ugdymas, į programą „Kultūros ir kūrybinės industrijos“ galėtų būti integruoti technologiniai sveikatos apsaugos paslaugų sprendimai ir t. t.). Ypač daug dėmesio turėtų būti skiriama programos „Menas žmogaus gerovei“ veiklų perkėlimui į LKT administruojamas programas „Strateginis kultūros organizacijų finansavimas“ ir „Strateginis meno kūrėjų organizacijų finansavimas“. Atsižvelgiant į platesnę Programos siekiamų veiklų sklaidą, būtų galima remtis socialinio klimato indekso reikšmėmis.

MOTYVACIJA

1. Jau dabar dalis pareiškėjų programos „Menas žmogaus gerovei“ veiklas įgyvendina ne per Programą (veiklos finansuojamos vykdant „Tolygios kultūrinės raidos“, „Strateginio kultūros ir meno organizacijų finansavimo“ programas).
2. Jeigu Programai analogiškas veiklas vykdo organizacijos, įgyvendinančios „Strateginio kultūros ir meno organizacijų finansavimo“ programą, kartu užtikrinamas ir veiklų tęstinumas bent 3 metų laikotarpiui. Atitinkamai išlieka galimybė sukurti bandomąjį modelį ir užtikrinti jo įgyvendinimo tęstinumą.
2. Daugiau organizacijų prisidėtų prie veiklų įgyvendinimo ir atitinkamai būtų siekiama reikšmingesnio meno poveikio žmogaus gerovei.
3. Strateginėms organizacijoms vykdant programos „Menas žmogaus gerovei“ veiklas yra lengviau užtikrinti gerosios patirties sklaidą, pvz., pristatant organizacijų veiklą regionuose vykstančiose konferencijose.

RODIKLIAI

Kiekybiniai: socialinės rizikos grupių dalyvavimas kultūros veiklose, koprodukciją vykdančių partnerių skaičius, netradicinėje erdvėje įgyvendintų projektų skaičius (informacija galėtų būti gaunama iš projektų ataskaitų).

Kokybiniai: poveikis individui (informacija galėtų būti gaunama atliekant strateginį finansavimą gaunančių organizacijų apklausą, formuojant klausimyną būtų galima remtis individualios gerovės apibrėžtimi ir struktūra).

RIZIKA

Nuolat pagal programą „Menas žmogaus gerovei“ finansavimą gaunančios ir sėkmingai veikas vykdančios organizacijos gali negauti finansavimo.

Sudėtingesnė rodiklių rinkimo ir Programos veiklų įgyvendinimo stebėseną (duomenys renkami atsižvelgiant ne į vieną programą, o į viso finansavimo modelį).

3 kryptis

REZULTATŲ VIEŠINIMAS (KRYPTIS, PAPILDANTI 1 IR 2 KRYPTIS)

Būtinai sveikatos ir kultūros sektorių bendradarbiavimo rezultatų pristatymas. Tai pagrįstą kuriamą kultūros socialinę vertę, motyvuotą toliau įgyvendinti tokius projektus, didinti sveikatos sektoriaus pasitikėjimą kultūros srities intervencijomis siekiant individo gerovės. Konferencijas organizuoti galėtų LKT, kaip Programą administruojanti institucija. Kasmetinių konferencijų metu strateginį meno žmogaus gerovei finansavimą gavę projektų vykdytojai pristatytų savo iniciatyvas, taip pat būtų kviečiami socialinio ir sveikatos sektoriaus atstovai pristatyti meno prieinamumo problemas jų požiūriu.

Iš užsienio šalių praktikos matyti, kad sėkmingam tarpinstituciniam bendradarbiavimui užtikrinti svarbus tarpininko vaidmuo. Konferencijos galėtų sudaryti sąlygas tokiam tarpininkui, kuris padėtų sujungti sveikatos ir kultūros sektorius, inicijuoti „Meno žmogaus gerovei“ projektus, atsirasti ar esamoms institucijoms, siekiančioms tarpinstitucinio bendradarbiavimo tarp kultūros ir sveikatos sektorių, veikti efektyviau.

MOTYVACIJA

1. Atsiranda galimybė užmegzti ryšius ir skatinti tarpinstitucinį bendradarbiavimą.
2. Taikomas vienas iš būdų skleisti gerosios praktikos pavyzdžius.
3. Pasiūloma viena iš formų pristatyti meno indėlį į sveikatos sektorių.
4. Suteikiama galimybė išgryninti meno poveikio žmogaus gerovei problematiką, galimus poveikius, jų matavimo būdus.

RODIKLIAI

Kiekybiniai: užsimezgsusių kontaktų skaičius.

Kokybiniai: identifikuotos poveikio kryptys ir jų matavimo būdai.

RIZIKA

-

ŠAL TI NIAI

- Adler, A. (2009). Gross National Happiness in Bhutan: A Living Example of an Alternative Approach to Progress. *Wharton Research Scholars Journal*
- All-Party Parliamentary Group on Arts Health and Wellbeing. (2017). *Creative Health: The Arts for Health and Wellbeing*. Prieiga per internetą: <https://www.artshealthresources.org.uk/wp-content/uploads/2017/09/Creative-Health-Inquiry-Report-2017.pdf>
- Arts Council Wales. (2009). *Arts in health and wellbeing: An action plan for Wales*. Prieiga per internetą: <https://www.artshealthresources.org.uk/wp-content/uploads/2017/02/2009-Arts-in-Health-and-Well-Being-An-Action-Plan-for-Wales.pdf>
- Arts Council Wales. (2018). *Arts and Health in Wales: A Mapping study of current activity*. Prieiga per internetą: <https://www.artshealthresources.org.uk/wp-content/uploads/2018/03/2018-Arts-and-Health-Wales-Volume-1.pdf>
- Bosco, A., Schneider, J., Broome, E. (2019). The social value of the arts for care home residents in England: A Social Return on Investment (SROI) analysis of the Imagine Arts programme. *Maturitas* 124, 15-24
- Savanta ComRes. (2016). *Arts Council England: Older people and arts and culture, Arts and Older People Survey*. Prieiga per internetą: <https://comresglobal.com/polls/arts-council-england-older-people-poll/>
- Dasgupta, P. (2001). *Human well-being and the natural environment*. Oxford University Press. Oxford. New York
- Davies, Ch., Rosenberg, M., Knuiman, M. (2016). The art of being mentally healthy: a study to quantify the relationship between recreational arts engagement and mental well-being in the general population. *BMC Public Health* 16, 15
- Dodge, R., Daly, A., Huyton, J., Sanders, L. (2012). The challenge of defining wellbeing. *International Journal of Wellbeing* 2, 222-235
- Fancourt, D. (2018). *The Arts Health Early Career Research Network: link, learn, lead*. *Perspectives in Public Health* 138, 24-25
- Fancourt, D., Finn, S. (2019). *What is the evidence on the role of the arts in improving health and well-being? A scoping review (2019)*. Health Evidence Network synthesis report 67. Prieiga per internetą: <https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/329834/9789289054553-eng.pdf>
- Fancourt, D., Warran, K., Aughterson, H. (2020). *Evidence Summary for Policy: The role of arts in improving health & wellbeing*. Department of Behavioural Science & Health, UCL. Prieiga per internetą: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/929773/DCMS_report_April_2020_finalx_1.pdf
- Gillett-Swan, J. K., Sargeant, J. (2015). Wellbeing as a Process of Accrual: Beyond Subjectivity and Beyond the Moment. *Soc Indic Res* 121, 135-148
- Haider, H. (2011). *Helpdesk Research Report: Wellbeing and Poverty Indices*. Governance and Social Development Resource Centre. Prieiga per internetą: <http://gsdrc.org/docs/open/hdq763.pdf>
- Hicks, N., Streeten, P. (1979). Indicators of Development: The Search for a Basic Needs Yardstick. *World Development* 7:6, 567-580
- Hill, A.M., King, E. (2010). Women's education and economic well-being. *Feminist Economics*, 1:2, 21-46. <https://doi.org/10.1080/714042230>
- Kisieliauskas, J. (2017). *Vyriausybės išlaidų poveikio visuomenės gerovei vertinimas ES šalyse*. Vytauto Didžiojo universitetas. Prieiga per internetą: <https://hdl.handle.net/20.500.12259/34947>
- La Placa, V., McNaught, A., Knight, A. (2013). *Discourse on wellbeing in research and practice*. *Intl. J. Wellbeing* 3, 116-125. <https://doi.org/10.5502/ijw.v3i1.7>
- Lepenies, P. (2016). *The power of a single number: a political history of GDP*. Columbia University Press. New York
- Lietuvos Respublikos Seimo nutarimas Nr. XI-2015. (2012). *Dėl valstybės pažangos strategijos „Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“ patvirtinimo*
- Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr. 1482. (2012). *Dėl 2014-2020 metų nacionalinės pažangos programos patvirtinimo* Lukošaitytė, R., Murauskienė, L., Survilienė, R., Veniūtė, M. (2014). *Kultūros ir meno poveikio bei sąveikos su sveikatos sektoriumi plėtros galimybių vertinimas*. Mokymų, tyrimų ir vystymo centras. Prieiga per internetą: <http://www.kulturostyrimai.lt/wp-content/uploads/2018/04/kulturos-ir-meno-poveikio-bei-saveikos-su-sveikatos-sektoriumi-pletros-galimybiu-vertinimas0659.pdf>

- Marsh, K., MacKay, S., Morton, D., Parry, W., Bertranou, E., Lewsie, J., Sarmah, R., & Dolan, P. (2010). CASE: Understanding the drivers, impact and value of engagement in culture and sport. Department for Culture, Media and Sport. Prieiga per internetą: https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/71231/CASE-supersummaryFINAL-19-July2010.pdf
- McGillivray, M. (2007). Human well-being: concept and measurement. Studies in development economics and policy. Palgrave Macmillan. Basingstoke
- McGillivray, M. (2005). Measuring Non-economic Well-being achievement. Rev Income Wealth 51, 337-364. <https://doi.org/10.1111/j.1475-4991.2005.00157.x>
- Michalos, A.C. (2007). Education, Happiness and Wellbeing. Social Indicators Research 87(3), 347-366. <https://doi.org/10.1007/s11205-007-9144-0>
- Miginis, N., Ulozas, M. (2010). Tarpžinybinis bendradarbiavimas nacionaliniu lygmeniu jaunimo politikos srityje. Jaunimo reikalų departamentas prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos. Vilnius
- Nicola Dunne. A history of arts and health in Ireland. Prieiga per internetą: <http://www.artsandhealth.ie/about/a-history-of-arts-and-health-in-ireland/>
- Seligman, M. (2018). PERMA and the building blocks of well-being. The Journal of Positive Psychology 13:4, 333-335. <https://doi.org/10.1080/17439760.2018.1437466>
- Sen, A. (2008). Commodities and capabilities. Oxford University Press. New Delhi.
- Stiglitz, J., Sen, A., Fitoussi, J. (2009). Report of the Commission on the Measurement of Economic Performance and Social Progress (CMEPSP). Prieiga per internetą: <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/8131721/8131772/Stiglitz-Sen-Fitoussi-Commission-report.pdf>
- Survilienė, R., Brazauskaitė, A., Karpavičiūtė, S., Petkutė, I., Žilinskaitė, V. (2012). Menas žmogaus gerovei. Dailininkų sąjungos galerija. Vilnius.
- UNESCO Institute for Statistics. (2012). Measuring Cultural Participation: 2009 UNESCO Framework for Cultural Statistics Handbook No. 2. Prieiga per internetą: <http://uis.unesco.org/sites/default/files/documents/measuring-cultural-participation-2009-unesco-framework-for-cultural-statistics-handbook-2-2012-en.pdf>
- United Nations Development Programme. (1990). Human Development Report 1990. Oxford University Press. New York. Oxford. <https://doi.org/10.18356/7007ef44-en>
- United Nations Development Programme. (2019). Human Development Report 2019: beyond income, beyond averages, beyond today: inequalities in human development in the 21st century. Prieiga per internetą: <http://hdr.undp.org/sites/default/files/hdr2019.pdf>
- Wheatley, D., Bickerton, C. (2017). Subjective well-being and engagement in arts, culture and sport. J Cult Econ 41, 23-45. <https://doi.org/10.1007/s10824-016-9270-0>
- World Bank. (2018). The Human Capital Project. World Bank. Washington DC. <https://doi.org/10.1596/30498>

PRIE DAI

1 priedas. **GEROVĖ VERTINANČIŲ INDEKSŲ APŽVALGA** (sudaryta autorių, remiantis H. Haider (2011))

	Žmogaus socialinės raidos indeksas	Daugiamatis skurdo indeksas	Socialinės raidos indeksai	Tūkstantmečio plėtros tikslai	Bendrasis nacionalinis laimingumas (Butano Karalystė)	OECD geresnio gyvenimo indeksas	Tarptautinės „Gallup“ apklausos laimės dalis	U indeksas
Vertinimo objektas	Galimybės	Daugialypis nepriteklius	Socialinės plėtros aspektai	Plėtros tikslai	Daugialypė gerovė	Daugialypė gerovė	Daugialypė gerovė	Nemalonios būklės trukmė
Vertinimo dimensijos	Sveikata; žinios; pajamos	Sveikata; išsilavinimi-mas; gyvenimo lygis	Pilietinis aktyvumas; klubai ir asociacijos; saugumas ir pasitikėjimas; socialinių grupių darna; lyčių lygybė ir moterų nediskriminacija	Skurdo panaikinimas; pirminis švietimas; lyčių lygybė; motinų sveikata; ŽIV/AIDS, maliarija ir kitos ligos; aplinkos tausojimas; pasaulinės partnerystės	Psichologinė gerovė; laiko naudojimas; bendruomenių gyvybingumas; kultūra; sveikata; aplinka; gyvenimo lygis; valdymas	Apgyvendinimas; pajamos; bendruomenė; išsilavinimas; aplinka; sveikata; pasitenkinimas gyvenimu; saugumas; gyvenimo ir darbo balansas	Veršlas / ekonomika; piliečių įtrauktis; komunikacijos ir technologija; edukacija ir šeima; aplinka ir energija; maistas ir pastogė; valdžia ir politika; sveikata; teisė ir tvarka; religija ir etika; socialiniai iššūkiai; pasitenkinimas gyvenimu; darbas	Laikas
Metodologija	Apibendrinti šalies vidutiniai pasiekimai pagal tris dimensijas. Kiekvienam matmeniui suteikiamas vienodas svoris.	Duomenys paimti iš namų ūkių tyrimų. Į indeksą įtraukiamas pakoreguotas darbuotojų skaičius. Namų ūkis daugialypiu aspektu laikomas skurdžiu, jei svertiniai rodikliai, rodantys, kiek namų ūkis netenka pajamų, sudaro bent 33 proc.	Remiamasi daugiau nei 200 rodiklių iš 25 duomenų šaltinių. Duomenys sujungiami taikant procentilių metodą.	TPT suskirstomas į 21 kiekybiškai įvertinamą tikslą, kurie matuojami 60 rodiklių.	Matmenys yra vienodai įvertinti. Kiekvienam aspektui nustatomos ir taikomos „efektyvumo ribos“; tada duomenys sudedami. Nustatomi sudėtinio rodiklio trūkumai ir apskaičiuojami atstumai nuo „efektyvumo ribos“ kvadratu. Gauta reikšmė yra bendroji nacionalinė laimė.	Nėra formaliai nustatyto svorio, tai nusprendžia pats vartotojas. Kiekvieną šalį vaizduoja gėlė, kurios kiekvienas žiedlapis atitinka matmenį. Žiedlapio ilgis parodo šalies balą pagal tą matmenį, o jo plotis reiškia svarbą, kurią vartotojas jam skiria.	Poreikiai operatyviai apibrėžiami kaip patenkinti (1) arba nepatenkinti (0) per tiriamųjų elementų derinius, į kuriuos visi buvo atsakyta dichotomiškai <i>taip - ne</i> skalėje. Apklausoje naudojamos trijų rūšių subjektyvios gerovės priemonės: visuotinis gyvenimo vertinimas, teigiami ir neigiami jausmai.	Epizodas klasifikuojamas kaip nemalonus ar malonus. U lygus 1 epizodui, jei max (neigiamos emocijos) - max (teigiamos emocijos), o 0 - kitaip. U indeksas yra dalis žmogaus būdravimo laiko, praleidžiamo esant nemalonios būsenos.
Privalumai	Daugialypė dimensija (perkeliama ne tik į pajamas); paprastumas; prisitaikymas	Daugialypis aspektas (indeksas nevertina daugialypio nepritekliaus); paprastumas; prisitaikymas; sąsajos su kitais indeksais	Naujų matmenų aprėptis; didelė šalių aprėptis; lyginamasis požiūris	Daugialypumas (holistinis požiūris į skurdą); standartizuotos priemonės; teisių rinkinys; atskiras informacijos suvestinės metodas	Turi trūkstamus matmenis. Prideda prie teigiamų valstybės ir piliečių santykių. Prideda prie veiksmingo politikos formavimo / rezultatų. Leidžia rodiklius išskaidyti ir stebėti pokyčius.	Turi trūkstamus matmenis. Individualių / visuomeninių norų atstovavimas; piliečių dalyvavimas; kelių šalių skirtumų supratimas	Turi trūkstamus matmenis. Platus ir palyginamasis; atskirų suvokimų vaizdavimas; matavimo problemos -- ankstesnės patirties įtakos sumažinimas	Matuojami tiek asmeniniai, tiek kultūriniai skirtumai. Vertinamos tik kardinaliai besiskiriančios savybės. Lyginamasis; psichologiniai požymiai
Trūkumai	Trūksta matmenų. Duomenų kokybė ir prieinamumas; matavimo klausimai (atsargų ir srautų sumaišymas; laiko linija; agregavimo klausimai; svorių pasirinkimas); atleidimo iš darbo situacijos neįvertinimas	Trūksta matmenų. Duomenų kokybė ir prieinamumas; nepakankamas kompromisinių situacijų įvertinimas; nepakankamas kainų vertinimas	Taikymo sritis ir apibrėžtys; duomenų kokybė ir prieinamumas; nepakankamas sąvokų ir sąsajų supratimas	Trūksta matmenų. Dėmesys šaliai (nekreipiama dėmesio į skurdesnių grupių rezultatus); kompozicijos trūkumas; duomenų kokybė ir prieinamumas; matavimo klausimai (tiesinės projekcijos, kurios gali būti klaidinančios)	Vertybiniams sprendimams; per daug subjektyvūs rezultatai	Dėmesys išsivysčiusiems šalims; politikos gairių trūkumas; matavimo klausimai	Palyginimo apribojimai; matavimo klausimai	Aiškinimo klausimai; ribota aprėptis; ribotas įvairių šalių skirtumų supratimas

2 priedas. PAGRINDINIŲ INFORMACIJOS ŠALTINIŲ, PRISTATANČIŲ MENO POVEIKIO ŽMOGAUS GEROVEI TYRIMUS, SĄRAŠAS (sudaryta autorių)

Eil. Nr.	Tipas	Pavadinimas	Interneto puslapis
1	Informacijos sklaidos puslapis	Arts+Health	http://artsandhealth.ie
2	Mokslinės produkcijos žurnalas	Arts and Health: An International Journal for Research, Policy and Practice	https://www.tandfonline.com/loi/rahe20
3	Mokslinės produkcijos žurnalas	Journal of Applied Arts and Health	https://www.ingentaconnect.com/content/2040-2457
4	Mokslinės produkcijos žurnalas	Nordic Journal of Arts, Culture and Health	https://www.idunn.no/nordic_journal_of_arts_culture_and_health?languageId=2
5	Duomenų bazė	Repository for Arts and Health Resources	https://www.artshealthresources.org.uk

3 priedas. MENO POVEIKIO SVEIKATAI IR GEROVEI VEIKLOS IR KRYPTYS (sudaryta autorių, remiantis D. Fancourt ir

S. Finn (2019) ir D. Fancourt (2017)

Eil. Nr.	Iniciatyvos šaltinis	Veikla	Poveikis	Probleminė situacija	Meno pritaikomumo sprendžiant probleminę situaciją pavyzdys
1	Socialinis sektorius	Menų praktika kasdieniame gyvenime	Ligų prevencija	Pacientų gerovė	Sveikatos priežiūros profesionalo rekomenduojami apsilankymai kultūros renginiuose Jungtinėje Karalystėje
2	Socialinis sektorius	Menų praktika kasdieniame gyvenime	Ligų prevencija	Psichikos sveikata	Tautodailės projektai kultūroje nedalyvaujantiems vyrams Škotijoje „Men's Sheds“
3	Socialinis sektorius	Menai psichoterapijoje	Ligų prevencija	Trauma	Erdvės įrengimas seksualinės prievartos aukoms Šiaurės Airijoje „ArtsCare“
4	Socialinis sektorius	Menų praktika kasdieniame gyvenime	Ligų prevencija	Kognityvinis nuosmukis	
5	Socialinis sektorius	Menų praktika kasdieniame gyvenime	Ligų prevencija	Trapumas	
6	Socialinis sektorius	Menų praktika kasdieniame gyvenime	Ligų prevencija	Ankstyvas mirtingumas	

7	Sveikatos apsaugos sektorius	Meninis sveikatos apsaugos sektoriaus darbuotojų ugdymas	Slauga	Sveikatingumo samprata	
8	Socialinis sektorius	Meninis sveikatos apsaugos sektoriaus darbuotojų ugdymas	Slauga	Klinikiniai įgūdžiai	
9	Sveikatos apsaugos sektorius	Menai sveikatos apsaugos paslaugas teikiančių institucijų aplinkoje	Slauga	Sveikatos apsaugos sektoriaus darbuotojų gerovė	
10	Socialinis sektorius	Menų praktika kasdieniame gyvenime	Sveikatai žalingi socialiniai veiksniai	Socialinė sanglauda	
11	Socialinis sektorius	Menų praktika kasdieniame gyvenime	Sveikatai žalingi socialiniai veiksniai	Socialinė nelygybė	Muzikinės edukacijos projektas vaikams Europos Sąjungos šalyse „Sistema Europe“, muzikinės edukacijos projektas įkalinimo įstaigose kalintiems asmenims Jungtinėje Karalystėje „Musical Pathways“
12	Socialinis sektorius	Menų praktika kasdieniame gyvenime	Vaiko raida	Motinos ir kūdikio ryšys	
13	Socialinis sektorius	Menų praktika kasdieniame gyvenime	Vaiko raida	Vaiko kalbos įgūdžiai	
14	Socialinis sektorius	Dalyvavimo menuose projektai konkrečioms pacientų grupėms	Vaiko raida	Vaikų su raidos sutrikimais kalbos įgūdžiai	
15	Socialinis sektorius	Menų praktika kasdieniame gyvenime	Vaiko raida	Vaiko pasiekimai moksle	Kultūrinės edukacijos projektas vaikams Suomijoje „The Finnish Observatory for Arts and Cultural Education“
16	Socialinis sektorius	Dalyvavimo menuose projektai konkrečioms pacientų grupėms	Vaiko raida	Vaikų su raidos sutrikimais pasiekimai moksle	
17	Socialinis sektorius	Menų praktika kasdieniame gyvenime	Sveikatinanti veika	Sveika gyvensena	
18	Socialinis sektorius	Menai psichoterapijoje	Sveikatinanti veika	Sveika gyvensena	
19	Socialinis sektorius	Menai skatinant sveikatingumą	Sveikatinanti veika	Sveika gyvensena	
20	Socialinis sektorius	Menai skatinant sveikatingumą	Sveikatinanti veika	Sveikatingumo skatinimas	

21	Sveikatos apsaugos sektorius	Menai sveikatos apsaugos paslaugas teikiančių institucijų aplinkoje	Sveikatinanti veika	Bendradarbiavimas su sveikatos priežiūros institucijomis	
22	Socialinis sektorius	Menai skatinant sveikatingumą	Sveikatinanti veika	Bendradarbiavimas su sveikatos priežiūros institucijomis	
23	Socialinis sektorius	Menai skatinant sveikatingumą	Sveikatinanti veika	Su sveikata susijusios stigos	Šokių edukacija senjorams Naujojoje Zelandijoje „The Hip Op-eration“
24	Sveikatos apsaugos sektorius	Dalyvavimo menuose projektai konkrečioms pacientų grupėms	Sveikatinanti veika	Sunkiai pasiekiamų socialinių grupių įtraukimas	
25	Sveikatos apsaugos sektorius	Menai sveikatos apsaugos paslaugas teikiančių institucijų aplinkoje	Psichikos sveikata	Perinatalinė psichikos liga	
26	Sveikatos apsaugos sektorius	Dalyvavimo menuose projektai konkrečioms pacientų grupėms	Psichikos sveikata	Lengva ir vidutinio sunkumo psichikos liga	
27	Sveikatos apsaugos sektorius	Menai psichoterapijoje	Psichikos sveikata	Sunki psichikos liga	
28	Sveikatos apsaugos sektorius	Dalyvavimo menuose projektai konkrečioms pacientų grupėms	Psichikos sveikata	Sunki psichikos liga	
29	Sveikatos apsaugos sektorius	Dalyvavimo menuose projektai konkrečioms pacientų grupėms	Psichikos sveikata	Trauma ir smurtas	
30	Sveikatos apsaugos sektorius	Menai sveikatos apsaugos paslaugas teikiančių institucijų aplinkoje	Pacientų, sergančių ūminėmis ligomis, gydymas	Neišnešioti naujagimiai	
31	Sveikatos apsaugos sektorius	Menai sveikatos apsaugos paslaugas teikiančių institucijų aplinkoje	Pacientų, sergančių ūminėmis ligomis, gydymas	Stacionarinis gydymas	Cirko pasirodymų sergantiems vaikams projektas Europoje „Clown Care“
32	Sveikatos apsaugos sektorius	Menai sveikatos apsaugos paslaugas teikiančių institucijų aplinkoje	Pacientų, sergančių ūminėmis ligomis, gydymas	Intensyvi priežiūra	

33	Sveikatos apsaugos sektorius	Menai skatinant sveikatingumą	Pacientų, sergančių ūminėmis ligomis, gydymas	Intensyvi priežiūra	Pacientų, kuriems persodinami kaulų čiulpai, tyrimai Airijoje „OpenWindow“
34	Sveikatos apsaugos sektorius	Dalyvavimo menuose projektai konkrečioms pacientų grupėms	Pacientų, sergančių ūminėmis ligomis, gydymas	Stacionarinis gydymas	
35	Sveikatos apsaugos sektorius	Menai sveikatos apsaugos paslaugas teikiančių institucijų aplinkoje	Pacientų, sergančių ūminėmis ligomis, gydymas	Chirurgija ir invazinės procedūros	
36	Sveikatos apsaugos sektorius	Menai psichoterapijoje	Pacientų, turinčių neurodegeneracinių ir neurologinių sutrikimų, gydymas	Autizmas	
37	Sveikatos apsaugos sektorius	Dalyvavimo menuose projektai konkrečioms pacientų grupėms	Pacientų, turinčių neurodegeneracinių ir neurologinių sutrikimų, gydymas	Autizmas	
38	Sveikatos apsaugos sektorius	Menai psichoterapijoje	Pacientų, turinčių neurodegeneracinių ir neurologinių sutrikimų, gydymas	Asmenys, sergantys cerebriniu paralyžiumi	
39	Sveikatos apsaugos sektorius	Dalyvavimo menuose projektai konkrečioms pacientų grupėms	Pacientų, turinčių neurodegeneracinių ir neurologinių sutrikimų, gydymas	Asmenys, sergantys cerebriniu paralyžiumi	Iš dalies paralyžuotų vaikų įtraukimas į kultūrinę veiklą Jungtinėje Karalystėje „BreatheMagic“
40	Sveikatos apsaugos sektorius	Menai psichoterapijoje	Pacientų, turinčių neurodegeneracinių ir neurologinių sutrikimų, gydymas	Kiti įgimti smegenų pakenkimai	
41	Sveikatos apsaugos sektorius	Dalyvavimo menuose projektai konkrečioms pacientų grupėms	Pacientų, turinčių neurodegeneracinių ir neurologinių sutrikimų, gydymas	Kiti įgimti smegenų pakenkimai	
42	Sveikatos apsaugos sektorius	Dalyvavimo menuose projektai konkrečioms pacientų grupėms	Pacientų, turinčių neurodegeneracinių ir neurologinių sutrikimų, gydymas	Degeneraciniai neurologiniai sutrikimai	Šokio edukacija, skirta Parkinsono liga sergantiems asmenims Europoje, „Dance for PD“
43	Sveikatos apsaugos sektorius	Dalyvavimo menuose projektai konkrečioms pacientų grupėms	Pacientų, turinčių neurodegeneracinių ir neurologinių sutrikimų, gydymas	Demencija	Kūrybinio rašymo veikla, skirta demencija sergantiems asmenims Jungtinėse Amerikos Valstijose, „TimeSlips“
44	Sveikatos apsaugos sektorius	Menų praktika kasdieniame gyvenime	Pacientų, turinčių neurodegeneracinių ir neurologinių sutrikimų, gydymas	Demencija	Kultūrinės veiklos demencija sergančių asmenų slaugos bendruomenėje Nyderlanduose „De Hogeweyk Dementia Village“

45	Sveikatos apsaugos sektorius	Dalyvavimo menuose projektai konkrečioms pacientų grupėms	Neužkrečiamųjų ligų gydymas	Vėžys	
46	Sveikatos apsaugos sektorius	Menų praktika kasdieniame gyvenime	Neužkrečiamųjų ligų gydymas	Vėžys	
47	Sveikatos apsaugos sektorius	Menai sveikatos apsaugos paslaugas teikiančių institucijų aplinkoje	Neužkrečiamųjų ligų gydymas	Vėžys	
48	Sveikatos apsaugos sektorius	Dalyvavimo menuose projektai konkrečioms pacientų grupėms	Neužkrečiamųjų ligų gydymas	Plaučių liga	Chorinis dainavimas lėtine obstrukcine plaučių liga sergantiems pacientams ligoninėse Jungtinėje Karalystėje
49	Sveikatos apsaugos sektorius	Menai sveikatos apsaugos paslaugas teikiančių institucijų aplinkoje	Neužkrečiamųjų ligų gydymas	Plaučių liga	
50	Sveikatos apsaugos sektorius	Menų praktika kasdieniame gyvenime	Neužkrečiamųjų ligų gydymas	Diabetas	
51	Sveikatos apsaugos sektorius	Menai psichoterapijoje	Neužkrečiamųjų ligų gydymas	Širdies ir kraujagyslių ligos	
52	Sveikatos apsaugos sektorius	Menai sveikatos apsaugos paslaugas teikiančių institucijų aplinkoje	Neužkrečiamųjų ligų gydymas	Širdies ir kraujagyslių ligos	
53	Sveikatos apsaugos sektorius	Menai psichoterapijoje	Priešmirtinės slaugos proceso pagerinimas	Paliatyvioji slauga	
54	Sveikatos apsaugos sektorius	Menų praktika kasdieniame gyvenime	Priešmirtinės slaugos proceso pagerinimas	Paliatyvioji slauga	
55	Sveikatos apsaugos sektorius	Menų praktika kasdieniame gyvenime	Priešmirtinės slaugos proceso pagerinimas	Netektis	

4 priedas. **MENO POVEIKIO SVEIKATAI IR GEROVEI KRYPTYS**

(sudaryta autorių, remiantis D. Fancourt ir S. Finn (2019))

Prevenција ir skatinimas	Valdymas ir gydymas
Socialiniai sveikatą lemiantys veiksniai: Socialinė sanglauda Socialinė nelygybė Vaiko raida: Motinos ir kūdikio ryšys Vaiko kalbos įgūdžiai Vaiko pasiekimai moksle Slauga: Sveikatingumo samprata Klinikiniai įgūdžiai Sveikatos apsaugos sektoriaus darbuotojų gerovė Ligų prevencija: Pacientų gerovė Psichinė sveikata Trauma Kognityvinis nuosmukis Trapumas Ankstyvas mirtingumas Sveikatinanti veikla: Sveika gyvensena Bendradarbiavimas su sveikatos priežiūros institucijomis Sveikatingumo skatinimas Su sveikata susijusios stigmos Sunkiai pasiekiamų socialinių grupių įtraukimas	Psichinė sveikata: Perinatalinė psichinė liga Lengva ir vidutinio sunkumo psichinė liga Sunki psichinė liga Trauma ir smurtas Ūminės būklės: Neišnešioti naujagimiai Stacionarinis gydymas Chirurgija ir invazinės procedūros Intensyvi priežiūra Neurodegeneraciniai ir neurologiniai sutrikimai: Autizmas Cerebrinis paralyžius Insultas Kiti įgyti smegenų sužalojimai Degeneraciniai neurologiniai sutrikimai Demencija Neužkrečiamos ligos Vėžys Plaučių liga Diabetas Širdies ir kraujagyslių ligos Gyvenimo pabaiga: Paliatyvioji slauga Netektis

5 priedas. PAGRINDINIŲ MENO ŽMOGAUS GEROVEI VEIKLAS KOORDINUOJANČIŲ ORGANIZACIJŲ SĄRAŠAS (sudaryta autorių)

Eil. Nr.	Šalis	Organizacijos pavadinimas	Interneto puslapis
1	Airija	Waterford Healing Arts	http://www.waterfordhealingarts.com
2	Jungtinė Karalystė ir Šiaurės Airija	The National Alliance for Arts, Health and Wellbeing	http://www.artshealthandwellbeing.org.uk
3	Jungtinė Karalystė ir Šiaurės Airija	All-Party Parliamentary Group on Arts, Health and Wellbeing	https://www.culturehealthandwellbeing.org.uk
4	Jungtinė Karalystė ir Šiaurės Airija	Special Interest Group in Arts, Health and Wellbeing	https://www.rsph.org.uk/membership/special-interest-groups/join-our-arts-and-health-group.html
5	Jungtinė Karalystė ir Šiaurės Airija	Arts Health Early Career Research Network	https://www.artshealthecrn.com
6	Jungtinė Karalystė ir Šiaurės Airija	Arts Enterprises in Health & Social Care	https://ae-sop.org/arts-enterprises-in-health-social-care/
7	Jungtinės Amerikos Valstijos	The National Organization for Arts in Health	https://thenoah.net/
8	Kanada	Arts Health Network Canada	https://artshealthnetwork.ca
9	Suomija	Arts and Health Coordination Centre (Nordic Arts and Health Research Network)	https://taikusydan.turkuamk.fi/research-network/

6 priedas. **SOCIALINIO KLIMATO INDEKSAS (KUO INDEKSO REIKŠMĖ AUKŠTESNĖ, TUO SOCIALINIO KLIMATO APLINKA APSKRITYJE MENKESNĖ, 60 BALŲ INDEKSO REIKŠMĖ ŽYMI VIDUTINĘ SITUACIJĄ)** (sudaryta autorių, remiantis LKT duomenimis, 2020)

